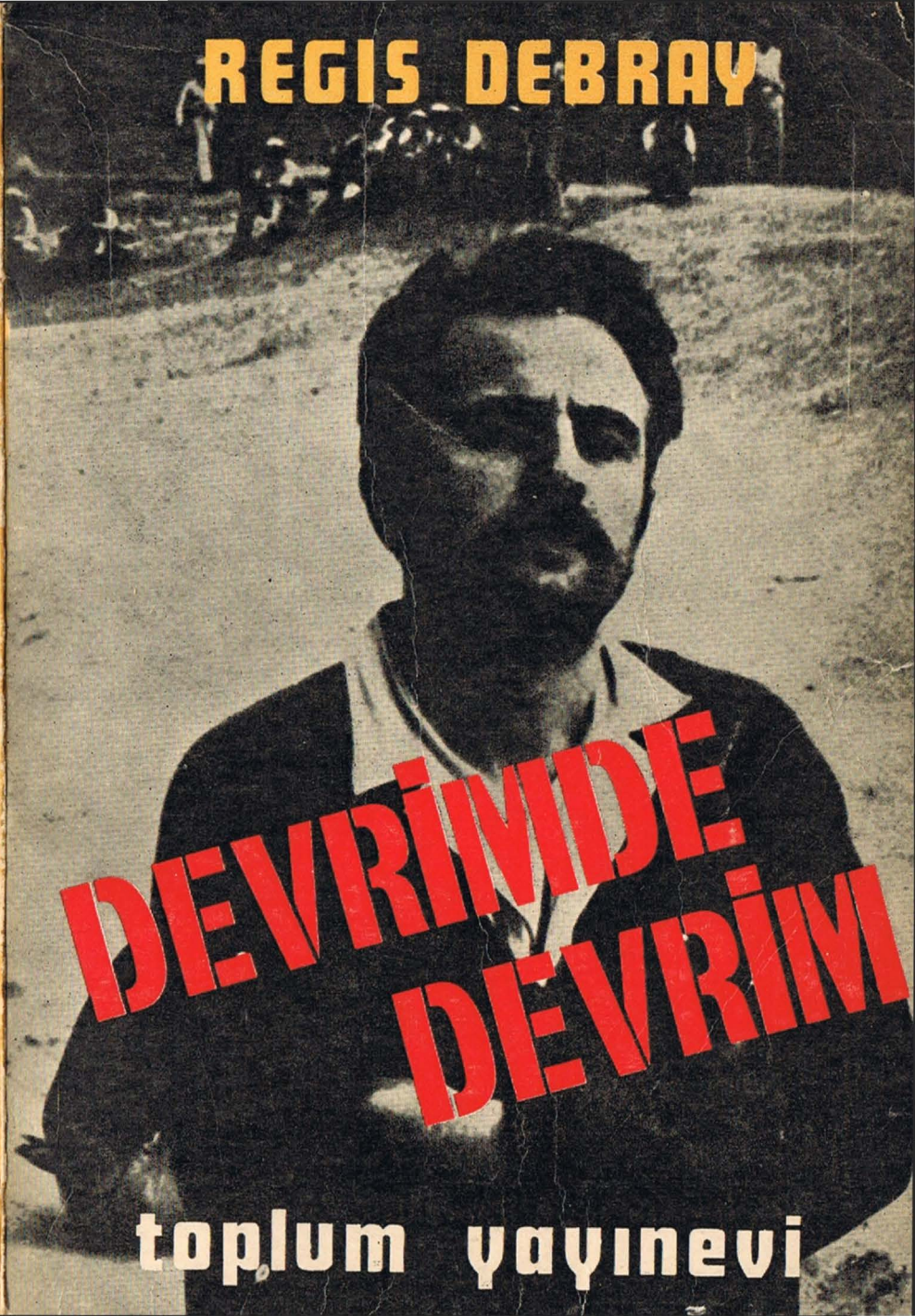
REGIS DEBRAY

DEVRİMDE DEVRİM

toplum yayınevi

DEVRİMDE DEVRİM ● REGIS DEBRAY

TOPLUM

DEVRİMDE DEVRİM

Toplum yayınları : 28

Kapak düzeni : Şahin Tekgündüz

* TOPLUM YAYINEVİ. Yöneten : **Remzi İnanç**
Yönetim yeri : **Sanayi Cad. Demir İş Hanı, 44**
Telefon : **11 22 76.** Kısa adres : **P. K. 176 - Ankara**

* **Bu kitap 1967 yılı Eylül ayında Ankara'da**
İŞ Matbaası'nda dizilip basılmıştır.

REGİS DEBRAY

DEVRİMDE DEVRİM

(LÂTİN AMERİKA'DA SİLÂHLI VE POLİTİK MÜCADELE)

Çeviren : R. GÜNGÖR

TOPLUM YAYINLARI

İNGİLİZCE BASIMIN ÖNSÖZÜ

Bu eserin yazılış şartları ile yazarın kişiliği, orijinal İspanyolca basıma, Roberto Fernandez Retamar'ın yazdığı Önsözde açıklanmıştır. Bize, eserin Havana'da 1967'de basımından beri olan gelişmeler üzerinde okuyucuya faydalı olabilecek bilgilerin ilâvesi kalıyor.

İlk baskı sayısının yüksekliği (200.000) ile Küba rejimini temsil edenlerin, eserin Küba içinde ve dışında en geniş şekilde dağıtılmasını sağlamak konusunda gösterdikleri bariz istek, sadece devrimci teori ve pratiğin amatör bir öğrencisi sıfatıyla eser yazan Regis Debray'nin bu konularda Küba Devrimi liderlerinin düşüncelerinin doğru ve derinlemesine bir hikâyesini anlatmayı başardığını da göstermektedir. Fidel Castro ile Che Guevara'nın devrimci düşüncelerinin ilk defa etraflı ve yetkili bir ifadesini okuduğumuzu söylemekle Debray'nin devrimci literatüre katkısını küçültmüş olmuyoruz.

Bu bile kendi başına eserin büyük önemini belirtmeye yeterlidir. Kaldı ki, bir sebep daha var : Kitabın adının da ifade ettiği gibi, yalnız devrimci düşünce üzerine yazılmış bir eserle değil, devrimci düşüncede devrim yapmayı amaç edinen bir eserle de karşı karşıyayız. Debray ve Kübalı liderler Lâtin Amerika bakımından devrimlerin 20. yüzyılın ilk yarısındaki iki büyük devrimci ayaklanmanın izlediği modellerden birisini ya da ötekisini izlemiyeceğine ve izleyemiyeceğine inanmaktadırlar. Lâtin Amerika devrimi, ilk safhaları Küba tecrübesinde ortaya çıkan üçüncü bir yol tutmuştur. Bu durumda, Küba tecrübesini incelemek, ondan dersler çıkartmak ve hareketlerini

ona göre düzenlemek Lâtin Amerikalı devrimciler için bir zorunluluk halini almıştır.

.....

Bu sebeple, eser Lâtin Amerika'da hüküm süren oligarşiler ile bunların Amerikalı patronları ve koruyucuları için bir tehlike teşkil etmektedir. Kitabın yayınlanmasından sonra Regis Debray'nin başına gelenler diktatör ile ortaklarının bunun farkında olduğunu göstermektedir. Debray, nisan ayında Meksika'da çıkan *Sucesos* dergisi ile Paris'deki Maspero yayınevi adına, Güney Bolivya'da o sırada yeni açılmış bulunan gerilla cephesinden haberler vermek üzere gazeteci ve yazar sıfatıyla Bolivya'ya gitmişti. Kendi adı altında ve sivil elbiselerle seyehat ederken Bolivya polisi tarafından tutuklanmıştır. O zamandan beri, Fransa Cumhurbaşkanının Bolivya Diktatörüne yazdığı mektup da dahil pek çok kimsenin katıldığı protestolara rağmen Debray kimse ile görüştürülmemektedir. De Gaulle'ün mektubuna cevap olarak Bolivya Diktatörü, Debray'nin askerî mahkemece yargılanacağını ve muhtemelen ölüme mahkûm edilebileceğini ifade etmiştir. Bu arada Debray'ye işkence edildiğini, hapishanede aç bırakıldığını ve Amerikan Merkez İstihbarat Teşkilâtınca (CIA) uzun uzun sorguya çekildiğini bildiren haberler yayılmıştır. Bugün Lâtin Amerika'da hüküm süren durumu bilenler için bu haberleri doğru olarak kabul etmek gerekir.

Bir gazeteciye bu derece barbarca davranılmasının sebebi nedir? Bizce, ünlü Fransız filozofu Jean - Paul Sartre 30 Mayısta Paris'de yapılan mitingde bu konuda hakikati ifade etmiştir : «Regis Debray, Bolivya makamlarınca gerilla faaliyetlerine katıldığı için değil, gerilla faaliyetlerindeki bütün frenleri açan bir kitap (Revolution dans la revolution) yazdığı için tutuklanmıştır.»

Kitap, yenilmesi güç çeviri problemleri göstermiştir. Debray'nin üslubu hem tarizli hem yer yer sözü yarıda kesen bir deyişe eğilerek Ecole Normale Superiuredeki felsefe öğreniminin kuvvetli izlerini taşımaktadır. Bu güçlüklerin büyüklüğü (ve üstesinden gelememenin acıklı sonuçları) Debray'nin eserlerinin Amerikan hükûmeti Ortak Yayınlar Araştırma Servisi tarafından yayınlanan İngilizce çevirisinin (JPRS Yayınları, 40.310, 20 Mart 1967) kısaca gözden geçirilmesiyle derhal farkedilecektir. Bu çeviri yalnız baştan sona güvenilemez olmakla kalmayıp içindeki hata ve yanılmaları ile kötü çevirinin tepe noktasına ulaşmıştır. Buna karşılık, bu kitabın çeviricisi Bobbya Ortiz'in doğru ve rahat okunabilir bir metin ortaya çıkartarak dikkate değer bir iş yaptığına inanıyoruz. Çevirici yazarın kendisinin hazırladığı İspanyolca ve Fransızca baskıların her ikisi üzerinde de çalışmış, vardığı sonuçları —pek yararı dokunmamakla beraber— daima yukarda sözü edilen JPRS çevirisi ile karşılaştırmıştır. Yazarın son müsveddeleri görmesi çok arzu edilir olmakla beraber, yukarda anlatılan hikâyeden okuyucuların öğrendikleri sebepler karşısında bu ne yazık ki mümkün olmamıştır.

12 Haziran 1967

LEO HUBERMAN
PAUL M. SWEEZY

İSPANYOLCA BASIMIN ÖNSÖZÜ

Amerikalı okuyucu, Regis Debray'yi **Casa de las Americas** dergisinde çıkan (Sayı: 31, Temmuz-Ağustos 1965) **«America Latina: algunos problemas de estrategia revolucionaria»*** başlıklı denemesiyle tanıdı. Aynı yılın Ocak ayında **Les Temps Modernas, «Le castrisme: la lougue marche de l'Amérique Latine»**** adlı incelemesini yayınlamıştı. Birkaç defa basılan her iki eser de geniş bir okuyucu kitlesinin dikkatini çekmiş ve henüz çok genç olan yazarı bugünkü Lâtin Amerika olaylarının en berrak yorumcularından birisi haline getirmiştir.

Debray ilk defa Küba devrimi ile, Küba'yı cehaletten arınmış ilk Lâtin Amerika ülkesi haline getiren o muazzam okuma-yazma savaşı sırasında temasa gelmişti. Tanığı olduğu bu gerçeğin göz kamaştırıcı kesinliği onda Marksist düşüncenin yön verdiği bu çağdaş devrim olayını inceleme isteğini uyandırdı. Gerçekle yüz yüze gelmekten hiçbir zaman kaçınmadı; kavramlarının kökleri daima gerçekteydi ve böyle bir kökten geldikleri için de bir an önce gerçekleştirilmeye eğilim duyan ölçülü bir tutkuyu da beraberlerinde getiriyorlardı.

Küba'dan sonra Debray, Güney Amerika'da birkaç ülkeyi dolaştı, devrimcilerle yakın temaslarda bulundu ve bazen de **guerrilleros**'un sürdükleri hayatı paylaştı. Böylece Lâtin Amerika'yı, önceden edinilmiş fikirler yolu ile değil, kendi tecrübeleriyle tanıdı. Büyük Marksist düşünür, Louis Althusser'den ders görmüş olan bu genç felsefe öğretmeni Fransa'ya dönüşünden sonra Lâtin Amerika'da gördüklerinden dersler çıkartmaya devam etmiş ve bu gayretin sonuçları, tek bir eserin iki bölümü olarak bakılabilecek yukarda adı geçen makaleler olmuştur. Bu yazılarda, bir aydına özgü kesinlik ile tartışılan konular üzerinde olan dolaysız bilgi yan yana gelmiştir.

---

* Lâtin Amerika: Devrimci Stratejinin Bugünkü Meseleleri.
** Castroculuk : Lâtin Amerika'nın Uzun Yolu.

Devrimci tecrübeler üzerine olan anlayışını derinleştirme kararıyla Debray, 1965 sonunda tekrar Küba'ya gitti. O güne kadar bu konunun yeterince incelenmediğine inanıyordu. Daha önceki yazılarında görülen kavramlarındaki incelik, analitik kaabiliyeti ve konuları ele alışındaki orijinallik, araştırmalarını yapabilmesi için her türlü kolaylığı gösteren devrimci Küba çevrelerinin ilgisini uyandırmıştır. 1966 yılında devrime katılan birçok liderle konuşma fırsatı bulmuştur : bunlar arasında mücadeleyi plânlıyan ve yöneten Binbaşı Fidel Castro da vardı. Fidel ile uzun konuşmaları olmuş, Debray geçirilen tecrübenin hikâyesini bazen askerî harekâtın geçtiği yerlerde dinlemek imkânını bulmuştur. Üstelik, o döneme ait yayınlanmamış birçok dökümanı inceleyebilmiştir. Saklanan bu dökümanlar arasında, muharebe sırasında yazılan mesajlar, savaş alanındaki askerî liderlere verilen talimatlar, askerî tebliğler, mektuplar ve benzeri metinler vardı. Bu, ona, o tarihî olayların çok canlı bir izlenimini elde etme fırsatını vermiştir. Küba Devrimi üzerine yazı yazan hiç kimse, tarihî araştırmaları için bu derece zengin malzemeyi inceleme imkânını bulamamıştır.

Şüphesiz Debray o olayın bir tarihini yazmamış, bunları kendi tecrübeleri ile ya doğrudan doğruya bildiği ya da taze ve güvenilir bilgi elde edebildiği öteki gerilla hareketleri ile karşılaştırarak Küba Devriminden gerekli askerî ve politik sonuçları çıkarmıştır.

Bolivar, Marti, Fidel ve Che'nin kıtasında, **devrimcinin görevinin devrim yapmak** olduğunu bilenler arasında, yazarın daha önceki denemelerinden daha fazla ilgi uyandıracak bu deneme ile **Casa de las Americas'nın Cuadernos** serisini başlatmak her bakımdan yerinde olmuştur.

ROBERTO FERNANDEZ RETAMAR

GİRİŞ

«Küba İhtilâlî bundan sonra Lâtin Amerika'da tekrar edilemez.»

Lâtin Amerika'lı faal politikacılar dilinde bu cümle tehlikeli bir klişe halini aldı. Bazı bakımlardan doğru olmakla beraber, bu sözler gene de birtakım kötü yanılmalara sebep olmuştur. Kuvvetler münasebetinin değişmiş olması dolayısiyle bu kıtada Küba İhtilâlinin bir eşinin olmıyacağını söylerken, zaten tekrarlanamıyacak şeyin ne olduğunu, yani Küba İhtilâlinin alfabesini bile bilmeden konuşmaktayız.

Herşeyden önce Küba'yı altın bir efsane haline getirmişiz; oniki kişi adaya çıkıyor ve hernasılsa sayıları göz açıp kapayıncaya kadar artıveriyor. Sonra, bugünkü gerçeklerin bu cesur peri masalı ile bir ilişkisi kalmadığını söylüyoruz. Bu sihirbazca el çabukluğu Küba ayaklanması olayının temel ve kompleks gerçeğinin gözden kaçmasına sebep olmuştur.

Kaç faydasız dönüş, nekadar kaybolmuş zaman, ne türlü talihsiz denemeler bugünkü devrimci hareketlere gelip bağlanmıştır! Daha önceki incelemelerimde, Küba'nın bu kıta üzerinde meydana getirdiği değişikliklerin şümulünü göstermeye çalıştım. Şimdi artık muhariplerle faal gerillalar arasında başlıyan tersine bir hareket üzerinde durmak zamanı gelmiştir. Bunlar, Küba denemesine ilgi ile eğiliyorlar, yüzeydeki pırıltısından ziyade «nasıl » ını, politik ve askerî «ayrıntılarını» ve iç mekanizmasını arıyorlar. Peki, niçin bütün bunlar? Çünkü, yıllar yılı feda-

kârlıktan ve hattâ israftan sonra bunlar, Küba İhtilâlinin ortaya koyduğu ve zaman zaman bilinçsizce de olsa dayandığı teknik, taktik ve hattâ stratejik düzenin gerçeğini keşfediyorlar. Ve bunlar, **fidelist** ayaklanma efsanesinin yaygaraya boğulması ile ondan alınacak temel derslerin bilerek ya da bilmeyerek gözden ırak tutulduğunu keşfediyorlar.

Bu durumda, Küba ayaklanmasının ayrıntılı bir tarihinin hâlâ bilinmemesine esef etmekten başka ne yapılabilir. Ve bu tarihi bize olsa olsa ayaklanmayı tertipleyen ve ona katılanlar ancak verebilir. Bu eksiklik bizi yapacağımız atıfları tahminlere dayandırmaya zorluyor, oysa bizim sistemli bir araştırma ve incelemeye ihtiyacımız var.

1

BÜGÜNÜ DÜNDEN KURTARMAK

İçinde yaşadığımız gün ile hiçbir zaman tamamen çağdaş olamıyoruz. Tarih kılık değiştirerek ilerler; sahnede daima bir önceki perdenin maskesiyle görünür ve biz oyunun anlamını kaybetmiye yatkınızdır. Perdenin her kalkışında devamlılığın yeniden kurulması gerekir. Suç tabiî tarihte değil, geçmişte edinilen anı ve imajlarla bulanmış olan görüşümüzdedir. Devrim içinde bile olsak, geçmişi bugünün üzerine çakışmış olarak görürüz.

Küba İhtilâlinin etkileri özellikle Lâtin Amerika'da, tarihin sıraya dizerek takdis edip rafa kaldırdığı usuller ve şemalar içinde düşünülmüştür. İşte bundan, meydana getirdiği bütün şamataya rağmen yarattığı şok zamanla yumuşamıştır. Bugün artık gürültü yatıştı; Küba'nın bugüne kadar ihmal edilen gerçek önemi ve verdiği derslerin şümulü yeniden keşfedilmektedir. Gerilla savaşının yeni bir kavramı gün ışığına çıkıyor.

Diğer şeyler yanında Küba, başlangıçtan beri sosyalist devrimin, burjuva devletinin silâhlı kuvvetlerine karşı silâhlı bir mücadelenin neticesidir gerçeğiyle hatırlanmıştır. İsterseniz stratejik mahiyette diyebileceğiniz bu eski tarihî kanuna önceleri, bilinen taktik bir muhteva verilmiştir. Gerilla mücadeleleri, prototipi —1917'de— bu biçimi aldığı için ve Lenin ile daha sonra Stalin buna dayanarak birkaç teorik formül geliştirdikleri için ayaklanma ile bir tutulur olmuştur. Oysa bu teorik formüllerin hali hazır durum ile bir ilişkileri olmadığı gibi, meselâ ayaklanmanın oluş şartlarını merkezî iktidara karşı hemen taarruza geçme anlamında kabul edilenler de durup durup boşu boşuna tartışılagelmiştir. Ne var ki, bu tutarsızlık çok geçmeden belli

olmuştur. Hemen ardından Lâtin Amerika'daki gerilla savaşları, her ikisi de şehirlerin kırdan sarılması ile yapılan «muntazam olmıyan» savaşlar olması sebebiyle Asya'daki gerilla savaşları ile tamamen bir tutulmuştur. Bu karıştırma birincisinden de tehlikeli.

Silâhlı devrimci mücadele her kıtada, her ülkede belirli şartlarla karşı karşıya gelir ve bu şartlar ne «tabiîdir» ne de şıp diye anlaşılır cinstendir. Bu öylesine doğrudur ki, bunların ortaya çıkartılması ve iyice tanınması için her defasında yıllarca süren fedakârlık gerekir. Rus Sosyal Demokratları, içgüdüsel olarak Paris Komünü, Petrograd'da; Çin Komünistleri, Rus Ekim İhtilâli, Kanton'da tekrarlanıyormuş gibi düşündüler. Vietnamlı mukavemetçiler daha partilerinin kurulması üzerinden bir yıl geçmeden Kuzey Vietnam'daki köylü sovyetlerinin ayaklanmasını teşkilâtlandırmaya kalktılar. Sovyet tipi ayaklanmaların savaş öncesi sömürge Asyasında başarıya ulaşamıyacağı bugün bizim için gayet açık bir gerçek ama, birçok gerillacılar çıraklıklarını bu gibi mücadelelerde tamamladılar.

Oriente kıyılarına çıkmadan önce Fidel'in Mao Çe-tung'un askerî yazılarını okumamış olmasını pekâlâ bir talih eseri sayabiliriz. Böylece, yerinde ve kendi tecrübelerine dayanarak bulunduğu araziye en uygun düşen bir askerî doktrinin prensiplerini bulması mümkün olmuştur. Ancak savaşın sonunda artık taktikleri iyice belirlendikten sonra asiler Mao'nun eserlerini keşfettiler*. Ne var ki, bugün Lâtin Amerika'daki militanlar Fidel'in konuşmaları ile Che Guevara'nın yazılarını, Mao'nun, Giap'ın ve Lenin'in bazı metinlerini zaten okumuş bir gözle okuyorlar ve Fidel ile Che'de, Mao'yu, Giap'ı ve Lenin'i aynen bulduklarını sanıyorlar. Bu herzaman rastlanan bir çakışma olayı olmakla

---

* Fidel'in temel politik ilhamını Marti'den aldığı gerçeği çok iyi bilinir; bu ilham daha Moncada'dan önce Marx ve Lenin'in fikirleri ile kuvvetlendirilmiş ve desteklenmiştir: Fidel, Lenin'de özellikle **Devlet ve İhtilâl'de** ifadesini bulan eski devlet ciha-

beraber çok tehlikelidir, çünkü Lâtin Amerika devrimi ancak belirli tecrübeler ile keşfedilebilecek çok özel ve farklı gelişme şartlarını haizdir. Bu bakımdan halk savaşları üzerindeki teorik eserlerin faydası kadar zararı da dokunmaktadır. Bunlara, savaşın gramer kitapları deniliyor ama, yabancı dil evde oturup dil kitapları okunarak değil, o dilin konuşulduğu ülkede daha hızlı öğrenilir. Savaş zamanında, hele silâhsız ve tecrübesiz gerilla çetelerinin pürsilâh bir düşman ile karşılaşmak zorunda oldukları ilk safhalarda sür'at meselesi hayatî bir önem taşır.

Fidel bir defasında gerillaların bazı başarısızlıklarını, savaşa karşı takınılan tamamen entellektüel bir tutuma vermişti. Fizikî zayıflığı ile kır hayatına intibak noksanlığı dışında aydın, halihazır durumu önceden edinilmiş ideolojik yapılar yoluyla kavramıya çalışacak ve adeta kitap sayfaları içinde yaşıyacaktır. Mevcut kaynaklarla yetinme ya da yenilerini bulma konusu ile sıkıştığı zaman âni ve gözüpek kararlar verme hususunda başkalarından daha az muktedir olacaktır. Zaten bildiğini sandığı için daha yavaş öğrenecek ve esnekliği daha az olacaktır. Birçok Lâtin Amerika ülkesindeki sosyal şartlar gereği ve tarihin bir cilvesi olarak bu öncülük rolü öğrenciler ile devrimci aydınlara düşmektedir.

---

zının imhası ve devletteki baskı unsurlarının devrimci bir aksiyon haline gelişi fikirleri ile ilgileniyordu. Fakat onun askerî ilhamının kaynakları bambaşka yerdedir: Pablo de la Torriente Brau'nun, Maximo Gomez harekâtını anlatan **Realengo 18**'i; Engels'in, Paris proleteryasının güç şartlar altında verdikleri sokak savaşlarını anlatan metinleri; Hemingway'ın **Çanlar Kimin İçin Çalıyor** adlı romanı (bu romanda Pablo ile sözde gerilla çetesi Madrid ile Segovia arasında, faşistlerin hemen ardında Sierra'da yaşarlar). Bu kitaplar birer kaynaktan ziyade, bazı rastlantıları dile getirir ve Fidel bunlarda sadece aradığı bazı şeyleri bulmuştur. Mao Çe-tung'un **Japonlara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Problemleri** adlı incelemesi Fidel ile Che'nin eline 1958 yaz taarruzundan sonra geçmiştir ve sıkışık durumlar altında uygulamakta oldukları bazı şeyleri kitapta aynen görünce pek şaşırmışlardır.

Bunun neticesi, bu hatalar ile yanlış anlamaların bedeli ödenmektedir. İspanya'ya karşı girişilen kurtuluş savaşlarından beri yıllar yılı tekrarlanan felâketler ile kıyaslanınca ödenen bedel pek te yüksek sayılmaz. Bolivar'ın biyografisini okumak, bugünün Amerikan devrimci savaşları için geçerli dersler de dahil savaş ve Amerika hakkında pek çok şey ortaya koyar. Bu derslerin en değerlisi : azim. Dört yılda Amerikan toprağından beş defa sürülmüş, yenilmiş, gülünçleştirilmiş, yapayalnız kalmış. Deliliğe varan bir inatla beş defasında da geri gelmiş ve Boyaca'da ilk zaferini kazanmış. Her seferinde birşey daha öğrenmiş : insan ve silâh noksanlığını telâfi için sür'ate ve süvariye olan ihtiyacı; savunucu ve statik değil, saldırıcı ve hızlı bir savaş gereğini; taraftarları ile **criollo**'lar (Amerika doğumlu İspanyollar) arasında bugün bizim «subjektif şartlar» dediğimiz şeyin teşekkülünü hızlandırmak için İspanyollara karşı «ölüm-kalîm» savaşı ilân ederek gemileri yakmak ve geri dönme imkânlarını yoketme usullerini; İspanyollar köylük yerleri kontrolları altında bulundurduğu sürece Caracas'ın teşkil ettiği tuzağı; ovalar ile kuvvetle savunulmuş üslerden saldırmak suretiyle şehirleri kuşatma taktiğini; ve en nihayet muayyen yerlerin önemini, (Caracas Amerika için ne ise, Coro da Caracas için aynı şeydir) yavaş yavaş öğrenmiştir.

Yakınlarda aynı çeşitten bir inatçılık örneğini defalarca felâketin eşiğine kadar gelmiş Fidel'de görmekteyiz. Moncada (1953), Granma çıkartması (1956) ve daha küçük ölçüde olmak üzere 1958 nisanı grevi, çoğu kişiye evine giderek daha iyi günlerin gelmesini bekletecek denli ters olaylardı. Zacapa ve İzabal gerilla çeteleri kurulmadan önce Guatemala'da kaç tane gerilla **foco*** dağılmıştır? Epeycesi yok olmuş, ya da dağılmıştır. Ya Ve-

---

* İspanyolca **foco** kelimesi genel anlamdaki askerî üsden ziyade bir gerilla harekâtının merkezini belirtir. Bu kelimelerin öteki batı dillerinde bir karşılığı olmadığı için İspanyolca aslı aynen bırakılmıştır.

nezuella'da kaç tanesi yenilmiş, ihanete uğramış, ya da bölünmüştür? Gene de gerilla kuvvetleri yaşamıya devam etmişler ve bugün her zamandan daha canlıdırlar. Bugünkü canlılığın sebebi de belki savaşın ciddi olarak henüz başlamış olmasıdır.

Lâtin Amerika devrimci hareketlerinin karşılaştığı başarısızlıklar, yarının büyük mücadelesinin girişini teşkil ettikleri kısa süre ve geçen birkaç yılın bütün devrimlerin ilk safhalarında karşılaşılan «kalkış» ve yerine oturma dönemine tekabül ettiği dikkate alınırsa gerçekten küçük sayılırlar. Doğrusu, gerilla hareketleri bazısı kaçınılabilir, bazısı kaçınılamaz pek çok yanlış çıkışlardan ve sayısız hatalardan sonra hâlâ yaşıyabiliyorsa bu canlılığa şaşmamak ta gerekir. Fidel'e göre işin sevinilecek yanı da budur ve bu hâl tarihî hareketi itme gücünü gösterir. Gerçekten de karşılaşılan yenilgilerin sebeplerini durgunluk ve hızlı hareket eksikliğinde aradığımız kadar, gerilla harekâtının diğer uluslararası tecrübelere olan aldatıcı akrabalığına rağmen yeni bir devrimci kavram ve metod arama dönemindeki kaçınılmaz hata ve yanlışlıklarda da aramak doğru olur.

Bütün devrimel vetireler söylediğimiz sebepten dolayı yanlış adımlarla başlamak zorunda kalmıştır ve başlamıştır. Hemen daima bir önceki tarihî dönemden kalma çıkış noktaları bilinçsiz olarak kullanılmıştır. Bütün bu yanlış çıkışlar içerisinde Lâtin Amerika'daki gene en az zararlısı olmuştur. Her zaman, harekâtın yönü değiştirilmeksizin hızı ayarlanmış, doğru strateji ve prensipler bir yana itilmeksizin taktiklerde düzeltme yapılmıştır. Bu gibi zamanlarda iki kamp arasındaki derin farklar su yüzüne çıkar.

Devrim geçiren her ülkede, bir yanda devrimciler, öte yanda reformcular ve geleceğin dönekleri (mürtet) arasında bir karşılaşma olmuştur. 1905'den sonra pasifist ve bozguncu düşünce, Rus Sosyal Demokrat Partisinde kuvvet kazanmıştır. Cenevre'de sürgünde bulunan Lenin ile arkadaşları, Dumas'nın temsilî

demokrâsisi bir işçi ayaklanmasına karşı çıktı diye değil, kötü yönetilen bir ayaklanmaya engel olmak için itirazlarda bulunmuşlardır. Çin'de 1927 yenilgisinden sonra Mao ve diğerlerinin yaptıkları gibi, Kuomingtan'ın hakimiyeti altındaki büyük şehirlerde hızlı bir ayaklanmaya karşı koymak gerekliydi. Çin'in o gün içinde bulunduğu şartlara uygun olarak yeni bir işçi ayaklanması değil, köylere çekilerek Uzun Yürüyüşe hazırlanmak daha uygun görülüyordu. 1953'de Moncada felâketinden sonra Fidel ve arkadaşları Batista'ya karşı silâhlı mücadele ilkesini terketmediler, fakat ona farklı ve daha doğru bir muhteva verdiler. Devrimci için her başarısızlık bir sıçrama tahtasıdır ve teoriye kaynaklık etmesi yönünden zaferden daha zengindir, tecrübe ve bilgi deposudur.

Lâtin Amerika'da her çeşit silâhlı mücadeledeki birkaç yıllık tecrübe, objektif şartların öznelliğini daha önceki on yıllık ödünç alınmış politik teoriden çok daha iyi ortaya koymuştur. Tarihî bakımdan Küba, Lâtin Amerika'da diktatörlüklere karşı verilen silâhlı mücadelenin çıkış noktasını tesis etmiştir. İşte bu çıkış noktasının dikkatle her zaman gözönünde bulundurulması ve doğru bir temel üzerine oturtulması gerekir.

Gerçekten silâhlı bir mücadele patlak verdi mi? Yoksa bunlar mücadelenin Venezuella'da, Guatemala'da, Colombiya'da, Peru'da ve Ecuador'daki ilk belirtileri midir? Ya da bunlar henüz olgunlaşmayan çatışmalar ve huzursuzluk alâmetleri midir? Bugünkü mücadelelerin sonucu önemli değildir. Sonuç bakımından şu ya da bu hareketin geçici olarak yenilmesi birşey ifade etmez.

Asıl neticeyi tayin eden, her gün daha olgunlaşan mücadele azmi, devrimci bir değişikliğe olan lüzumun anlaşılması ve devrimin mümkün olduğunun kesinlikle bilinmesidir.*

---

* Che Guevara, «La guerre de guérilla, une méthode,» Maspero, Paris, 1967.

Bugün Lâtin Amerika'da politik bir hareket hattı kesin ve tutarlı bir askerî çizgi üzerinde değilse devrimci sayılamaz. Devrimcilik iddiasında olan her tutum şu soruya somut bir karşılık vermek zorundadır: Kapitalist dikta iktidarı nasıl bertaraf edilmelidir? Başka bir deyişle, Kuzey Amerikalı askerî yardım heyetleri ile durmadan takviye olunan faşist dikta ordusu nasıl yenilmelidir? Küba devrimi, kardeş Lâtin Amerikan ülkelerine tarihî teferruatı içinde incelenmesi gereken bir cevap teklif etmektedir: Yavaş ya da hızlı bir hazırlanma ile seçilmiş uygun kır bölgelerinde yürütülen gerilla savaşı; **seyyar stratejik bir kuvvet** ve geleceğin sosyalist devletinin çekirdeğini teşkil edecek bir halk ordusu.

Her askerî hattı hareket politik bir çizgiye dayanır. Son birkaç yıl zarfında silâhlı mücadelenin kendi içinde başka askerî hareket çizgileri denenmiş ve gerilla savaşına tamamen başka anlamlar verilmiştir. Küba cevabının kötü bir yorumundan daha da ötede bunlar, askerî hareket çizgileri elbisesi giydirilmiş ithal malı politik kavramlar idi ve köklerinin bulunduğu yerlerden çok farklı tarihî şartlara uygulanıyordu. Bunun örnekleri: Silâhlı savunma kavramı; silâhlı propaganda ile gerilla üslerinin özel bir şekilde yorumlanması; ve nihayet barıştaki teşkilâtına yeni bir şube ilâve edilircesine gerilla kuvvetlerinin partiye tabi kılınması.

Elde edilen neticelere göre hüküm verilirse, birçok yerlerde rehber politik hareket çizgileri statüsünü kazanan bu kavramlar, silâhlı halk mücadelesinin özünden çok şey kaybettirmiştir. Bunları ilham eden politik fikirleri, Lâtin Amerika'ya ve Lâtin Amerika'da hüküm süren şartlara yabancı düşen devrimci tecrübelerden nasıl ödünç alındığını incelemek çok faydalı olacaktır.

Bu olumsuz denemeler, Küba İhtilâlinin ayaklanma safhası ile bugünkü silâhlı mücadeleden alınabilecek temel dersleri öğrenmemize yardımcı olacaklardır.

SİLÂHLI SAVUNMA

Bugün, savunma bir sistem ve realite olarak olayların ilerlemesi ile ortadan kalkmıştır.

Köylü savunma bölgeleri ile Colombiya, ve işçi savunma bölgeleri ile Bolivya bu kavramın bir hareket çizgisi kuvvetini kazandığı iki ülke idi. Bu iki «fesat yuvası» birkaç ay arayla ordu tarafından dağıtılmıştır. Güney Colombiya'daki Marquetalia 1964 mayısında işgal edilmiş, Bolivya madenleri trajik savaşlardan sonra 1965 mayıs ve eylülünde ele geçirilmiştir. Bu çifte yenilgi bir dönemin kapandığını ve muayyen bir ideolojinin öldüğünü gösterir. İhtilâlci hareketin bu ölümü anlaması ve derhal kabul etmesi gerekir.

Sona eren devre nisbî sınıf dengesi devresidir. Başlıyan devre ise her türlü uzlaşmalı çözümleri ve iktidar ortaklıklarını reddeden toptan bir mücadeledir.

Bir ülkede bugün sömürenler ile sömürülenlerin kutuplaşması karşısında devletin ve ordunun «normal fonksiyonlarını yerine getiremiyeceği» bir toprak parçasının bulunması, yeni emperyalist hukuk anlayışının göz yumamıyacağı ve tehlikelerine katlanamıyacağı bir keyfiyettir. Kitlelerin silâhlı savunmasının askerî seviyede başarısızlığa uğraması politik seviyede reformculuğun başarısızlığına tekabül eder. Yeni ölüm kalım mücadelesinin muhtevasında ne düzmece çözümlere, ne oligarşik kuvvetle halk kuvvetleri arasında zımnî saldırmazlık paktları ile kurulacak dengeye yer vardır. **Oligarşik diktatörlük halk kuvvet-**

lerinin ya toptan imhasını ya toptan kabulünü alternatif olarak kabul etmektedir. Bir orta yol yoktur. Kaldı ki, silâhlı savunma artık terkedilmiştir ve eski destekleyicileri bile artık onu daha yüksek bir mücadele biçiminin bir başlangıcı olarak düşünmektedirler. Fakat dikkat! Adı açıklanmadan, daha çekici elbiseler içinde tekrar sahneye çıkmak eğilimindedir. Kökleri, Proteus gibi çeşitli kılıklara girebilen bir ideolojide olduğu için yeniden ortaya çıkmaya fırsat kollamaktadır. Silâhlı savunmanın tam sendelediği bir sırada Troçkizm ortaya çıkarak ona el uzatmıştır. İşte bizi ilgilendiren bu canlanmadır.

Savunma terimi pek uygun düşmemektedir. Bu terim pasif, kabuğuna çekilmiş ürkek tutumu hatıra getirmektedir; fakat çoğu zaman bu doğru değildir. Hattâ nadiren böyledir. Lenin'in formülüne göre «Marksizm, işçi sınıfına ithal olunmadan» önce Avrupa'daki proleteryanın kahramanca mücadelesinden kim şüphe edebilir? Yüz binden fazla kayıp verilen o korkunç on yıllık iç savaşın başlıca kurbanları olan Colombiya'lı köylülerin cesareti ve savaş gücü tartışma kabul eder mi? «Haziran günlerinde» ve Komün sırasında Paris'li işçilerin ya da ilk Amerikan işçi ihtilâlinin kahramanları olan 40.000 La Paz'lı maden ve sanayi işçisinin fedakârlığı ve dayanışması inkâr edilebilir mi?

Silâhlı savunma, taraftarlarının cesaret noksanlığı yüzünden itibarını yitirmemektedir. Tam tersine asıl mahzur hudutsuz fedakârlıktan ve sonu politik iktidardan başka heryere çıkabilen israf edilmiş kahramanlıklardan doğmaktadır. Bu sebeple silâhlı bir spontane, kendiliğinden ortaya çıkan bir mücadeleden söz etmek daha yerinde olur. İdeolojik menşei bize doğduğu devreyi açıklamaktadır: Marx'tan önce. Onsekizinci yüzyılın sonunda Peru'da Tupac Amaru II'nin yönettiği kızılderili ayaklanmasına pekâlâ silâhlı savunma diyebiliriz. Kızılderililer başkaldırmış, criollo toprak adalarını sürmüş, İspanyolları öldürmüş ve çalınan topraklarını geri almıştır. Mamafih hareket mahalli zaferler

içinde hızla dağılmış; kıyıya yaklaşan kızılderililer araziyi işgal etmiş ve dağlarda kalmışlardır. Ne düzenli bir ordu kurulmuş, ne bağımsız birlikler teşkil edilmiştir. Dağların efendisi asiler, Krallığın merkezi Lima'ya yürümeyi küçümsemişlerdir. Böylece Lima yeni bir ordu kurmak için zaman kazanmış ve zafer —hangi şartlar altında olduğunu siz tasavvur ediniz— kolaylıkla kazanılmıştır. Hemen hemen aynı devrede meşhur Manuela Beltran'ın yönettiği Colombiya'lı **Comuneros** ayaklanmasına da silâhlı savunma diyebiliriz.

Kısacası, devrimci gerilla savaşlarından önce köylü savaşları olduğu gibi, bilimsel sosyalizmin ilerlemesinden önce de işçi ayaklanmaları vardı. Fakat bunlar arasında herhangi bir iç bağıntı yoktur. Marx ile Sorel arasındaki ilgi neyse, gerilla savaşları ile köylü ayaklanmaları arasındaki ilgi de odur.

Ekonomizm, partinin öncü rolünü nasıl inkâr ediyorsa; silâhlı savunma da organik bakımdan, sivil halktan ayrı olan silâhlı birliklerin rolünü inkâr etmektedir. Nasıl reformculuk, militan ve disiplinli bir teşkilât gözetmeksizin bir kitle partisi kurmayı amaç ediniyorsa, silâhlı savunma da, herkesi silâhlı bir mücadele içinde birleştirmeyi, gerilla birliklerinin ortasında kadınıyla, çocuğuyla, ehlî hayvanlarıyla bir kitle gerilla kuvveti yaratmayı tasarlamaktadır.

Kendiliğinden ve anide olma nasıl sömürülenler için politik iktidarı hedef almıyor ve bunun sonucu politik bir parti halinde teşkilâtlanmıyorsa, silâhlı savunma da sömürülenler için askerî bir üstünlüğü öngörmüyor ve bunun sonucu hareket serbestliği olan düzenli bir halk ordusu olarak teşkilâtlanmayı amaç edinmiyor. Stratejik seyyar kuvvetin silâhlı mücadelenin bir numaralı hedefi olmadığı ve politik iktidarın ele alınması bilinçli ve görünür bir amaç sayılmadığı yerlerde, silâhlı savunmaya rastlanıldığı söylenebilir. Silâhlı savunma ayaklanmayı dışarda bırakmıyor, fakat bu ayaklanma daima mahallî olacak ve hareketini

bütün ülkeye yayma imkânlarını araştırmıyacaktır. Silâhlı savunma kısmîdir, oysa devrimci gerilla savaşı ülkenin her yanındaki her çeşit mücadeleyi kendi hükmü altında birleştirmek suretiyle topyekûn bir savaşı amaç edinir. Mahallî olması sebebiyle silâhlı savunma uygulayan bir topluluk daha işin başında insiyatiften yoksun demektir. Ne savaş mahallini seçmek serbestliği, ne esneklikten faydalanma imkânı, ne manevra, ne baskın ihtimali vardır. Savunma bölgesi zaten belli olduğundan, düşmanın kendi tayin edeceği bir anda bir çevirme harekâtına girişerek dikkatle hazırlanmış bir taarruza geçmesi daima mümkün olacaktır. Halkın savunduğu bölge ya da şehir düşmanın saldırısını pasif olarak bekliyecek ve onun keyfine tabi olacaktır. Ayrıca silâhlı savunma, «düşmanın durumu daha kötüye götürmemesini de» temin edebilecektir (Che Guevara). Ne temsilî demokrasileri, ne de oligarşik rejimleri sınıfî muhtevalarını ortaya koymaya da zorlıyamıyacaktır. Silâhlı savunma hakim sınıfın, şiddete dayanan bir diktatörlük olarak hakikî karakterini gizlemesine yardım edecek, «Oligarşik diktatörlük ile halktan gelen baskı arasında kurulmuş olan sun'i dengeyi bozacak yerde onu devam ettirecektir.» (Che). Böylece silâhlı savunma, ezilen sınıflar arasındaki bölünmeleri artırmak, tavizci çözümleri zafermiş gibi göstermek suretiyle hakim sınıfın oynadığı oyun içinde rol almış olur.

Hepsinden fazla Vietnam'da ve aynı zamanda Çin'de milis kuvvetleri içinde teşkilâtlanmış köylü silâhlı savunma birlikleri silâhlı kurtuluş kuvvetlerinin yapısında temel taşı olarak önemli bir rol oynamıştır; fakat bu silâhlı savunma askerî bakımdan tamamen ya da yarı yarıya kurtarılmış bölgelere şamildi ve hiçbir zaman otonom bölgeler yaratmış değildi. Bu savunma bölgeleri, başka cephelerde Vietminh'in muntazam ve seyyar kuvvetleri ile topyekûn savaşlar vermesi sebebiyle yaşıyabiliyordu. Böyleçe mücadelenin tüm yükü omuzlarına yükletilmeksizin bütün nüfusun savaş içinde birleştirilmesi mümkün oluyordu.

Fransız kuvvetlerinin dağılmalarını sağlamak suretiyle bu bölgeler, muntazam ve yarı muntazam kuvvetlerin yükünü hafifletiyor ve bunları Genel Kurmayın stratejik plânları gereğince tayin edilen cephelerde azamî kuvvetle harekâtta bulunmaları temin edilmiş oluyordu. Eğer sivil halkın savaş dışı bırakılmasından kaçınılmak isteniliyorsa bu savunma Lâtin Amerika'da Vietnam'dan çok daha az yararlı olacaktır.

Che Guevara, Giap'ın **«Guerre du peuple, armée du peuple»** sine yazdığı önsözde şöyle diyor :

«Silâhlı savunma, mücadelenin özel karakteristikleri olan bir parçasından başka birşey değildir. Bir savunma bölgesini kendi başına tam saymıya imkân yoktur. Yani bu bölgeyi, öteki bütün bölgeler taciz edilmeksizin halk kuvvetlerinin düşmana karşı kendilerini savundukları bir bölge diye kabul edemeyiz. Bu durunda foco tecrit edilecek, bir köşeye kısturılacak ve yenilecektir, yeter ki halk savaşının ilk safhasına, başka bir ifadeyle gerilla savaşına hemen geçilmemiş olsun.»

Che'nin bunu yazmasından bir zaman sonra, Marquetalia (Colombiya) daki «köylü savunma bölgesi» ile öteki «bağımsız cumhuriyetler» ordu tarafından işgal edildi ve lağvedildi ve Marulanda, seyyar gerilla savaşına dönmek zorunda kaldı. Düşman kuvvetlerinin kısmen ya da tamamen yenilgisi sonucu olmıyan ve daimî olarak taarruzda olan bir gerilla cephesince korunmayan bir müdafaa bölgesi temeli balçıkta olan bir sütundan başka birşey değildir. O tip bir statüko değişmezmiş gibi geldiği için savunma bölgesinin çöküşü halk kuvvetlerinin morali üzerinde büyük bir darbe olmaktadır. Bu bölgelerin gerçekliği hakkında türlü türlü efsaneler yayılmaktadır. Yıllarca sürebildikleri için bunların gerçek bir zaferin değil, bazı tavizlerin sonucu oldukları unutulmakta ve adeta dokunulmazlıkları olduğu kabul edilmektedir. Uyanıklık körlenmekte, milislerin talimleri ile eğitim ve silâh durumu gitgide ihmal edilmekte, disiplin gevşemekte-

dir. Devrimci tarafta bu topraklar kurtarılarak sadece politik bir propaganda alanı haline getirilir, daha büyük bir harekete sevkten ziyade hareketsizliğe engel olunur. Reaksiyonerler tarafında ise kanserin yayılmasına karşı millî birliğin ve toprak bütünlüğünün muhafazası pozunun ve «komünist bozgunculara» saldırma harekâtının bir bahanesi olarak kullanılır. Propaganda amaçları için burjuvazi gerçek tehlikeyi ve duyduğu korkuyu şişirir ve bu şişirme devrimcileri bile aldatarak onları gerilla kuvvetinin gerçekten bir kanser olduğuna, hastanın ancak zamanın geçmesiyle öleceği fikrine inandırır. Böylece rahat rahat hazırlıklarını tamamlıyan ordunun giriştiği saldırının büyük etkileri olur. Burjuva büyük bir zafer kazanmış, «Castro - Komünist İhtilâli» büyük bir yenilgiye uğramış olur.

Gerçek nedir?

Küba ile bazı öteki Lâtin Amerika ülkelerinin tarihine göre yargıda bulunmak gerekirse, gerilla savaşı şu safhalardan geçmektedir : önce kurulma safhası; ikinci olarak, mevcut bütün vasıtalarla (harekât ve taktik kuşatmalar, paraşütçü kıtaları, bombardımanlar v.b.) düşmanın giriştiği saldırıyla ayırdedilebilecek olan gelişme safhası; nihayet, hem askerî hem politik devrimci taarruz safhası. Aşılması en güç olan ve her çeşit olaylara en çok maruz kalınan birinci safha esnasında ilk topluluk başlangıçta tamamen göçebe bir hayat sürer. Sonraları, muharipleri sertleştiren ve olgunlaştıran daha da uzun bir dönemde muntazam posta hizmeti, ikmal hatları, sıhhiye kuvvetleri, silâh depolarının organizasyonu ile hakikî kuruluşun son safhasına ya da asgarî bir hareket safhasının tesisine geçilmiş olur. Bu gelişme ile muhariplerin sayısında artma ile birlikte sınıflara ayrılma sebebiyle nisbî bir küçülme de olur. Yani, sınıflar, küçük ölçüde sanayi ve subay kadroları genişlemektedir. Başka bir deyişle, gerilla ateş gücü ve taarruz kuvvetinin gelişmesine karşılık teknik yön de (esliha, muhabere, imalât, patlayıcı maddeler, eğitim okulları v.b.) büyür.

Marquetalia gibi bir savunma bölgesi ilk safhanın sonuna gelindiği (bir hareket bölgesinin pekiştirildiği) ve hemen ikinci safhaya geçerek düşman taarruzuna karşı koyma, taktik insiyatifi ele alma ve gerilla cepheleri kurmak için ana kuvvetten birlikler tefrik etme zamanının geldiği intibaını verebilir. Ama durum bu değildir. Köylü silâhlı savunma arazileri, silâhlı bir devrim mücadelesinin tepe noktası olmayıp, muhafazacılar ile liberaller arasında sonu belirsiz ve düşmanın askerî potansiyeli üzerinde etkisiz bir iç harp olduğundan, Marquetalia topluluğu ile başlıyan gerilla çetelerinin muhariplerin ailelerinin yükünden, halkı tahliye etme görevinden, sürülere ve çiftlik araçlarına bakma zorunluluğundan kurtulmadan ilk safhaya, göçebelik safhasına dönmesi gerekir.

Bolivya'da işçi çevresinde buna benzer bir durumda bir trajedi ile karşı karşıya gelinmiştir. Millileştirilen büyük kalay madenlerinde yirmi altı bin madenci bütün bir **altiplano**'ya yayılmıştı. Fakat esas maden kalesi «Siglo Veinte», «Huanuni» ve «Catari» madenlerinin bulunduğu 9,5 mil uzunluğunda 6 mil genişliğinde bir arazi kuşağı içinde teksif olunmuştu. 1952'de madenciler oligarşinin ordusunu mahvettiler, liberal bir hükûmet kurdular ve neredeyse iktidarı ele aldılar. Devrim burjuvaziye döndü; madenciler yavaş yavaş bütün bağları koparttılar. Ellerinde silâh, milis kuvveti, radyo, kuvvetli bir sendika, dinamit ve detentör —bunlar hergünkü iş araçlarıydı— ile beraber memleketin başlıca zenginliği «şeytanın madeni» kalay vardı. Yarı meflüç ve uyuşuk geri çekilerek millî burjuvazinin yeni bir ordu kurmasına izin verdiler; grevlere, çatışmalara mücadeleye son verdiler. Sonra, gayet tabiî ordu kendisini yaratan millî burjuvaziyi yuttu ve işçi hareketinin ezilmesi için Amerika'dan emir geldi. Askerî cunta eski sendika lideri Lechin'i tevkif ederek işçileri tahrik etti. Troçkistlerin teklif ettiği sınırsız genel grev 1965 mayısında ilân edildi. Ordunun özel birlikleri olan Rangersler, özel paraşütçü kıtaları ve piyadeler, madenleri kuşatarak

madencilerin milislerine karşı cepheden saldırıya geçtiler. Uçaklar La Paz yakınındaki bir madeni bombaladılar ve bir diğerini makineli tüfek ateşine tuttular. Sonuç: madenciler tarafında yüzlerce, askerlerden de otuz-kırk kadar ölü; madenlerin ordu tarafından işgali; askerler tarafından kırılan kapılar ve makineli tüfek ateşine tutulan aileler; sendika liderleri ile militan madencilerin hapsedilmesi, ya da öldürülmesi.. Hedefe varılmıştı. Herşey düzene sokulmuştu, nefret ve öfkeli gözyaşları bile. Gelecek sefere kadar.

Şayet La Paz ile bazı kır bölgelerine ilâveten birkaç madende ortak bir genel ayaklanma olsaydı ve bu ayaklanmalar başka yerlerde başka vasıtalarla yürütülen uzun yıpratma savaşları ile tamamlansaydı, devrimci sendikalarda teşkilâtlanmış madenciler sonuca varan bir rol oynıyabilirlerdi. Fakat birşey imkânsız görünmektedir: spontane bir ayaklanma birkaç gün içinde, Kuzey Amerikan askerî yardım kurulları tarafından eğitilmiş ve teçhiz edilmiş, şok kıtaları ile donatılmış sayıca az fakat saldırgan modern bir dikta ordusunu mağlûp edemez. Kısacası, zaman değişti; 1952'yi 1966'da tekrarlamak güç olur. Madencilerin bugün ne gibi bir savunma ve başarılı bir taarruz imkânı vardır?

Milicians'lar millileştirilmiş madenlerdeki işçilerdir. Bir grev ya da ayaklanma halinde hükûmet yolları keser ve La Paz'dan tren ya da kamyonla madenlere gelen gıda ikmalini durdurur. 12.000 fit yüksekliğindeki maden bölgesindeki kayalık arazide pekaz şey yetişir. Aymara kızılderililerinin bazı kabileleri patates ve kınakına yetiştirirler ve bir de lama eti kuruturlar. Bu ev ekonomisinden pekaz şey beklenir. Gıda stokları ancak on gün yetebilecek olan madencilerin zafere hızla ulaşmaları gerekir. On günden sonra ne çocuklar için süt, ne hastanelere ilâç, ne de kasaplarda et bulunur. Öte yandan madenciler trenleri madenin girişinde durdurarak cevherin sevkini önliyebilirler. Fakat bu eşit olmıyan bir savaştır ve daha başlangıçta madenciler ye-

nilmişlerdir. Dikta hükûmetinin bankada parası olduğu gibi, Kuzey Amerika da daima destekler ve Şili limanları her zaman emrine hazırdır; maden cevheri olmasa da uzun zaman dayanabilirler. Oysa silâhlı madencilerin, her geçen gün gıda stoklarını eritmektedir ve hepsinin kaderi aynıdır. Çocukları gözünün önünde erimekte, işçi arkadaşları bir kaşık ilâç olmadığı için ciğerlerindeki maden tozunun meydana getirdiği öksürüğü yenememektedir. Yalnız ve bağımsız olsalar yakındaki şehrin depolarına yapacakları bir baskın birkaç haftalık ikmallerini temine yetecektir. Fakat bu durumda yokluk hem kendilerini hem ailelerini yiyip bitirmektedir.

Madenler aynı zamanda şehirdir. Kuyulardan biraz ötedeki penceresiz muazzam kül rengi barakalarda madencilerin aileleri oturur. Dondurucu yaylada ne bir ağaç, ne bir çalı, gözün alahildiğine kırmızı toprak üzerinde kesif bir pırıltı. Sıra sıra barakalar bombardıman için kolay bir hedef teşkil ederler. Bombardımanlar imalâtı değil, halkı tehdit eder; çünkü madenler toprağın altındadır ve topraküstü tesisleri ancak birkaç tanedir. Tasfiyehaneler ya İngiltere'dedir ya Amerika'da. Başka bir zaaf da madenlerin on, yirmi ya da daha fazla mil mesafelerde oluşudur. Ordunun bunları birer birer tecrit etmesi kolay ama direnmeyi koordine etmek için madencilerin biraraya gelmesi güçtür. Ne plân var, ne merkezî askerî komuta, ne askerî eğitim, ne de ulaştırma aracı. Üstelik milis birlikleri ancak gece hareket edebilir. Olsa olsa gündüzün şehirlere doğru, düşmanın ardındaki muayyen hedeflere karşı birkaç komando hareket edebilir. Fakat bu tip hareket hem silâhlı savunmanın hem de ayda aldığı ortalama 30-40 dolar için devamlı çalışma zorunda olan **miliciano**'ların somut hayat şartlarının çok ötesindedir. Bu durumda ablukanın kalkması için birşeyler yapmak hususunda sabırsızlık ve umuutsuzluk alâmetleri başgösterecektir. Fakat ne? Hazırlıksız hareket intihar demektir. Makinalı tüfeğe karşı elle fırlatılan dinamit faydasızdır, tüfekler ise Chaco savaşından kal-

ma. Mermi pahalı ve az. Ya uçaklara karşı ne yapmalı? Bir ordu ancak başka bir ordu ile imha olunur. Ordu, eğitim, disiplin ve silâhla olur. Kardeşlik ve cesaret ordu kurmaya yetmez. Bunun tanığı İspanya ve Paris Komünüdür.

İş yerine bağlı, savaşan kadınlarla ve çocuklarla beraber; kendilerine ve yakınlarına karşı girişilecek her türlü tenkile açık; manevra yapamaz; askerî organizasyondan, liderlikten ve paradan; kısacası, seyyar bir kuvvet haline gelebilmek için her türlü maddî imkândan yoksun. Bu durumda madenciler katliama mahkûm demektir. Kırım gününü ve saatini ordu tesbit eder. Hareket nerede başlıyacak, askerler hangi yoldan ilerliyecek, paraşütçüler nerelere indirilecek. İnsiyatif ile harekâtın gizliliği tamamen orduya bırakılmıştır. Madenciler için kendi kaynakları ile gün ışığında kıtaların taliminden başka yapılacak iş kalmamıştır. Ana üsleri eğer biliniyorsa taarruza uğrar ve kolayca imha olunur. Öte yandan, karşı taarruzları pek uzağa gidemez, çünkü arazinin tabiatı onları tutan ve hattâ geriye doğru çeken elâstikî bir kuşak gibidir.

Organik olarak sivil halktan bağımsız, sivil savunma görevlerinden azade ve politik iktidarı faşist diktatörlüğün elinden alma gayesiyle halk kuvvetlerini silâhlı birliklerle donatmak ya da donatmamak! İşte devrimci söz ebeliğini, devrimci teoriden ayırdeden kesin ölçü budur. Troçkizm'in sağduyu karşısında tutunamadığını biliyoruz. Her yerde ve hiçbir yerdedir. Saklanmak suretiyle kendisini belli eder. Asla kendisi, yani Troçkist değildir. Troçkist ideoloji bugün birkaç yönden birden ortaya çıkmıştır. Devrimci hareketin uğradığı birkaç geçici yenilgiyi bahane etmektedir, fakat «iktidarı ele geçirmek için» daima aynı stratejiyi teklif etmektedir. Bu stratejiyi şöyle özetliyebiliriz:

İşçi ve köylü kitleleri heryerde sosyalizmi canu gönülden istemektedir, fakat hâlâ Stalinist bürokratik kuvvetin elinde oldukları için bunu henüz bilmemektedirler. Bu durumda işçile-

rin, «uyuyan âni hareket kabiliyetini» uyandırmak gerekir. Bu hedefe varmak için gerilla hareketi devrimci mücadelenin en yüksek biçimi değildir. Temele «çift güç» yerleştirilmelidir: fabrika ve köylü komitelerinin teşekkülü için bir çağrıda bulunmalıdır. Komitelerin çoğalmasıyla nihayet tek bir Birleşmiş İşçi Konfederasyonu vücut bulacaktır. Bu konfederasyon, dağlarda ve şehirlerde âni ve genel bir ayaklanma ile iktidarı ele geçirmenin vasıtası olacaktır. Ondan sonra agitasyon çalışmaları, grevler ile işçi gösterilerinin hızlanmasına yöneltilmelidir. Kır yerinde hedef köylü birliklerinin teşkilâtlanması, arazinin işgali ve «sosyalist devrim!» bağırışları ile yavaş yavaş şehirlere yayılacak olan mahallî ayaklanmaların organizasyonu olmalıdır. İşçiler adım adım üretim araçlarını kontrollarına almalıdır. Sonra hemen, herhangi bir araç, ya da özel birlik kullanmaksızın doğrudan doğruya devlet otoritesine karşı ayaklanmalıdır. Devrim, bir kitle ayaklanması noktasına kadar keskinleşecek olan mevcut ya da gizli ekonomik mücadelelerden doğacaktır.

Peru, Guatemala ve Brezilya (Sao Paulo ile Kuzeydoğu Brezilya), Dördüncü Enternasyonalin, Lâtin Amerika Buenos Aires Bürosunca seçilen üç ülke idi. Hugo Blanco, Arjantin'den dönüşünde, Convencion Vadisi köylüleri ile bu şekilde çalıştı. Juliao'nun köylü kurumları aynı şekilde mütalâa edilmelidir. Öteki teşekküllerin yalnız başına bırakması ve yardım ihtiyacından faydalanarak Guatemala'daki **13 Kasım Hareketi (MR-13)** ve bu hareketin lideri Yon Sosa'ya Posada's Enternasyonali tarafından yakın zamana kadar kabul ettirilen hareket çizgisi de böyleydi.

MR-13'ün organı olan **Revolucion Socialista** ilk sayısında (Temmuz 1964) şöyle diyordu: «Silâhlı mücadeleyi (halk savaşı) şeklinde safhalı olarak teşkilâtlandırma prensibi biçimci, bürokratik ve militaristtir. Bu prensip kitleleri küçümsemeye, onları kullanmaya ve onların doğrudan doğruya müdahalesini geciktirmeye sebep olmaktadır.»

Troçkizm, devrimin sosyal karakterine, gelecekteki programına büyük önem atfeder ve tamamen sözde kalan bu önemseme ile, sanki devrimin sosyalist olduğunun binlerce defa tekrarlanması ile gerçekleşmesinin kolaylaşacağına inanır. Ne var ki bu meselenin can damarı teorik olmayıp «Sosyalist Devrimin» gerçekleşeceği teşkilâtın biçimi ile ilgilidir. İşte meselenin burasında, onların sözünü ettikleri devrimin yalnız utopik olduğunu öğrenmekle kalmıyor, kullandıkları araçların toplumu devrime götürmek şöyle dursun, mevcut halk hareketlerinin utopik yoldan bir güzel ezilmesine yol açmaktadır. Bu noktada, Guatemala'da kurulan **FAR (Fuerzas Armadas Rebeldes)** ın bir birliği olan «Edgar İberra» gerilla cephesinin görüşlerini dinleyelim. Önce, Guatemala devrimi için «millî demokratik» bir programın anlamsızlığı ve «millî bir burjuvazinin yokluğu» belirtildikten sonra Troçkist harekete şöyle sesleniyor:

Bu bütün (Troçkist) tutum kurnazca bir manevra ile gerilla harekâtından devrimci özün kaldırılmasına, halk ordusu halini almasının inkârına, ülkemizdeki devrimci savaşlarda köylünün oynadığı rolün küçümsenmesine, iktidarı ele geçirmenin ilk şartı olarak emperyalizm ile onların diktatör uşaklarının askerî bir yenilgiye uğratılması gereğinin gözden saklanmasına, ayaklanma vetiresinin kısa süreli bir işmiş gibi aldatıcı olarak gösterilmesine, halk kuvvetlerinin parçalanmasına ve devrimci çabaların sendikalar ile kitle teşkilâtlarının barışçı birer kuruluş haline sokulmasına müncer olmaktadır.*

Bir an için Troçkist görüşü, uygulamada olduğu gibi halis bir provokasyon olarak değil de ciddi bir görüş gibi ele alalım. Derhal bazı karışıklıklar göze çarpar. Önce, işçi sınıfı tipi fab-

---

* «Edgar İberra» gerilla cephesinden Guatemala Komünist Partisi ile MR - 13 liderlerine gönderdiği ekim 1964 tarihli mektupta, devrimci hareket konusunda bu iki teşekkülle ortaya çıkan görüş ayrılıkları tartışılmaktadır.

rika birlikleri ile proleter işçi sendikaları köylü gerçeği üzerine uygulanıyor, yani bir fabrika ya da kapitalist metropol için geçerli olan, ta **Maya** ya da **İnca** toplumuna dayanan kızılderili kabilesi için de geçerli sayılıyor. Böyle bir eş tutmadan sonra işçi sınıfının öncülüğü küçümseniyor ve uzun bir halk ordusu kurma vetiresi olarak silâhlı mücadele, iktidara doğrudan doğruya saldırma ya da şehirlerdeki bolşevik tipi ayaklanmalarla karıştırılıyor. Köylüler ile hâkim sınıf arasındaki kuvvet münasebeti hiç anlaşılmıyor. Pek çok olan teorik karışıklıklar bir yana, tek bir şey gayet kesin : bu güzel söz dizisi gerçekte bir kapan gibi işliyor ve bu kapan tarım işçileri ile bazan da teşkilâtçılar üzerine kapanıyor. Bir kızılderili köyündeki halkı bir genel toplantıya, ya da mitinge teşvik etmek, halkı açıktan açığa ezme kuvvetlerine ya da siyasî polise teslim etmek gibi birşeydir. Sonları ya hapisane ya mezardır.

Yukarıya aktardığımız dökümanda Guatemala'lı gerillacı şöyle yazıyor :

Arazi ve fabrikaların işgali sloganı mücadelenin belli safhalarında faydalı olabilirse de anarşik olarak kullanıldığı takdirde bu işgali sürdürme gücünden yoksun olan köylü ve işçilerin kırımına ve muazzam gerilemelerine sebep olmaktadır. Üretim araçlarının sahipliği konusunda burjuvazi ile olan meşhur «anlaşmazlık», hakim dikta sınıfları bütün tenkil vasıtalarını elinde bulundurduğu sürece halledilemez. Bu taktik ancak gerilla kuvvetlerinin ya da halk ordusunun tenkil dalgasını durdurmaya muvaffak olacak ölçüde geliştiği bölgelerde uygulanır. Diğer şartlar altında, halkın en hassas hedeflerini düşmanın darbelerine maruz bırakır. Bu gibi hareketler hakiki bir provokasyon karakterini alır ve halkın tenkilden kurtulmanın tek çıkar yolu olarak politikadan uzak durması yolunu seçmesine sebep olur.

Aslında Troçkizm iyi niyete dayanan bir metafiziktir. Şeytanî bürokrasinin bozduğu fakat asla imhaya muvaffak olamadığı işçilerin tabiî iyiliği inancına dayanır. Köylülerde de işçilerde de, şartların değiştiremiyeceği proleterce bir öz vardır. Bunun farkına varmaları için, görmeden tanıdıkları, bilmeden bildikleri hedeflerin kendilerine işaret olunması yeterlidir. Sonuç: sosyalizm hemen, gecikmeden tam tertip olarak gerçekleşiverir.

Troçkizm bu son dejenerasyon halinde bir ortaçağ metafiziğine döndüğü için tam bir monotonluğa da düşmüştür. Mekân her yerde aynıdır; aynı analiz ve görüş açısı Peru için de, Belçika için de geçerlidir. Zaman hiç farketmez: Troçkizmin tarihten öğreneceği birşey yoktur. Anahtar zaten elindedir: bütünüyle şaşmaz sosyalist proleter sendikalar ve Stalinist bürokrasinin sapık formalizmi ile daima çatışma halindedir. Prometheus, hürriyet ateşini çalmak ve onu söndürmemek için, binbir kılığa giren Zeus ile daimî mücadele halindedir. Troçkist bir kalemden somut bir durumun somut bir analizini okuyan var mı?

Bugün, dünün kategorileri ile var olmıya mahkûm olan Troçkizm, boşuna çırpınıp durmaktadır. Yenilgiden başka şey gördüğü var mı? Her yerde devrim sabotörleri. Çelişme şurdadır ki, kitlelerin âni hareketlerinin bu yılmaz savunucuları, kır proleteryasını kendi şiddetli kin ve hırsları ile başbaşa bırakırken, komşu ülkeyi ya da uzak bir diyarı kurtarmaya kalkışırlar. Üstelik kurtuluş hareketine katılmak ya da ona hizmet etmek için gelmedikleri bir yana, hareketin zaafından faydalanarak onu yönetmiye kalkışırlar. Bu ne biçim âni harekettir ki, yerinde doğmuyor da ithal ediliyor! Fakat buna şaşmamak gerekir. Soyut bir metafizik, genel ya da özgül bir tarih kavramından yoksun olan Troçkist ideoloji, sadece dışardan uygulanabilir. Herhangi bir yere uymadığına göre zorla her yere uygulanmalıdır.*

---

* Lenin'in ölümünden kısa zaman önce, «yalnız mütemayiz kabiliyetleri sebebiyle değil —şahsen, bugünkü Merkez Komitesinin şüphesiz en muktedir adamıdır— kendine olan fazla güveni ve işlerin tamamen idarî yönüne olan meyli ile de temayüz etmiştir.» dediği Troçki'nin eserlerinin buyruklar ya da tabular ile halktan gizlenmesini bu hal tabiidir ki haklı göstermez.

Böylece görüyoruz ki gerilla savaşı paradoksal olarak hem reformist silâhlı savunma ve hem de aşırı devrimci Troçkistler tarafından kitlelerden tecrit edilmiş militarist bir temayül olarak yorumlanmıştır. Ayaklanmanın Troçkist anlayışı silâhlı savunmaya benzemektedir: her ikisi de kışkırtıcı, her ikisi de kitleler adına teşkilâtlı kuvvetlere, kitlelerin aksiyonu adına «bir avuç maceracının» aksiyonuna karşı hareket etmektedir. Kitleler şamar oğlanıdır. Bu mükemmel teorisyenler zafer ilâhileri söyliyerek halkı intihara doğru götürürler.

Silâhlı savunma taraftarları (uygulamada), Troçkistler (uygulamada ve teoride) sendikaları sınıf mücadelesinin teşkilât bakımından temeli ve itici kuvveti olarak görürler. Şaşırtıcı benzerliğin izahı işte buradadır. Troçkistlerin aşırı solcu olduğu söylenir. Düpedüz yalandır bu!, Troçkizm ile reformculuk ortaklaşa, gerilla savaşını takbih eder; engeller ya da sabote eder.* Bu iki hareketin Küba Devrimini, Lâtin Amerika'da ve dünyanın geri kalan yerlerinde saldırılarına hedef diye seçmeleri rastgele değildir. Venezuella'da, Douglas Bravo'nun kumandası altında FALN, Guatemala'da FAR gibi varlıklarını kuvvetle hissettiren yeni gerilla hareketlerinin iki cephede birden çarpışma zorunda kalmalarını da bu durum yeterince izah eder. FAR'ın yukarıda parçalarını aldığımız programatik mektubu hem değişiklikten önceki **Partido Guatemalteco de Trabojo**'ya (Guatemala Komü-

* Henri Edme'nin, **Les Temps Modernes**'de çıkan (nisan 1966) makalesi ile, orijini uzaktan Troçkist olan Peru'daki **Vanguardia Revolucionaria**'nin lideri Pumaruna'nın **Cuadernos de Ruedo İberico**'da çıkan (nisan-mayıs 1966) makalesini karşılaştırmak faydalı olur. Yargılarını açıkça ortaya koyan Edme, daha gelenekçi Komünist Partilerin görüşlerini ifade etmektedir. (Osvaldo Barreto'nun **Casa de las Americas**'ın yeni sayısındaki cevabına bakınız.) Her iki yazar da açıkça olmamakla beraber aynı sonuca varmaktadırlar: kırlarda mahallî köylü silâhlı savunmaları, şehirlerde kadroların teşkilâtlanması ve «ileri» politik mücadele.

nist Partisi), hem de o sıralarda Troçkistlerin hakim olduğu Yon Sosa'nın **MR-13**'üne hitaben yazılmıştı. Guatemala Devriminin şekil ve muhtevasının bu dikkate değer formülleştirilmesinden sonra ve bu esasa dayanarak, yenileştirilmiş ve gençleştirilmiş **Partido Guatemalteco de Trabajo** ile varılan anlaşma ile 1965 sonunda yeni **Fuerzar Armadas Revolucionarias** teşkilâtlanıdırılmıştır.

Bugüne kadarki tecrübelerimiz bize ne öğretmiştir?

Devrimci gerilla kuvveti gizlidir. Gizlilik içinde doğar ve gelişir. Savaşçılar takma adlar kullanırlar. Başlangıçta gözden ırak dururlar, ancak şeflerinin tayin edeceği yer ve zamanda ortaya çıkarlar. Gerilla kuvvetleri hem hareket, hem de askerî teşkilât bakımından sivil halktan bağımsızdır. Bu sebeple de, köylü nüfusun direk savunmasını deruhte etmesine lüzum yoktur. Halkın korunması düşmanın askerî potansiyelinin imha derecesine bağlıdır. Kuvvetler dengesi ile orantılıdır: karşı kuvvetlerin tamamen yenilmesi halinde, halk tamamen emniyete alınmış olur. Devrimci gerilla kuvvetinin başlıca hedefi düşmanın askerî potansiyelini imha etmek olduğuna göre insiyatifi ona bırakarak eli kolu bağlı onun saldırmasını bekliyemez. Her halûkârda bu hedef gerilla **foco'nun**, harekât bölgesinde oturan ailelerinden bağımsız olmasını gerektirir.

Herşeyden önce nüfusun imhacı ordudan korunması gelir. Elle tutulmaz gözle görülmez **guerrilleros** ile başa çıkamıyan ordu, hıncını onlarla temas halinde olduğundan şüphe ettiği köylülerden alır. Bilgi sahibi olupta bunu kendilerine vermiyeni öldürerek raporlarında **guerrillero** olduğunu yazar ve bundan da bir öğünme payı çıkartırlar. Gerilla kuvvetlerinin sivil halka nazaran sahip oldukları seyyaliyet avantajı, gece gündüz imha tedbirlerine maruz bulunan köylüler bakımından onlara özel bir sorumluluk yükler. Böylece gerilla kuvveti iki sebeple gizlidir; kendi savaşçılarının olduğu kadar, köylülerin güvenliği ile de ilgilidir. Hem, birisinin güvenliği ötekinin de güvenliği demektir.

Guerrilleros köye giderek bir evde ya da belli bir ailenin arazisinde oturmaktan kaçınırlar. Eğer bir köye girerlerse bütün evlere uğrarlar ve böylece kendilerine yardımcı olanın ötekiler tarafından ele verilmesini önlemiş olurlar. Ya da daha iyisi hiçbirine uğramazlar. Bir toplantı yapmaları gerekirse sanki halkı zorla topluyormuş gibi yaparak, muhtemel bir imha karşısında halka savunma kapısı bırakmış olurlar. Temaslar şehir dışında, gizlice ve haliyle gerilla kampından uzakta, gerekirse aracı (şahıs ya da obje) kullanılarak yapılır. Bilgi getirenler ve işbirliği yapanlar birbirlerini tanımazlar. Gerilla grubu içinde bile yalnız birkaç lider temas şebekesini bilir. Gerilla kuvvetine katılmak isteyen «ateşli» bir işbirlikçi, silâhı olmasa dahi sebep sorulmadan gruba alınır.

İkinci olarak gerilla kuvvetlerinin kendi güvenliğini sağlamak:

«Daimî uyanıklık, daimî güvensizlik, daimî seyyaliyet» işte üç altın kaide. Her üçü de güvenlikle ilgilidir. Çeşitli sağduyu mülâhazaları sivil halka karşı mesafeli bir yakınlığın devamını icabettirir. Durumları itibariyle siviller tenkile daima maruz bulundukları gibi düşman aralarından bazılarını satın almak, ifsat etmek, ya da bu yollardan elde edemediği bilgileri zora başvurarak sağlamak yoluna daima başvurur. Gerilla savaşçıları gibi bir seçme ya da teknik eğitime tabi tutulmadıkları için muayyen bir hareket sahasındaki siviller düşmanın sızmasına ya da ahlâken bozma teşebbüslerine daha fazla açıktırlar. Bu sebeplerle gerillalar ile işbirliği yapan köylülerin bile kamp yerlerine girmelerine izin verilmediği gibi, silâh depoları ya da geçişlerini görebildikleri gerilla devriyelerinin gidecekleri yer veya gerçek hedefleri kendilerine söylenmez. «Niyetlerimizi köylülerden gizleriz» diyor Che, «eğer bunlardan birisi bir pusu mahallinin yanından geçerse, hareket tamamlanana kadar kendisini alako-

fuz.»* Bu uyanıklılık tabiatiyle güvensizlik demek değildir: bir köylü kolayca boşboğazlık edebilir, ya da işkenceyle konuşturulabilir. Bu titizlik özellikle rehberlere karşı gösterilir ve gerillaların geldikleri yerle son olarak gidecekleri yer hususunda daima kendilerine yanlış bilgi verilir.**

Birisi ayrılır ayrılmaz kamp yeri derhal terkedilir. Eğer bu ayrılan mesaj taşıyan bir **guerrillero** ise araziyi çok iyi bildiği için dönüşünde yürüyüş koluna nerede yetişeceğini, ya da yeni kamp yerini bilecektir. Vazifesi gereği, mesaj götürüp getirmek, bilgi toplamak ya da temas sağlamak için dağ ile şehir arasında gidip gelen insanın —guerrillero ya da köylü— özellikle düşman faaliyetine maruz kaldığı defalarca müşahede edilmiştir. Gönlüyle ya da zorla bunlar aracılığı ile gerilla birliğine nüfuz etmeye çalışılmaktadır ve bunlar vasıtasıyla belli bir **foco**'ya mensup savaşçıların bulundukları yerin meydana çıkartılması mümkün olmaktadır.***

---

* Souvenirs de la guerre revolutionnaire.

** Asilerin tam bir güvenini kazanmış bulunan ve Sierra'daki ilk rehberleri basit bir köylü Eutimio Guerra, Casillas'dan, Fidel'i öldürmek için 10.000 pesos almıştır. Tesadüfen, ya da Fidel'e göre altıncı bir duygu ile keşfedilmiş ve kurşuna dizilmiştir. Özellikle ilk safhada bir liderin doldurulmaz değerini bilen düşman, bugün artık her fırsatı değerlendirecektir. Peru'da, **Luis de la Puente** bir rehberin ihaneti sonucu katledilmiştir.

*** 1963 temmuzunda bütün bir gerilla **foco** (21 kişi) Guatemala'nın İzabal bölgesinde dikkat noksanlığı sebebi ile yokedilmiştir. Şehirde bir gerilla habercisi yakalanmış ve silâh tehdidi ile orduyu gerilla kampına götürmüştür. Birliği götüren haberci, nöbetçi ile korunduğu düşüncesi ile, en zor yolu tutmuştur. Nöbetçinin bulunacağı yere yaklaşınca bağırarak varlığını haber vermiştir. Hiç kimse karşılık vermemiştir. Haberci öldürülmüş ve birlik gece karanlığında kampa girmiştir. O geçit geçilemez düşüncesiyle nöbetçisi o gecenin erken saatlerinde nöbetten alınmıştı.

Fidel'e göre, gerilla birliği ile şehir arasındaki irtibat görevinin teşkil ettiği tehlikenin psikolojik bir tarafı vardır. Başlangıçta bir gerilla zaferinden emin olmıyan muharip, görevini yerine getirmek için kamptan ayrılır. Aşağıda kuşatmayı yapan ordunun gücünü, teçhizatını kalabalıklığını görür. Aklına hemen aralarından henüz ayrıldığı karnı aç çete gelir. Aradaki zıtlık çok büyüktür, hedef ulaşılamaz gibi görünür ve zafere olan inancını yitirir. Bu denli çok kamyonu, helikopteri, her çeşitten silâh ve malzemesi olan çok sayıdaki askeri yenmiye yeltenmenin gülünçlüğünü ya da mantıksızlığını düşünür. Artık inancını yitiren bu kimse düşmanın merhametine kalmıştır. Yeniler için durum budur. Aşağılar, zayıfların moralini bozmaktadır.

Özetlersek, gerilla kuvvetinin tenkilci ordu üzerindeki avantajlarından, gerillanın seyyaliyet ve elâstikiyeti devam ettirildiği sürece faydalanılabilir. Bir harekâtı yürütebilmek için hazırlıkların gizliliği, icranın sür'ati ve şaşırtma unsuru büyük bir dikkati gerektirir. İnsiyatifi, hareket hızını, manevra kabiliyetini kaybetme tehlikesine katlanılırsa gerilla birliği yanına kadınları, çocukları ve ev eşyasını köyden köye gezdirmek için alabilir. Sivillerin mecburen gerilla yürüyüşlerine katılmaları halinde gerilla kuvvetini bütün taarruz kabiliyetinden mahrum eder. Hattâ sorumluluğunu yüklendiği sivilleri etkili olarak savunamaz bile. Kendisini sivilleri koruma ya da pasif korunma görevine hasreden gerilla birliği, bütünüyle halka öncülük edemiyeceği gibi, millî perspektifi de yitirir. Bunun aksine, karşı hücuma geçmekle halkın enerjisini katalize eder ve **foco**'yu bütün ülke için bir dikkat merkezi haline getirir.

Böylece, silâhlı savunma gerilla kuvvetini tamamen taktik bir role iter ve onu en ufak stratejik devrimci bir katkıda bulunmaktan mahrum eder. Bu seviyede hareketi seçmekle halkı ancak sınırlı bir süre koruyabilir. Fakat uzun sürede tersi doğrudur : savunma sivil halkın güvenliğini tehlikeye sokar.

«Kendisine saldırılmasına müsaade etmek ya da kendisini pasif savunmaya hasretmek hem halkın korunamamasına hem de kendi kuvvetlerini mahvolmıya bırakmak demektir. Öte yandan, düşmana saldırma yollarını aramak, onu daimî savunma durumuna sokmak, yormak ve faaliyetlerini genişletmesine engel olmak, insiyatifi ondan almak demektir. İşte halkın korunması kutsal görevi en iyi bu yoldan yerine getirilir.»

Bu direktifler, Fransız sömürgecilerine karşı kurtuluş savaşı veren Vietminh'li savaşçılara verilmiştir ve bu sözler bugün birçok Latin Amerikan ülkeleri için daha da fazla geçerlidir.

SİLÂHLI PROPAGANDA

Gerilla mücadelesinin politik amaçları ve hedefleri vardır. Halk kitlelerinin ya desteğini kazanır ya da yokolur. Halkı gerillaya kaydetmeden önce, var olmaları için geçerli sebepler bulunduğuna onları inandırmalı, böylece «ayaklanma» hakikaten —silâh altına alma şekli ve savaşçıların menşei bakımından— bir «halk savaşı» olmalıdır. Kitleleri ikna için onlara hitabetmek gerekecektir; onlara konuşmalar yapmak, demeçler vermek, açıklamalarda bulunmak, kısacası politik çalışmaları yürütmek, «kitle çalışması» yapmak gerektir. Böyle olunca ilk savaşçı nüvenin küçük propaganda devriyelerine ayrılarak dağlık bölgeleri kaplaması, köylere gitmesi, toplantılar yapması, Devrimin sosyal amaçlarını açıklamak, köylü düşmanlarını lânetlemek, tarım reformu yapmak ya da hainleri cezalandırmak vaadinde bulunmak için orada burada konuşmalar düzenlemesi gerekecektir. Eğer köylüler kuşkulu ise, devrim inancı, yani kendileri ile konuşan devrimcilere olan inancı tazelemek yoluyla kendilerine olan güvenleri sağlamlaştırılacaktır. Köylerde açık ya da gizli birlikler kurulacak, sendika mücadeleleri desteklenecek ya da başlatılacak ve Devrimin programı durmadan tekrarlanacaktır. Ancak bu safhanın sonunda kitlelerin aktif desteği kazanıldıktan sonra, sağlam bir artçı birliği, muntazam ikmal, geniş bir istihbarat şebekesi, hızlı bir posta ve gerilla toplama merkezi ile gerillalar düşmana karşı direkt harekete geçebilecektir.

İşte **silâhlı propagandanın** hareket çizgisi aşağı yukarı budur.

Bu anlayış şüphe edilemez uluslararası tecrübeler ile desteklenmektedir.

Vietnam'da doğrudan doğruya kır savunma gruplarının teşkilâtına bağlı olan silâhlı propagandanın, özellikle muntazam halk ordularının kuruluş dönemi olan 1940-45 yılları arasında Fransızlara karşı verilen kurtuluş savaşı sırasında kesin bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Gerilla savaşından manevra savaşına ve ardından müstahkem mevkilere karşı taarruzlara kademe kademe geçebilen, Vietnamlılar, yavaş yavaş takım, bölük, alay, sonra da tümen halinde gelişmişlerdir. Bu ilerleme göründüğü kadar tabiî sayılamaz, çünkü örneğin, işin hemen başında savaş alanında muntazam ordular gören Çin devrimci savaşının gelişme çizgisine tekabül etmemektedir. Vietnam'da Komünist Partisi etrafında halk ordusunun geliştiği bir teşkilât nüvesi olmuştur. Kurtuluş ordusuna bir öz ve şekil kazandırabilmek için Parti 1944'de «Kurtuluş Ordusu Propaganda Bölüğünü» kurmuştur. Böylece Parti bir devrimci ordunun çekirdeğini organize etmiştir. İşte başlangıcında Giap'ın yönettiği Parti propaganda bölüğü böyleydi. Sonradan bu çekirdek, halk milisleri ile muntazam olmıyan gerilla birliklerini teşkil etmek üzere bütün ülkeye yayılmıştır. Hedefi savaşmak değil savaş birlikleri kurmaktı.

Böylece, Vietnam Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerinin üç tip teşekkül ile **tabandan yukarı doğru** kuruluşu başladı: paramiliter ya da gerilla, bölgesel ve muntazam. Köy ve mıntıka seviyesinde gerillalar; bölgeler ya da «bölgelerarası» (birkaç eyalet) seviyede, bölgelerarası ya da yarı muntazam birlikler; nihayet, sabit bir üssü ya da belirli bir harekât sahası olmıyan ana ordu ya da seyyar stratejik kuvvet. Gerillaların en mükemmeli bölgelerarası kuvvete, bölgelerarası kuvvetin en iyisi muntazam or-

duya dahil oluyordu. Piramidin her tabakası bir alt tabakaya onu ezmeksizin dayanıyordu. Herbirinin kendi fonksiyonu vardı. Bu üç kuvvetin aşağıdan yukarıya doğru teşkilâtı ve birbiriyle ilişkisi köy seviyesinde teşkilâtlanmış halk tarafından tanzim ediliyordu. Muntazam ordu —öncü— üsse bağlı olmakla beraber hareket serbestliğini muhafaza ediyordu. General Giap'ın açıkladığı gibi Fransız İşgal Kuvvetlerine karşı savaş stratejisi, Partinin bu üç kuvveti bazan sırasıyla, bazan hep beraber harekete katılma kabiliyetine dayanıyordu. Gerilla kuvvetleri ile bölgelerarası birlikler onun için çok büyük olan bir arazide düşmanın gezici kuvvetini dağıtıyor ve taciz harekâtı ile hareketsiz hale getiriyordu. Nicelik (terimi) bakımından düşmanın manevra kabiliyeti böylece asgariye indiriliyor ve ardı daima tehlikede oluyordu. Ya her yere dağılıyor yoğun şok kuvveti kayboluyor, ya bir yerde duruyor ülkenin geri kalan kısmını silâhsız bırakıyordu. «Eğer düşman yoğunlaşırsa yer kaybediyor; dağılırsa kuvvet kaybediyor.» Dün Fransızlar bu çıkınazın esiriydi, bugün Amerikalılar.

Seçkin bölükleri imha edilen bir ordu, imha edilmiş demektir. Bu, savaşın aksi isbatlanamaz bir yasasıdır. Bu sebeple, popüler seçme müfrezelerin savaş plânı ile koordine hareket eden gerilla kuvvetlerinin vazifesi, düşmanın seçme birliklerini tecrit etmek ve eritmektir. Fransızların 16.000 kişilik şok kıtaları Dienbienphu'da yokedilince, Tonkin Körfezi bölgesi boyunca halk milisleri tarafından hareketsiz hâle getirilen düşman kuvvetlerinin geri kalan kısmı dağılıp gitmiştir.

Tenkilci şok kuvvetlerini imha etmek için halkın da kendi şok kuvvetine ihtiyacı vardır. Bu iki kuvvetin karşılaşması ile muntazam ordular savaşa tutuşmuş olur; fakat arada şu fark vardır: muntazam halk ordusu daima bütünüyle halka dayanır (asker, ikmâl, taşıma, istihbarat bakımlarından), ve bu destek eksik ise tek bir savaş bile sonuna kadar sürdürülemez.

Bugün Vietnam'da Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerinin emrinde kelimenin en sıkı anlamıyla bir kurtuluş ordusu, bölgesel kıtalar ve nihayet hâlâ gerilla kuvveti denilen milisler vardır. Fakat, kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar silâhlı mücadeleye doğrudan doğruya katılamaz. Öyleyse bunlar nasıl seferber edilebilir? İmalâta, sabotaja, istihbarata, taşımaya v.b. katılmak suretiyle. Bu katılma öteyandan, muntazam ordu için koruyucu bir örtü olarak hareket edecek bir politik ordunun teşkilini ve organizasyonunu gerektirir. Bu şekilde politik mücadele silâhlı mücadele için bir çıraklık ya da eğitim olarak hizmet eder. Seferberliği yürütmek ve morali kuvvetlendirmek için büyük önem taşıyan ard savaş sahasında en uygun mücadele şekli budur. Kısacası siyasî mücadele ile silâhlı mücadele el ele gider; birisinin zayıf olduğu yerde ötekisi de zayıftır.

Şayet Vietnam gibi bir ülkede silâhlı propaganda günün en önemli konusu idiyse bunun sebebini oradaki şartlarda aramak gerekir. Şematik olarak şartlar şöyle olabilir:

1) Köylü nüfusunun yüksek yoğunluğu, köy ve kasabaların çok kalabalık oluşu ve köy nüfusunun şehir nüfusuna göre çok daha fazla oluşu propagandacıların halkla «suda balık gibi» kolayca kaynaşmasına müsaittir. Çin'de de aynıydı. Bu gibi propagandacıların dikkati çekmemelerinin sebebi, düşmanın, ülkenin örf ve âdetlerine yabancı işgalci bir kuvvet olması dolayısıyla, Vietnam'da Fransız ya da Amerikalı, Çin'de, Japon da olsa dikkatlerinin kolayca başka yerlere çekilebilmesi imkânıdır. İşgalci kuvvetlerle yerli nüfus arasındaki sayı nisbetsizliği, gözetleme şebekeleri, pek çok açıklar bırakan düşman kuvvetlerinin bütün ülkeyi kontrol etmelerine imkân bırakmamaktadır.

2) Propagandacılar ya devrimci destek üsleri, ya da onları desteklemeye ya da giriştikleri faaliyetlerde korumaya muktedir halk ordusuna bağlıdır. En önemlisi bunlar askerî zaferle-

rin görünen ve hissedilen gerçeğine dayanmaktadırlar. Köy toplantılarının pragmatik ve ciddi bir muhtevası vardır. Boş ve programcı konferanslara ya da köylünün haklı olarak ürktüğü parlak kelimelere yer olmayıp **zaten mevcut** savaş birliklerini desteklemek ya da bu birliklere katılmak hususunda talepleri ihtiva etmektedir. Propagandacılara gerçek bir mücadele destek olmaktadır. Savaş köylünün her gün içinde yaşadığı **objektif** bir ortam temin etmektedir. Hem bu savaş öyle herhangi bir düşmana karşı değil, yabancı, istilacı, başka bir dil konuşan ve işgal kuvveti olarak şehirlerde yaşıyan, gerçek karakterini gizliyerek tabiî bir perestij kazanmak için daha dün kırlık yerlere yerleşen bir düşmandır. Entellektüel olarak müstevlinin gücünü ayrıntılarıyla ortaya dökmek işten bile değildir: kaba kuvvete, fethetme hakkına ve millî âdetler, özellikler ya da geleneklere değil, uzaktaki yabancı kuvvetler arasındaki bir anlaşmaya dayanır. Böylece Vietnam silâhlı propagandası, millî toprakların birçok noktalarına kök salmış yabancı bir düşmana karşı muntazam bir ordu tarafından her yerde ve bütün vasıtalarla yürütülen gerçek bir savaşın, bir millî kurtuluş savaşının çerçevesi dahilinde gelişmiştir.

Vietnam ile Lâtin Amerika arasındaki farklar aşağıdaki zıtlıkları ortaya koymaktadır: Vietnam'da kurtuluş kuvvetlerinin askerî piramiti tabandan tepeye doğru kurulduğu halde, Lâtin Amerika'da tepeden tabana doğru kurulmaya meyletmektedir. Önce daimi kuvvetler (**foco**), sonra **foco** civarında yarı muntazam kuvvetler ve nihayet, ya da zaferden sonra, (Küba gibi) milisler.

Bugün birçok Lâtin Amerika ülkelerindeki durum nedir?

1) İlk faaliyete geçen gerilla **foco**'lar çok dağınık ve nüfusu nisbeten seyrek yerlerde bulunmaktadır. Örneğin bir And köyünde kimse, hiçbir yabancı farkına varılmadan bulunamaz. Herşeyden önce bir yabancı güvensizlik uyandırır. Quechua ya da

Cakchiquel (Maya) köylülerinin «yabancıya», «beyaz adama» güvenmemeleri için pek haklı sebepleri vardır. Güzel sözlerin ekmeklerine katık olmadığını ve kendilerini bombardımanlardan koruyamıyacağını pekâlâ bilmektedirler. Fakir köylüler önce, söylediğini yapmakla başlıyan muayyen bir güce sahip olana inanmaktadır. Ezme sistemi gayet incedir: taa ezelden beri var-olmuş, sabit, sağlam ve köklüdür. Ordu, guardia rural (candarma), latifundista's (büyük çiftlik sahipleri) nin özel polisi ya da bugünlerde «Yeşil Bereliler» bilinçsizliği nisbetinde büyük bir perestişe sahiptir. Bu perestiş, ezmenin başlıca biçimini teşkil etmektedir: memnun olmıyanları hareketsizleştirmekte, dillerini bağlamakta, bir üniforma karşısında ne söyliyeceklerini şaşırır hâle getirmektedir. Yeni sömürgecinin ideali, kullanmamak için kuvvetini göstermektir, fakat aslında bu da bir çeşit kullanmadır.

Başka bir deyişle, polis ve ordunun fizikî kuvveti karşıkonulamaz gibi düşünülmektedir. Bu karşıkonulamazlık ise sözle değil, bir askerin ya da bir polisin de hiçkimseden fazla «mermiye mukavim» olmadığını göstermekle yıkılabilir. Guerrillero öte yandan, göstermek için kuvvetini kullanmak zorundadır, zira elindeki sınırlı kaynaklardan istifade etmek azim ve iradesinden başka gösterecek pek az şeyi vardır. Hem kuvvet gösterisi yapmak, hem de düşmanın kuvvetinin herşeyden fazla **yaygara** ve **gözdağı** olduğunu göstermek zorundadır. Karşıkonulamazlık —o yüzyıllarca birikmiş korku ve ezikliğin sonucu, **patrono,** polis **guardia rural** ürküntüsünü— yoketmenin savaştan daha iyi bir yolu yoktur. Ve Fidel'in söylediği gibi; bu karşıkonulmazlık, alışkanlıktan doğan saygı ile aynı hızla yokolmaktadır. Muhariplerin düşmanı hafife alıp küçümsemeleri gibi, aynı köylüler silâha sarılıp gerilla kuvvetlerine katılmaktadır. Bu safhada gerilla liderlerine ters bir ödev düşmektedir: lüzumsuz tehlikelere atılmayı bertaraf etmek için düşmanı biraz da önemsemek.

2) Kır bölgelerinin reaksiyoner dikta ya da emperyalizm tarafından doğrudan doğruya işgali ve kontrolu, günden güne dikkatlerini artırmaları, artık silâhlı propagandacıların «suda balık gibi» farkedilmeden çalışmaları umudunu bırakmamıştır. Silâhlı birlik ile halk öncüleri, artık insangücü sınırlı bir düşman işgal kuvveti ile değil, iyice yerleşmiş bir mahallî hâkimiyet ile uğraşmak durumundadır. Asıl kendileri, başlangıçta halka kan ve acıdan başka vadedecek birşeyleri olmıyan, hertürlü statüden yoksun yabancılar haline gelmişlerdir. Üstelik, muhabere kanalları artmakta, o güne kadar kara yoluyla ulaşılamıyan uzak bölgelerde hava meydanları ve iniş sahaları inşa edilmektedir.

And dağlarının öte yüzünde, örneğin dağlarla Amazon vadisi arasında balta girmemiş ormanların eteğinden geçen ve Venezuella, Colombiya, Peru ve Bolivya'nın tropik bölgelerini ve bu ülkelerle başşehirlerini birleştiren meşhur bir yol yapılmıştır. Amerikan emperyalizmine gelince, bölgedeki kuvvetlerini artırdığı gibi, kendisini imhacı gibi değil de, sosyal ve teknik yardım maskesi altında takdim etmek için hiçbir gayreti esirgememektedir. «Tehlike bölgelerindeki» her ailenin (yani ülkenin) sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarının «fotoğraflarını» çekmekle görevli akademik örtü altında çalışan, ya da doğrudan doğruya Amerikalı Devletler Teşkilâtı (OAS) a bağlı ve yabancı personel kullanan «sosyolojik projelerin» gerçek mahiyeti bilinmektedir. Bolivya'da OAS'ın **Plan 108**'i; Colombiya'da **Simpatico**; Arjantin'de **JOB 430**; Şili'de **Camelot**; Peru'da **Colony** projeleri. Binlerce Barış Gönüllüsü, sol kanat teşkilâtlarının politik çalışma noksanlığından faydalanarak —bazıları çok çalışmak, sabır ve yer yer de büyük fedakârlıkla— kendilerini kır bölgelerine kabul ettirmiş ve oralar halkıyla kaynaşmış durumdalar. En uzak bölgelerde bile artık Katolik, Evangelik, Metodist misyonerlere rastlamak mümkündür. Kısacası bütün bu sık kontrol ağı hakimiyet mekanizmasını kuvvetlendirmektedir. Nüfuz etme, derinlik

ve şümulünü mübalâğa etmeksizin bugün sahneyi gerçekten değiştirdiklerini söyliyebiliriz.

3) Son olarak organize muntazam, ya da yarı muntazam devrimci kuvvet yokluğunu söyliyebiliriz. Silâhlı propaganda hiç değilse savaşa hazırlık ise, «politik adam toplama» yoluyla da muntazam birlikler kurmak ya da mevcut birlikleri genişletmeyi hedef alır. Yani köylere halkı toplamak için «fırtına» gibi girilir ve propaganda toplantıları yapılır. Fakat gerçekte mesele bu köyler halkının düşmanlarından nasıl kurtarılacağı meselesidir. Bu harekâtlar sırasında az miktarda silâh temin olunabilir. Genç köylüler hevesle gerillalara katılmak isteseler bile bunlar neyle silâhlandırılacaktır?

Birçok arkadaşlar bu tecrübelerden şu sonuca vardılar ki, bir düşman takviye koluna kurulan bir pusu, ya da civardaki düşmana indirilen bir darbe, o köyde daha büyük bir heves yaratacak, yeni katılmalar olacak, köylülere daha derin bir moral ve politik ders verilmiş olacaktır. En önemlisi de yeni bir gerilla birliği için hayatî olan silâh temin edilmiş bulunacaktır. İşbirlikçi diktatörün askerlerini taşıyan bir kamyonun imhası, ya da işkenceci bir polisin idamı mahallî halk üzerinde yüzlerce konuşmadan daha etkili bir propagandadır. Bu hareket onları şu önemli hususlarda ikna edecektir: Devrim yürüyor, düşmanın artık dokunulmazlığı yoktur. Üniformalı faşistlerin bir düşman olduğuna, kendi düşmanları olduğuna, bir savaşın başlamış bulunduğuna ve bu savaşın gelişmesinin kendi günlük faaliyetlerine bağlı olduğuna kanaat getireceklerdir. Bundan sonra konuşma yapılır ve dinlenir de. Böylece bir baskında savaşçılar silâh ele geçirir, düşmanın askerî potansiyelini azaltır, tecrübe kazanır, düşman birliklerinin moralini bozar ve ülkedeki militanların umutlarını yeniler. Tahrik ve propaganda işte bu yoğun etkinin içindedir. Burada önemli bir teferruatı hatırlatmak iste-

rim : iki yıl süren savaş boyunca Fidel kendi harekât bölgesinde tek bir politik gösteri düzenlememiştir.

Silâhlı propagandanın gerektirdiği askerî teşkilât biçimleri görünüşe göre belli bir atalete ya da durgunlaşmaya yol açmaktadır. Böyle bir mücadele anlayışını kabul eden hiç bir gerilla hareketi, etki alanını belirli bir şekilde genişletmeye muktedir olamamıştır. Gerçekten de, geniş bir bölge içinde silâhlı propagandasını yürütebilmek için ilk **foco**'yu birkaç kişiden mürekkep — üç ilâ beş kişi— devriyelere bölmek zorundadır. Amaç mümkün olduğu kadar çok köyün kaplanmasıdır. Belli bir taktikle avantaj sağlanır : geniş bir saha kaplanmış olur; mahallî gıda ikmali ile diğer kaynakları tüketerek köylülere yük olmaya lüzum yoktur; bölgedeki başka devriyeler ile kolayca karıştırılabileceğinden, işçilerin kafasında **foco**'nun etki ve sayıca kuvveti, olduğundan fazla büyür; ve hepsinden önemlisi, gerilla kuvvetini bütünüyle çevirme gayreti içinde olan düşman tarafından **foco** ne yakalanabilir, ne de yeri keşfedilebilir. Fakat, seyyaliyet kazanılmasına rağmen bunun askerî durum üzerine pek az etkisi olur; zira devriyelerin her birisinin ateş gücü pek önemsizdir. Böylece, kumanda pek teorik bir mekanizma olan «toplanma - dağılma» taktiğine taraftar olsa bile, araziyi iyi tanımayan, orman hayatının ve büyük mesafelerin yarattığı tehlikeye maruz, muhabere ve ulaşımın güç olduğu ilk safhalardaki gerilla kuvvetleri için ancak kâğıt üzerinde bir varlığı olabilir. Çok geniş bir arazide (asgari 5.000 km²) çok küçük devriyeler için kuvvet nisbeti aleyhtedir ve gitgide de aleyhinde olacaktır. **Gerilla kuvvetleri heryerde zayıf ve nekadar dağınık olursa olsun, düşman heryerde kuvvetlidir.** Kıtaları devriyeler halinde dağıtmak, özel birlikleri, öncü ve artçı birlikleri, eğitim gruplarınca bakımları yapılan ağır silâhları, lojistik yükü hafifleten küçük mutfak malzemesini ihtiva eden **yürüyüş kollarının teşkilini** engeller. Bir Çin benzetmesini kullanırsak, düşmana vurarak bir parmağını kopartmak için bir yumruk gibi sıkılmak yerine, ge-

rilla kuvvetleri açılıyor, kendi parmaklarını yayıyor ve parmakları birer birer ezme kuvvetini düşman kazanmış oluyor. Bu bakımdan, saf bir aydın kanaati kâfi değildir. Bazı gerilla kuvvetleri bu gibi benzetmeler ile dolu teorik eserleri bildiği ve devamlı olarak okuduğu halde, yakın zamana kadar kuvvetlerini pek dağınık bir şekilde yaymaya devam etmişlerdir.

Gerilla kuvvetleri bu yoldan kendi yaşamalarını devam ettiriyorlar ama, düşmanın yaşamasını da sağlamış oluyorlar. Kuvvetler nisbetinin bu şekilde kendiliğinden lehlerine değişeceğini ummak saflık olur. Venezuella'da Lara —ve bir dereceye kadar da Guatemala'daki— tecrübeler göstermiştir ki, uzun ve tahammülü güç faaliyetsizlik, gerilla hareketleri içindeki politik çatışmaları büyütmekte ve terklere, şahsî kavgalara, anlaşmazlıklara sebep olmaktadır. Dışardaki politik kuvvetler —partiler ya da teşkilâtlar— ile fikir ayrılıkları doğmakta ve yoğunlaşmaktadır. Bu gibi kuvvetler zaten gerillanın tecrübeleri ve mahareti ile pek fazla ikna edilmemiş durumda olduklarından, bu çeşit halk mücadelesine karşı besledikleri kuşkunun teyit olunduğunu görerek, o güne kadar sürdürdükleri sessiz muhalefetlerini iyice açığa vurmaktadırlar. Bu anlaşmazlıklar, zaten başarı kazanamadıkları için büyüyemiyen gerilla kuvvetlerini iyice zayıf düşürmektedir. Bu arada düşman hareket içinde başgösteren kavgadan istifade ederek zayıfları tarafına kazanmakta, ya da satın almakta diğerlerini fizik olarak yoketmektedir.

Bu anlattıklarımız silâhlı propaganda ve ajitasyon faaliyetlerinin reddedilmesi anlamına mı gelmektedir? Hayır!.

Bazı başarılı denemelere göre, gerilla birliği ilerlerken kendi hatları gerisinde —eğer böyle bir hat varsa— kuvvetli bir üs kurması için bazı şeyler —ya da hiç değilse birkişi bırakmaktadır. Fakat bu gibi durumda, düşmanı püskürtmeye muktedir muntazam kuvvetler tarafından halkın güvenliğinin sağlanmış olması gerekir. Böylece üs, halk devletinin çekirdeği olarak ken-

disini teşkilâtlandırmaya başlar. Ajitasyon ve propaganda çalışması— yani, yeni teşkilâtı halka izah etmek ve mahallî idareyi kitle teşkilâtlarına devrini gerçekleştirmeye gayret etmek —önem kazanmakta ve ilerdeki savaşlar ona dayanmaktadır. Propaganda, savaşın, bir kurtuluş savaşı olması gerçeği üzerine kurulmakta ve kitlelerin kafasında bu fikri tesbite yönelmektedir. Ayrıca, imalâtın organizasyonunu, vergilerin toplanmasını, devrimci yasaların yorumlanmasını, disiplinin sağlanmasını, kadrolar ve başkaları için okulların kurulmasını, bombardımanlara karşı sivil halkın korunması için siper ve sığınakların kazılmasını v.b. kolaylaştırır. Bugün için hiçbir Lâtin Amerika gerilla hareketi bu faaliyetlerin günün ödevleri arasına girdiği safhaya ulaşmadığını görmekteyiz.

Diğer bir deyimle, silâhlı propaganda, askerî faaliyetin önünden değil, ardından gelir. Silâhlı propagandanın gerilla cephesinin dışında değil, içinde yapılacak şeyleri vardır. Önemli olan husus şudur ki, bugünkü şartlar altında en önemli propaganda şekli başarılı askerî faaliyettir.

Silâhlı propagandayı, askerî harekâttan farklı ve ondan önce gelen bir safha gibi mütalâa etmek, boşuna düşmanın tahrik edilmesine, propagandacı olarak çalışanların öldürülmesine, ya da kaçmalarına yol açılması ve muhtemel bir gerilla hareketi bölgesinin belli edilmesi demektir. Lâtin Amerika ülkelerinin çoğundaki köylünün sosyal, ideolojik ve psikolojik şartları ile (bilhassa Küba Devriminden sonra iyice takviye edilen) çeşitli düşman istihbarat teşkilâtları bilinince silâhlı ya da silâhsız bir propaganda grubunun gözetleneceği, keşfolunacağı ve gerekirse daha çekirdek halinde iken imha olunacağını çıkartmak kolaydır. En fenası da, grubun kontakları, teşkilâtlandırdığı hücreler, kır bölgeleri ile köylerde işbirliği yaptığı halk da aynı akibete uğrar. Eğer düşman bekliyecek kadar sağlamsa casusluk servislerinin sızabilmeleri için harekât başlıyana ve hattâ daha sonra-

lara kadar bekliyecektir. Teşkilâta bir «köylü yerleştirilecek» ve gerilla birliğinin yeri daha başlangıçta bilinerek derhal imha olunacaktır.

Guerrillero'yu sadece silâhlı bir propaganda durumuna sokan bu anlayışın çıkış yeri nedir?

Lâtin Amerika'ya özgü tarihî ve sosyal şartlar altında daha önce yapılmış silâhlı mücadele noksanlığı, Vietnam tecrübesinin muhtevasından ayrılarak (belki de bilinçsiz olarak) taklidine yolaçmıştır. Haricî teferruatı çok iyi bilinen, fakat iç muhtevası henüz yeterince incelenmiyen Küba Devriminin yanlış anlaşılması da rol oynamış olabilir. Belki de, **foco**'nun adının amacı, çevirme ve şehir halkını ayaklandırma olan, kır yerlerindeki kuruluş halindeki halk ordusu ile irtibatlandırılması yanlıştır. Bir nevi biyolojik bir yorum, foco fikrinin, temas, ya da yakınında bulunmaktan doğan bir sihirle komşu hücrelere mikropların yayılması gibi bir sirayet gücüne, spontane bir çoğalmaya benzediğini âdeta öne sürmüş gibidir. Yüz kadar insan dağ halkını konuşmalarla ayaklandırıyor, dehşete kapılan rejim çığlıklar arasında göçüp gidiyor ve **barbudo**'lar halk tarafından alkışlanıyor. Bu şekilde askerî bir **foco** —topyekûn bir savaşın motor gücü— bir politik propaganda **foco**'su ile karıştırılıyor. «26 Temmuz» Kübalılarının önce tek bir mütareke yapmaksızın savaştıkları; 1958'in sadece birkaç ayında Asî Ordunun bir iki yıl içinde öteki Amerikan cephelerinde olduğundan daha fazla sayıda savaş verdikleri; iki ayda isyancıların Batista'nın son saldırılarını kırdıkları ve 300 **guerrillearos**'un diktatörün 10.000 kişilik kuvvetini püskürttüğü gerçeğinin unutulduğu görülüyor. Bunu ise genel bir karşı taarruz izlemiştir.

Bu, epey savaş zayiatına malolan, kısa olmakla birlikte, pek çok taktik yenilikleri, seyyaliyeti, cüreti ve gerçekten sağlam bir stratejiyi gerektiren bir savaştı. **Patria o Muerte**'nin, sözleri noktalıyan bir slogan değil, Küba'lı savaşçıların ufak La Plata istih-

kâmına yaptıkları taarruzdan, Santa Clara'yı ele geçirmelerine kadar bütün faaliyetlerinde izledikleri bir prensip olduğu hemen unutuluvermiştir. Stratejik bakımdan herşeyi tehlikeye atmışlar, sonunda herşeyi kazanmışlardır.

Şüphesiz bu «herşeyi tehlikeye atma» stratejik kararı, gerilla kuvvetlerini neticesi devrime malolabilecek kesin sonuçlu savaşlara girişme taktiğini benimsemeye götürmemelidir. Ayacucho* taktiğinin bugünün devrimlerinde yeri yoktur; herşeyi tek bir savaşta kazanmayı beklemek mânasızdır. 1958 kasımında Guisa savaşında örneğin Fidel (100 tanesi acemi) 200 guerrilleros ile diktatörün tanklı, uçaklı, toplu 5.000 askerine karşı koymuştu. Fakat burada isyancıların, arazinin ustalıkla avantajlarından faydalanabilecekleri dağlara çekilme imkânı daima mevcuttu. Muharebe Devrimcilerden çok düşman için önemliydi zira Devrimcilerin başka yerlerde adayı istilâ eden kolları vardı. Herşeyi tehlikeye atmak demek, dağlarda bir defa ayaklanınca savaşçıların, mütareke, geri çekilme ya da uzlaşma kabul etmeyen bir **ölüm kalım savaşına** girişmeleri demektir. Yenmek, prensip olarak devrimcinin yaşamanın en yüksek amaç olmadığını kabul etmesi demektir.

* 1824 de verilen Ayacucho muharebesi, Bolivar ve İspanyollara karşı savaşan Lâtin Amerikalı bağımsızlık savaşçıları için kesin bir askerî zaferi belirtir.

GERİLLA ÜSSÜ

Aynı taklit tehlikesi, belki gerilla üssü bakımından da var. Her ülkenin somut şartlarına ve sadece gerilla liderlerinin sorumlu oldukları askerî kararlara bağlı bulunan bu kavramı burada teferruatıyla münakaşa etmek bize düşmez. Gerilla üssü, ya da onun yerine kullanılan merkez, emniyet bölgesi ile ilgili sorunlara ancak yoğun bir askerî tecrübe cevap verebileceğinden, biz sadece problemi ortaya koymakla yetineceğiz.

Peru gibi yakın örnekleri gözönüne alınırsa, Mao Çe-tung'un 1938'de **Japonlara Karşı Gerilla Savaşının Stratejik Problemleri** incelemesinde sistemleştirdiği Çin destek üsleri sisteminin Lâtin Amerika'ya ulaşarak, Küba gerilla mücadelesi mevzuunda bu ülkelerde mevcut kavramla üstüste bindiğini söylemek mümkündür. Yakın zamanlarda, **Monthly Review** gibi akademik çevrelere hitabeden yayınlarda, Luis de la Puente'nin ve MIR'in* Peru tecrübesinin, Küba silâhlı mücadele stratejisinin bir modeli gibi takdim edildiğini ve bu suretle bu derginin, hareketin muhakkak başarısızlığını tahmin edebildiğini görmekteyiz. Bu «ilerici» Amerikan dergisinin (Monthly Review) son sayılarından birisinde —bilgisizlik sınırına varan böylesine bir inatçı saflığa, bilmiyoruz, hainlik mi, yoksa rezalet mi demeli— Huberman ve Sweezy'nin kaleminden, Fidel Castro'nun stratejisinin «Dağlarda, Küba'da olduğu gibi, Peru silâhlı kuvvetlerine karşı tam kadrolu bir savaşa müncer olacak ve devrimci hareket ve geliş-

* MİR - Movimiento de İzquierda Revolucionaria.

menin odak noktası haline gelecek —gerilla kontrolu altında— bir «güvenlik bölgesi» tesisini gerektirdiğini» okumaktayız. Daha sonra yazarlar şöyle diyorlar: «De la Puente'nin başlıca ilâvesi, Peru'nun çok daha büyük olması sebebiyle, bir veya iki değil, yarım düzine ya da daha fazla gerilla bölgesinin tesisidir»* Sözde bu «Küba Etratejisi» bir güvenlik bölgesinin kurulmasını çıkış noktası ve gerilla grubunun ilk hedefi saymakta imiş.

Bir aydının, hele burjuva aydını olursa, herşeyden önce stratejiden söz etmesi normaldir. Ne yazık ki, gene de doğru yol ve tek çıkar yol, taktik verilerden hareketle yavaş yavaş stratejinin tarif ve tesbitine ulaşmaktır. Stratejinin küçümsenmesi ve taktik eksikliği, düşünce adamına has tatlı bir kusurdur ve bu satırları yazmakla bu kusuru paylaştığımızı biz de itiraf etmeliyiz. Teorik eserleri okurken kurbanı olduğumuz **sapıtmaların** bir sebebi de budur. Gerçekte, taktik nitelikte bir dizi denemelerin sonuçlarını, bize bazı sözde stratejik kavramların katı çerçeveleri ve prensipleri olarak sunarlar. İşte bundan, biz de sonuçları, sanki çıkış noktası gibi alırız. Devrimci bir grup için askerî strateji herşeyden önce politik ve sosyal şartların karışımından, halkla kendisi arasındaki münasebetten, arazinin getirdiği tahditlerden, birbirine zıt kuvvetlerden, kendi silâh varlığından v.b. çıkar. Ancak bu teferruata iyice hâkim olunduktan sonra ciddî plânlar yapılabilir. Nihayet, —bu söyliyeceğimiz gerilla kuvvetleri için muntazam ordular için olduğundan daha doğrudur— aksiyonda hiçbir teferruat yoktur, ya da isterseniz, herşey bir teferruat mevzuudur.

Bu taktikten yavaş onu çevreleyen ve ona tekabül eden stratejiye tırmanma ile bütün ara safhalarda kazanılan tecrübeler, bir bakıma Küba Devriminin tarihidir. Bu, amelî çıraklık için iyi bir metodolojik kaidedir. Fidel'in savaşın ta son gününe kadar en küçük faaliyete ait en ufak somut teferruata karşı gös-

* Monthly Review, Eylül 1966, s. 14.

terdiği sabırlı ve neredeyse tutkulu dikkat hayret vericidir. Savaş sırasındaki yazışmaları bunu açıkça göstermektedir: bir pusu harekâtında savaşçıların mevzileri, herbirine verilen mermi sayısı, gidilecek patika, mayınların hazırlanması ve yerleştirilmesi, hazırlıkların teftişi v.b. «Küba stratejisinden» söz etmeden önce, Küba gerilla hareketinin hakiki mahiyeti hakkında Asî Ordunun üyeleri arasında bir nevi soruşturma yapmak en azından dürüstlük gereğidir. Bir aydın bizim öncü yazarlarımızın durumunda olduğu gibi, şayet orijinal kaynaklardan malûmat elde etmekte başarısızlığa uğruyorsa bu cehaletinin belirli bir sosyal fonksiyonu oluyor, yani aydınlatmak istediği kamu oyunu —imha kuvvetleri lehine— şaşırtmış oluyor.

Çin tecrübesinin büyük bir stratejik kıymet atfettiği gerilla üssü ya da sabit destek üssü ilk bakışta bazı lehte şartları gerektirmektedir:

— Muhabere kolaylıklarının eksik olmasına yol açacak derecede geniş bir arazi (bu şarta Mao'nun yukarıda sözü edilen 1938 metninde büyük önem verilmektedir).

— Kır nüfusunun yoğunluğunun yüksek olması (oysa Peru'da kilometre kareye 9 kişi düşmektedir).

— Dost bir ülke ile ortak sınırın mevcudiyeti. (Vietnam gibi dar bir ülkede en önemli destek üssü Çin ile sınırı olan ve 1950'den itibaren büyük yardımları görülen Viet-Bao idi).

— Düşmanın paraşütçü kıtaları olmaması. Bu birlikler hemen bütün Lâtin Amerika ülkelerinde ayaklanmalara karşı şok kuvvetlerini teşkil etmekte ve muhasara edilen bölgenin merkezine bir yandan paraşütçü birlikleri indirirken, bir yandan da bölgeyi piyade ile kuşatmayı, geri ile radyo teması olan küçük seyyar takip birlikleri kullanarak gerillacıların yerlerinin tesbit edilmesini de ihtiva eden en modern takip ve tenkil metodlarını kullanmaktadırlar.

— Düşman kuvvetlerinin sayıca yetersiz olması. Bu, Japonlara karşı verilen savaş sırasında muhakkak ki Çin'de mevcut olan bir şarttı fakat bugün Lâtin Amerika'da durum böyle değildir. Şurasını da unutmayalım ki, Çin Kızıl Ordusu, komünist subaylarıyla birlikte Kuomingtang Ordusunun bütün bir tümeninin komünistlerin saflarına geçmesiyle daha 1927 yılında muntazam bir ordu olarak kurulmuştu. Japon işgalinden önce bile, Çin halk kuvvetleri tamamen muntazam birliklere sahipti. Yabancı istilâsından sonra Sekizinci ve Dördüncü Hareket Orduları, Japonlara karşı üsler kurmuşlar, 1937'deki 40.000 mevcutlarını 1945'de bir milyona çıkarmışlardır. Bu suretle Çinliler en önemli daimi üslerini koruyabilecek bir savaşı yürütebilmişlerdir.

Bu şartlardan hiçbirisinin Lâtin Amerika'da bulunmadığı gayet açıktır.

Bu yönden, Küba denemesi ile halihazır mücadeleden çıkartılacak dersler nelerdir?

Gerilla grubu için kritik ânın harekete girdiği an olduğunu bilmek için sadece gazete okuyucusu olmak yeterlidir.

Fakir ülkelerdeki çocuklar gibi ilk aylarda ölüm nisbeti çok yüksek olup, bu nisbet her geçen ayla azalmaktadır. Kısa bir savaş vermek, foco'yu henüz rüşeym safhasında iken, araziye adapte olmadan ya da mahallî halkla yakın ilişki kurmadan ve asgari bir tecrübe kazanmadan imha etmek, karşı kuvvetlerin altın kaidelerdir. Amerikalı askerî danışmanların rüyalarında, paraşütçü birliklerinin gökyüzünden yeni kurulmuş bir gerilla kampının ortasına indiğini gördüğüne bahse gireriz! Şükür ki bu rüya hiçdeğilse bu şekli ile gerçekleşemez. Her halde, tecrübeli tenkil kuvvetleri ile gerilla kuvvetleri arasında zaman konusunda bir yarış vardır: Gerilla zaman kazanmak ister, ordu bir an bile kaybetmek istemez; gerilla öğrenmek ister, ötekisi

öğrenmiye zaman bırakmamak ister. **Foco** mümkün olduğu kadar erken bulunmalı; hertürlü metod kullanılabilir; sessiz sızmadan, piyade ve hava kuvvetlerinin gürültülü seferberliğine kadar; yeter ki şüpheli bir bölge ayağa kalksın ve paniğe kapılmış **guerrilleros** daha açık bir araziye göç etsin.

Bu şartlar altında gerilla kuvvetinin sabit bir üssü işgale, ya da bir bölgede birkaç bin kilometre karelik olsa bile, bir güvenlik bölgesine dayanmıya kalkışması en iyi silâhı olan seyyaliyetten kendisini mahrum etmesi, kuvvetlerini bir harekât sahası içine hapsetmesi ve düşmana en etkili silâhlarını kullanmaya fırsat hazırlamaktır. Güvenlik bölgesi fikrinin bir fetiş haline getirilmiş şekli, meşhur ulaşılamaz noktalara sabit kamplar kurulmasıdır. Sadece arazinin hususiyetlerine bu derece dayanma daima tehlikelidir ve nihayet hiçbir yer ulaşılamaz değildir; oraya ulaşanlar olduğuna göre düşman da ulaşabilir demektir. Başlangıçtan itibaren Asî Ordunun riayet ettiği kaide, düşman sanki daima gerilla kuvvetinin nerede olduğunu biliyormuş ve sanki en yakın askerî karakoldan bir saldırıya uğrıyacakmış gibi hareket etmekti. Küba'da böylece sızma ve ihanete karşı mücadele fevkalâde seyyaliyet biçimini almıştı. Kampı terkeden herkes —gönüllü ya da zorla— muhtemel bir ihanet kaynağı gibi mütalâa edildiği için ilk safhada kamp yeri ister istemez geçici idi.

1957 sonunda Sierra Maestra'da iki kol faaliyette idi: 120 kişilik Fidel'in kolu ve bir de onun, Che'nin kumandasına verdiği —düşmanı şaşırtmak için dördüncü kol diye bilinen— 40 kişilik koldu. Ekim ayında Che o sırada 60 kişiye çıkan kolu ile Hambrito Vadisinde bir üs kurmaya kalkıştı. Daimi bir ordugâh kurdu, fırın inşa etti, ayakkabı tamircisi ve bir hastane açtı. Eline geçirdiği bir teksir makinası ile **El Cubano Libre**'nin ilk sayısını bastı ve kendi sözlerine göre nehirden elektrik elde etmek için plânlar yapmıya başladı. Birkaç hafta sonra Sanchez

Mosquera'nın kuvvetleri üsse taarruz etti ve savunması plânlandığı halde üs kurtarılamadı. Asilerin savunma için yeter kuvvetleri yoktu. Che ayağından yaralandı ve içerilere doğru çekilmek zorunda kaldı. Bu üs kurma teşebbüsü ciddi bir felâketle sonuçlanmadı, zira Fidel'in kolu yakındaydı ve Che'nin koluna destek olabilmişti. Eğer tecrit edilmiş bir **foco** olsaydı sonuç felâket olabilirdi. Neticede, Hombrito'nun inatla savunulması orduyu sonradan çekilmeye mecbur etti ve üssün imhasını bir zafer haline getirdi. Üs fikri doğruydu ama, henüz vakitsizdi.

Ancak 17 ay devamlı savaştan sonra 1958 nisanında asiler Sierra Maestra'nın merkezinde sağlam bir gerilla üssü kurdular. Bütün bu müddet zarfında harekât sahası tek gerilla üssü idi ve bu sahanın hudutları ötesinde yürütülen aralıksız taarruz, Sierra Maestra'nın küçük bir kısmını «kurtarmaya» muvaffak olabilmişti. Kollar yavaş yavaş aşağılara indiler, akınlarını sıklaştırarak dağ silsilesine tenkil kuvvetlerinin nüfuzuna engel oldular. Sierra'nın sakinleri artık, Batista'nın alayları ile **guerrilleros** arasındaki kerpeten içine düşmekten korkmuyorlardı. Bundan da anlaşılıyor ki Sierra Maestra üssü, dışardan içeriye, çevreden merkeze doğru büyümüştü.

Temizlenen bu arazi parçası üzerinde sahra hastanesi, küçük el zanaatları sanayii, askerî tamirhaneler, radyo istasyonu, eğitim merkezi ve kumanda merkezi kurulmuştu. Bu küçük üs asilere 1958 genel yaz taarruzuna müstahkem mevkilerden mukavemet etme imkânını vermişti. Bu dar dağ şeridine yaslanarak, asilere ait araziyi bazı kritik noktalarda dört kilometre derinliğe kadar indiren düşmanın müteaddit taarruzlarına karşı konulmuştu.*

* Düşmanın taarruzu ile asilerin karşı taarruzunun hikâyesi, 26 temmuz 1958 günü Fidel tarafından radyoda anlatılmıştır.

Muhasara altında bile Asî Ordu üssü terketmeye, düşman çemberini yarmıya ve hattâ gerekirse başka bir bölgede ilk göçebe hayatına dönmiye hazırdı.

Küba'da bir gerilla üssünün kurulması, neticeye ne kadar müessir olursa olsun, asilerin bir numaralı politik ve askerî amaçları değildi. Bir numaralı amaç düşman kuvvetlerinin imhası ve herşeyin üzerinde silâh tedariki idi. Bugünkü Guatemala, Colombiya ve Venezuella tecrübeleri Küba denemesinin bu yönden geçerliliğini doğrulamaktadır. Küba'da sabit bir üssün işgali gerillaların ilk taarruz harekâtına geçmeleri için **vazgeçilmez bir unsur** değildi. Tersine, bilhassa uygun bir harekât sahasına ilk göçebelik safhasından sonra yavaş yavaş yerleşme ile böyle bir üssün kurulması mümkün oluyordu.

İlk safhada gerillanın üssü Fidel'in bir tabirine göre gerillanın hareket etmekte olduğu saha oluyordu. Gerilla nerdeyse, üs orasıydı. Bu safhada destek üssü gerillanın sırt çantasıdır.

PARTİ VE GERİLLA

Birçok Amerikan memleketlerinde gerilla kuvvetlerine, vatansever bir cepheye ya da bir partiye dayandıklarını göstermek için kurtuluş cephesinin «silâhlı yumruğu» adı verilmiştir. Başta Asya olmak üzere başka yerlerde geliştirilen modellerden kopye edilen bu tabir, Camilo Cienfuegos'un şu vecizesine aykırı düşmektedir: «Asî ordu üniformalı halktır.» Somut ve farklı bir durum hakkında somut bilgi yokluğu, eğer farklar da anlaşılmıyorsa, bilinen bir teoriye dayansalar bile, teşkilâtla ilgili formüllerin başka bir ülkeden ithali tehlikelidir. Açıkçası, fizikî bakımdan tehlikelidir, çünkü birçok askerî hatalar tek bir politik hatadan doğar ve tek bir askerî hata, başlangıç halindeki bir **foco**'nun toptan imhasına malolur. Şüphe yoktur ki, Lâtin Amerika'daki silâhlı mücadelenin attığı yanlış adımlar, bocalamalar ve hatalı çıkışlar altında gömülüp gitmemesi, tarihin müsamahasına borçlu kalınması gereken bir husustur. Yanlış bir teorinin cezası askerî bir yenilgi, askerî bir yenilginin bedeli, yüzlerce gerillanın ve halk çocuğunun boğazlanmasıdır. Fidel'in söylediği gibi bazı politikalar kriminoloji sahasına aittir.

Gerilla grubunu stratejik ve taktik bakımından, normal barış zamanı organizasyonundan esaslı bir değişiklik yapmamış olan bir partiye tabi kılmak ya da gerillaya sanki parti faaliyetlerinin bir koluymuş gibi davranmak sırası gelince meşum askerî hataların işlenmesine yol açar. Bugün herkesin görüp işittiği bu hataları kısaca gözden geçirelim:

1) Şehre inmek

«Yumruk» ne kadar iyi silâhlanmış olursa olsun, hareket etmeden önce başa danışmak zorundadır. Baş —yani liderlik— başşehirdedir. Ne de olsa, ülkenin politik hayatının merkezi, öteki partilerin liderleri, basın, kongre, bakanlar, posta binaları, kısacası merkezî otoritenin bütün organları burada değil mi? Nihayet, sanayi proleteryasının, fabrikaların, sendikaların, üniversitenin, tek kelimeyle halkın hayatî kuvvetlerinin yoğunlaşma merkezi burası değil mi? Demokratik merkezcilik normları —genellikle merkez yürütme kurulunun bir üyesi olan— gerilla cephesi kumandanının liderlerin yaptıkları toplantılara katılmalarını gerektirir. Eğer bir de bu yürütme organının üyesi değilse politik durumlar hakkında bilgi almak için şehre, merkeze gitmesi için daha çok sebep var demektir. Liderliğin dağlara, sık sık yapıldığı gibi özel bir temsilci gönderebileceği söylenebilir. Fakat, savaşın gerçeklerine uygun düşmediği zamanlar politik durumları tartışmak, adamlarının karşılaştıkları —maddî ve politik— somut meseleleri belirtmek, yardım istemek yani kısacası unutkan bir liderliğe (öyle bir liderlik ki savaş ve savaşın meselelerinden habersiz eski güzel günlerin «politik hayatına» gömülüp gitmiş) adamlarının varlıklarını hatırlatmak için gerilla komutanı, eninde sonunda şehre inmek zorunda kalacaktır. Özellikle kendisine danışılmaksızın bazı teşkilâtların kurulduğu, bazılarının dağıldığı zamanlarda gerilla komutanı «aşağıya», «politikanın» yapıldığı ve yönetildiği yere gitmek zorunu duyacaktır. «Kafanın» boşluğu, ya da işinin ehli olmaması ya da sağırlığı arttıkça, aydan daha uzaktaki bir âlemin, gerilla hayatının gerçeklerini anlatmak için gereken zaman da uzayacaktır. Böylece «aşağıdaki» ikamet süresi artacak, ya da ölümü göze alarak tekrar tekrar inmek durumu hasıl olacaktır. Eninde sonunda gerilla lideri ya öldürülecek, ya işkenceye tabi tutulacak, ya da «intihar» edecektir. Eğer halk oyu zamanında mücadele edebilirse nadir hallerde hapse atılacaktır. Birisinde kaçsa bile, bir diğerinde yaka-

yı ele verecektir. Şans ya da «esrarengiz talih» rol oynıyabilir, örneğin pekâlâ bir otomobil kazası olabilir.

Lâtin Amerika'da halk düşmanlarının **seçerek katletme** politikası uyguladıklarını unutmayalım: liderleri öldür, gerisi kalsın. Bu metodun çifte avantajı vardır: Liderler tecrit olunuyor, ölmek istemeyen savaşçılar ifsat ediliyor. Dikta rejimi ve hâkim sınıf kimi öldürmesi gerektiğini (politik ve askerî liderler), kimi hapse atacağını, ya da serbest bırakacağını (politikacılar), ve kimi hapisten salıvererek rahat bırakacağını pek iyi biliyor. Askeri liderler içerisinde de en uzlaşılması imkânsızı dağdaki adamlardır. Onlardan savaştan başka şey beklenmez, hepsi ezilmelidir. Bunları dağda tuzağa düşürme, ya da yoketme imkânı var mı? Eğer tecrübelilerse bu hemen hemen imkânsız. Diktatörün polisi ile Amerikalı akıl hocalarının (danışmanların!) yapabilecekleri tek şey, gerekli yerleri tutarak gerilla liderlerinin şehire inmelerini beklemektir. Hastalanırlarsa tedavi için şehre ineceklerdir. İhanete uğramış, ya da tecrit edilmişlerse, yıllanmış politikacıları iknaya teşebbüs edeceklerdir. «Şehir» diyor Fidel, «devrimcilerin mezarıdır.» Biz burada, gerillaların içinde yaşadığı şartlar ile bir liderin başlıca vazifesinin cesaret ve fedakârlık örneği olma hususları gözönüne alınırsa, kumandanın şehre inmesinin savaşçılar üzerindeki kötü etkilerini hesaba katmıyoruz bile. Bir gerilla kumandanı, tedavi için şehre inmektense, bir doktor kaçırmak, ya da hastanenin yarısını dağa kaldırmak daha ehvendir, diyor. Gerilla lideri politik bir toplantıya katılmak için şehre inemez, gerekirse politikacılar görüşmek ve kararlar almak için yukarıya, daha emin bir yere çıkarlar. Aksi takdirde aşağıya bir temsilci gönderilir. Herşeyden önce gerilla şefinin sorumlu bir lider olarak tanınması, liderliğini yapabilmesi için kaynakların kendisine tahsisi hususunda istekli olunması gerekir. Bu kaynaklar eğer kendisine tahsis edilmezse o kendisi alır. Bu, herşeyin üstünde, açık ve vazıh bir stratejinin kabulünü zorunlu kılar: Belli bir andaki sınıflararası çatışma-

nın ana biçimi nedir? Dayandığı temel nedir? Başlıca hedefi nedir?

2) Politik güç noksanlığı dağ kuvvetlerinin lojistik ve askeri bakımlardan şehre tabi olmasına yolaçar. Bu tabiiyet gerilla kuvvetinin şehir liderliği tarafından terkedilmesi sonucuna varır.

Gerilla kuvvetinin şehirdeki politik liderliğe tabi kılınması, guerrilleros için pratik meseleler yaratmakla kalmaz, bu bağlılık ve aşağılık kompleksi duygusunun doğmasına da yolaçar. Herşeyi dış dünyadan beklemek zorundadırlar: politik kadrolar, tutacakları yol, para, silâh ve hattâ harekât programı bile dışardan gelecektir. Hiçkimseye değil, kendi gücüne güvenme şeklinde ifade olunabilecek moral ve politik prensip kaybolur, yavaş yavaş dışarıdan gelecek yardım serabı ile yaşar hale gelirler. Vâdedilen günde gelmesi beklenecek, beklenen günde ya gelmiyecek ya da az gelecek, sonra ertesi güne bırakılacak. Üç ay önce talep edilen ikmal malzemesinin gelip gelmiyeceği beklenip durulacak: çizmeler, su geçirmez naylon örtü, cephane, petrol, ilâç, el feneri. Bu şekilde politik liderler bazen sırf tembellik yüzünden «kendi» silâhlı mücadelelerinin ellerini kollarını bağlamaktadırlar.

Ve bunu tabiî görmek gerekir. Başşehirler, hele Karaip Denizi bölgesindeki büyük Amerikan şubelerinde olanlar, Asya ya da hattâ Avrupa'nın şehir toplulukları ile kıyaslanırsa sönük kalır. Bu şehirlerde oturanlar ne derece Marksist-Leninist olurlarsa olsunlar, birkaç metre naylon örtünün, bir kutu tüfek yağının, bir kilo tuz ya da şekerin, bir çift çizmenin hayatî önemini nasıl anlıyabilirler? İşin doğrusu bunların kıymetinin bilinmesi için o hayatın içinde yaşanması gerekir. Dışardan bakılınca bunlar mücadelenin «teferruatı», «malzeme eksikliği», işlerin «teknik tarafı» tâli ve önemsiz kısmıdır. Bir burjuvanın reaksiyonu bunlardır ve parti üyesi bile olsa hayatını şehirde geçiren herkes

guerrillero ile kıyasla ister istemez burjuvadır. Yeme, uyuma, bir yerden diğerine göçme, kısacası hayatta kalma ile ilgili olarak malzemenin önemini takdir edemez. Kendi ellerinizle tabiattaki ham halinden alıp imal edecekleriniz dışında hiçbir varlığın bulunmayışı ancak tecrübe ile takdir edilebilecek birşeydir. Şehirde oturanlar tüketici olarak ömür sürer. Cebinde parası olduğu sürece günlük ihtiyaçlarını karşılayabilir. Şüphesiz cebindeki herşeye yetmez ama, Amerika'nın yardımı ve onu takibeden bozulma ile fazla sıkıntıya girmeden fazlası da kazanılabilir.

Şehirdeki vahşi orman okadar zalim değildir. İnsanlar üstünlüklerini ortaya koymak için birbirleriyle didişirler ama, yaşamak için artık birbirleriyle kavga etmiyorlar. Hayat hakkı eşit olmamakla beraber herkese verilmiş. Dükkânlarda mamûl biçimde mevcut: kesilmiş et, pişmiş ekmek, akarsu, bir çatı altında yağmurdan korunmuş olarak nöbetçisiz uyuma imkânı, elektriklerle aydınlatılmış sokaklar, eczanede ya da hastanede ilâç. Sosyal düşüncelere daldığımız söyleniyor, uzayan düşünce zaaf alâmetidir. Bu ılık ortamın insanı ne derece çocuklaştırdığını ve burjuvalaştırdığını anlamak için, o ortamdan çıkmak gerekir. Dağlardaki hayatın ilk safhalarında, bakir denilen ormanın ıssızlığında hayat en ufak işlerle hergün durmadan uğraşmak demektir. Özellikle, eski alışkanlıklarını yenmek, ılık yatağın vücud üzerinde bıraktığı izleri —zaaflarını— silmek için **guerrillero**'nun kendisi ile savaşması gerekir. İlk aylarda yenilecek düşman gerillanın kendi içindedir ve bu savaştan her vakit galip çıkılmaz. Çoğu kampı bırakır ya da kaçar veya başka görev almak için şehre döner.

Pekçok **foco**'nun aylarca, bazen yıllarca çektiği müthiş terkedilmişlik duygusu şehirdeki organların gizli sabotajı, ilgisizliği ya da ihaneti sebebinden çok hayat şartlarındaki —bu sebeple de düşünce ve hareketteki— büyük farktan ileri gelir. Başkentten ya da başka yerlerden gelen en iyi arkadaşlar —önemli

görevlere verilenler, işlerine çok bağlı olanlar bile— «objektif ihanet» diyebileceğimiz bu farkın kurbanı olurlar. Bir gerilla grubu şehirdeki liderlik ya da onun dışardaki temsilcisi ile muhabere ederken «kendi» burjuvazisi ile temas ediyor demektir. Eğer böyle bir burjuvazi'ye ihtiyaç varsa —nefes darlığında sun'i ciğere ihtiyaç olduğu gibi— bu ilgi ve ortam farkı gözden uzak tutulmamalıdır. İki dünya aynı havayı teneffüs etmemektedir. Fidel Castro bu durumla karşılaşmış ve en zor anlarda yalnız kalma tehlikesini göze alarak, prensip dışı ittifaklara giren «kendi» burjuvazisini tanımamakta tereddüt göstermemiştir. Örneğin, Miami Paktını 14 aralık 1957 tarihli o hayran olunacak mektubu ile itham etmiş. Güdülen burjuvaca politikaya karşı Asî Orduya zaten hâkim olan proleter bir ahlâk anlayışı savunulmuştur. Bu proleter ahlâk anlayışı sonradan proleter bir politika olarak da devam etmiştir.

Lojistik Bağlılık: Bazı gerilla cepheleri, bağlı bulundukları politik teşkilâtın kendilerine gönderdikleri 200 dolarla bir yıl yaşamak durumunda kalmışlardır. Aynı süre zarfında aynı teşkilât, tecrit edilmiş ve muharebe teçhizatından yoksun bile olsa bu gerilla cephelerinin varlığından doğan perestişten faydalanmak amacı ile dahilde ve hariçte yürüttüğü propaganda işleri, yayınlar ve af kongreleri toplanması için binlerce dolar harcamıştır. Bu ve benzeri tecrübelerden şu sonuçlar çıkartılabilir: bir gerilla grubu için gıda ve eşya (sırt çantası, battaniye, çizme, elbise v.b.) elde etmek için gerekirse bir araçla (bir kamyonu ele geçirip sonra bırakmak şeklinde) kendi üssünden komşu köylere baskın vermesi daha az tehlikeli ve daha emindir. Gömmek ya da saklamak suretiyle kendi ikmal depolarını yaratarak birkaç ay için hareket serbestliği kazanmak en çıkar yoldur.*

* Bu bakımdan da bugün birçok Latin Amerika ülkelerinde olup bitenler Küba Devriminin tarihinde önceden anlatılmıştır. Fidel Castro'nun Asî Ordu adına silâh ikmalinden sorumlu şah-

Bu baskınlar ne kadar tehlikeli olursa olsun, elikolu bağlı beklemekten iyidir. Şehir teşkilâtının iyi niyetine, ya da yardım imkânlarına bel bağlamak, taşıma tehlikeleri, düşman kuvvetlerinin çevirme harekâtı ya da başka türlü faaliyetlerinin yaratacağı güçlükler bu beklemeyi büsbütün çekilmez hâle getirecektir. Üstelik, şehirden dağlara, dıştan içe doğru yürütülen sızma veya gerilla gruplarının yerini bulma imkânı artmış olacaktır.

Askerî yönden bağlılık. Askerî harekât dikta sınıfının tesbit ettiği millî politik takvime göre tıpkı Cumhurbaşkanı ya da parlâmento seçimi, kongre oturumları, resmî seyahatler gibi belli bir gün için aylarca önceden plânlanamaz. Şurası açıktır ki, sefer plânları, askerî meseleler üzerinde derin, teferruatlı taktik bilgisi olan politik liderler ile bu harekâtı yürütecek lider tarafından beraberce hazırlanır. Fakat bu bilgiden yoksun politik bir lider, politik bir manevraya destek olsun diye, ya da burjuva rejimi üzerinde baskı yaratmak için kendi işine geldiği gibi tek başına askerî plânlar düzenleyip, sonra da bu plânları, müşterinin ahçıya iletmesi için emir vermesi gibi «uygulanmaya konulmak üzere» askerî makamlara havale edemez. Bu benzetme ne denli gülünç görülürse görülsün, teori ile pratiğin, politik ve askerî öncülüğün birbirlerinden ayrılması bu abesliklere kadar uzanmıştır ve uzanmaktadır da..

---

sa gönderdiği mektuptan şu parçanın alınması kâfi gelecektir:

«Sierra Maestra, 25 nisan 1958. Sevgili Bebo: Dışarıdan silâh elde etmek için kendi teşkilâtımızı kurmaya karar verdik. Onyedi ay sonra teşkilâttan en ufak yardım almaksızın (müstakil olarak alınan tedbirler sonucu birkaç hafta önce bazı yardımlar aldık) artık kendi gayretlerimizden başka şeye güvenmeye devam etmek imkânsız. 200.000 pesosdan fazla harcandığı halde bize tek silâh ya da mermi ulaşmadı. Bir yıldan daha fazla bir süredir Meksika'dan beklediğimiz şeylerin çoğu şimdi düşmanın elinde. İhtiyacımız olan silâhlar oraya buraya tahsis edile edile kayboldu. Buna sebepte bazı arkadaşların, bizim açmış olduğumuz cepheyi takviye etmek yerine başka cepheler açmanın daha lüzumlu olduğunu düşünmeleridir.»

3) Tek bir kumanda yokluğu

Bu hal genel bir harekât plânının yokluğuna varır. Eldeki imkânların birleştirilmesi ve koordinasyonu ile esas hareket istikametine sevki mümkün olamaz. Tek bir kumanda yokluğu devrimci kuvvetleri, ateş edeceği yön söylenmiyen topçunun, ana hücum yönü olmıyan hücum hattının durumuna sokar: Taarruz edenler arazide kaybolur, gelişigüzel ateş eder ve boşuna ölürler. Plânsızlık ile, yoğun ya da çapraz ateşe tutulacak bir bölge tesbit edilmemesi ateş gücünü sıfıra düşürmüş olur. İşte merkezî bir yürütme liderliği —bir politik-askerî liderlik— bulunmaması böyle bir israfa ve faydasız insan ziyanlığına yolaçar. **Cephe**'nin olsun, **Parti**'nin olsun birisi askerî, ötekisi kanunî ve barışçı iki kolu vardır. Peki, bu ikisinin faaliyeti nasıl... Daha zoru da: teşkilâtın iki kolu, dağdaki gerilla ile şehirdeki yeraltı direnmesi nasıl koordine edilecek? Ancak, doğru bir politik analiz ile yola çıkabilen ve uzun süreli rasyonel bir stratejik plânı olan kendi içinde tutarlı ve gayretli bir lider direkt faaliyetin bu iki cephesini koordine edebilir. Ayrıca liderin kendi güvenliği de sözkonusudur. Eğer şehirde kalırsa politik liderlik ya imha olunacak ya da dağıtılacaktır. Bugünkü liderler bunu biliyorlar veya hiç değilse bundan şüphe ediyorlar. Ne var ki, geleneğin kuvveti, zamanla kök salmış eski teşkilât şekillerine sadakat, kurulu düzeni bozarak, savaşın gerektirdiği yeni bir mücadele biçimini benimsemeye engel olmaktadır. Bu karşı koyma normaldir: Lenin ve Bolşevik Partisi 1917 ekimine kadar aynı şeyle karşılaşmışlardır.

Bugün bazı dikta ülkelerinde politik liderler belli bir anda şehri terkederek dağlara gitme ve böylece artan tenkilden kurtulma hususunda anlaşmaya varmış olabilirler. Fakat hergün hareketi geri bırakırlar: hergün «havada» bir coup d'état (hükûmet darbesi) kokusu vardır, kriz gözaçıp kapayıncıya kadar belki de hallolunacaktır. Daima bir bahane vardır. Ama birgün artık geç kalınmıştır; polis ya hapse atar, ya da öldürür. Böyle-

ce geleneksel liderlik düşer. Alt kademeler ile öteki teşkilâtlardan kopuk, şimdi hapse atılmış ya da yok edilmiş eski liderlerin vasıflarından yoksun bir yeraltı liderliği alelacele kurulur. Her işe nezaret eden yeni lider, rutin yeraltı faaliyetlerine tamamen gömülmüştür. Hiç olmazsa partiye benzer bir kuruluşu ayakta tutmaktan memnun, ana kararlar almakta müteredditt, daha iyi günlerin ve hep vadedilen yardımların umudu içinde gerilla kuvvetlerini kendi, haline terkeder.

Her zaman, her çeşit mücadele şeklinden faydalanmak için gayret sarfedilir, mücadele biçiminin birisini asıl, ötekisini tâbi olarak seçme reddedilir. Her kol bağımsız olarak birbirine el sallıyacak, hareketlerinde koordinasyon ya da bir öncelik derecesi olmaksızın herbiri kendi sorumluluğunu taşıyacaktır. Bu yönü belirsiz soyut politika devrimci hareketi eklemleri kopuk bir kuklaya çevirecektir. Savaş halinde tepedeki liderin yanlış bir hareketi zıt yönde başka yanlış dönüşlere yol açar. Silâhlı sektörün iki kolunda, politik liderliğin kanun çerçevesi içinde kalma gayreti, silâhlı sektörde, şehirde kontrolsuz teröre, kırda eşkiyalığa varabilir.

a) **Şehirde kontrolsuz hareket:** Tek bir kumanda bulunmayınca, silâhlı mücadelenin aydınlık bir stratejisi olamaz. Aydınlık bir strateji olmayınca da hareket plânı bulunmaz. Gerilla gruplarının şehirlerle bağları kopmuştur, herbiri kendi başına hareket eder. Şehir kuvvetleri ile onlara bağlı olarak hareket eden kuvvetler açık seçik olarak Sierra'nın komutası altına konulmamıştır. Zaten bunun için, gerilla kuvvetinin emir ve komuta kanadı ve hareketin itici kuvveti olduğunu kabul etmek gerekir. Bunların neticeleri, hem gerillaların plânlarını, hem girişilen savaşın anlam ve özelliğini tehlikeye atan anarşik hareketler olur.

«Şurasını teslim etmek gerekir ki,» diye yazıyordu 1960'da Che Guevara, «şehirlerdeki gerilla çetesi kendiliğinden ayağa fır-

lamaz... bu çeteler daima başka bir bölgedeki şeflerin direk emri altındadır. Bu gerilla çetesinin fonksiyonu bağımsız hareketlere girişmek değil, faaliyetlerini külli stratejik plânlar ile koordine etmektir.»*

Şehir terörizminin kesin bir rol oynıyamıyacağı, sadece mevcut politik durum için bir tehlike teşkil edeceği tabiidir. Ne varki, bu hareket asıl kırda yürütülen mücadeleye tâbi kılınırsa askerî yönden bir değeri olabilir; binlerce düşman askerini hareketsiz hâle getirir, tenkil mekanizmasını fabrikalar, köprüler, elektrik santralları, daireleri, yolları, petrol borularını v.b. korumak gibi passif görevleri yürütmiye zorlar ve böylece neredeyse ordunun dörtte üçü meşgul edilmiş olur. Hükûmet, mademki hükûmettir, her yerde varlıklıların çıkarlarını korur, oysa **guerrilleros**'un korunacak bir dikili ağacı bile yoktur. Lüzumsuz ağırlıkları bulunmaz. Bu sebeple kuvvet nisbeti tamamen aritmetik terimlerle ölçülemez. Örneğin Küba'da, Basista bir defada gerillalara karşı 50.000 kişilik kuvvetinden ancak 10.000'ini kullanabiliyordu. Ve Asî Ordu, komutanının bize anlattığına göre, beş yüze karşı bir nisbetine ulaştığı zaman yenilemez bir hâle gelmiştir.

İşte bundan, Fidel tâ ilk günden açık bir strateji ortaya koymuştur. Çünkü 16 temmuz hareketleri, mücadelenin bu safhasında şehirlerde (Santiago ve Havana'da) dağlardakinden daha çok ve daha iyi organize edilmişti. Ağırlık noktası, millet ölçüsündeki hareketin liderliğinin merkezleştiği kır gerillalarının pekiştirilmesi, yani Asî Ordu üzerinde toplanmıştı. Karaya çıktıktan sonra Fidel, Faustino Perez'i Havana'daki hareketi organize etmekle görevlendirdi ve kendisine, bu hareketi 20 kişiden ibaret olduğunu bildiğimiz (1957 ocağında 20 kişiydi) bir kuvvetin liderliği altına sokma yetkisini verdi. Mevcut bütün silâhlar Sierra Maestra'ya gönderilecekti; şehirdeki mukavemete tek

* Che Guevara, Gerilla Savaşı.

bir silâh bile verilmiyecekti. Bu mukavemetin genişlik derecesi ile silâha olan hakikî ihtiyacı gözönüne alınırsa bu direktif pek yersiz görülebilir. Gerçekten de hareketin şehirdeki koluyla çeşitli çatışmalara ve kırgınlıklara sebep olmakla beraber, en kısa zamanda Sierra Maestra'daki ilk cephede «seyyar stratejik bir kuvvetin» Asî Ordunun kurulması ancak böyle mümkün olabildi. Ve işte kurulan bu kuvvet, dikta rejimniin kökünü kazıdı. «Bütün silâhlar Sierra'ya!» Fidel'in Santiago'daki hareketin başında bulunan Frank Pais'e yazdığı mektubun özü buydu.

Frank Pais'in ölümünden sonra da Fidel bu fikir üzerinde ısrarını sürdürdü. 11 ağustos 1957'de Aly'ye (Celia Sanchez) şöyle yazıyordu: «Günün en uygun sloganı, **Bütün silâhlar, bütün mermiler ve bütün kaynaklar Sierra**'ya olmalıdır.» Gene Aly'ye yazdığı 14 ağustos tarihli başka bir mektupta aynı sloganı tekrarlıyordu.

Kurtuluş Hareketinin iki kanadı arasındaki çatışma kaçınılmaz olarak derinleşiyordu. İki kanat her yerde insan gücü ve kalite bakımından eş olmıyan bir gelişme gösteriyor, bu da güçlükler yaratıyordu. Bildiğimiz gibi, dağ, burjuva ve köylü elemanları proleterleştirir; şehir, proleterleri burjuvalaştırır. Çıkacak taktik çatışma ve değerlendirmedeki farklar, bir sınıf çatışmasını gizler ve proleteryanın çıkarı paradoksal gibi görünür ama, beklenen tarafta değildir. Küba'da bu çatışmaların hızla çözümlenmesi mümkündü ve iktidar alınır alınmaz aynı hızla sosyalizme doğru ilerlenmiştir; çünkü Fidel ilk günden kır proleteryasının hakimiyetini savunmuş ve bunu elde etmiştir. Şehrin teklif ettiği ve kabul ettirdiği birkaç hareketten birisi, felâketle sonuçlanan ve bütün hareket üzerinde etkileri olan nisan 1958 genel greviydi. Asî Ordu kumandanları —Birinci Cephede Fidel, İkinci Cephede Raul— grevi kabul ettiler ve bütün iyi niyet ve güçlükleriyle hazırlanmasına yardım ettiler. Neticede, şehirde olacak işler üzerinde şehirde oturanlar karar verir diye düşünüyorlardı. Sierra şehirdeki durumu şehirdekiler kadar bi-

lemezdi. Bu sağduyu ilkesi sebebiyle Fidel greve karşı çıkmadı. Böylece de hareketin sivil kanadının «sübjektivizminin» kurbanı oldu. Genel grevin başarısızlığı, uyuyan bir krizi yüzeye çıkarttı ve çözümlenmesine imkân verdi. Teşkilât seviyesinde liderlik yeniden düzenlendi ve Sierra üzerine konulan bütün ayak bağları çözüldü. Asî Ordu yüksek kumandanlığı hareketin millî sorumluluğunu yüklendi. Mücadeleye sivillerin verdiği mâna, tamamen reddedildi. Şehir için gerilla hareketi, amacı, başşehirde darbe için gerekli şartları yaratan bir semboldü. Sierra için gerilla hareketi, başka yollarla çözümlenemiyen politik meselelere askerî bir çözüm getirebilen ve getirmek zorunda olan bir hareketti. Grevden önce Fidel şöyle yazıyordu: «Eğer Batista grevi ezmeyi başarırsa hiçbir şey çözümlenmemiş olur. Mücadeleye devam ederiz ve altı ayda durum daha beter olur.» (Nasin'e mektup, 23 Mart 1958). Bir genel grevi bastırmak ve ezmek için dikta sınıfı her türlü vasıtaya sahipti fakat bu aynı vasıtalar gerilla savaşına karşı etkisizdi. Böylece, şehirde ezilen devrimi kurtarmak Sierra'ya düşüyordu. Grevin başarısızlığı sonunda devrimin ancak Sierra tarafından kurtarılabileceği herkesçe anlaşılması üzerine liderlik sorumunu Sierra'nın yüklenmesi mantıkî bir sonuçtu. Zaferden sonra, konuşmalarından birisinde Fidel, bu hataya sebep olan strateji çatışmalarının temelindeki meseleyi ve onu izleyen tartışmaları anlatmıştır.*

---

* Che bu çatışmayı şöyle açıklamaktadır: «Fidel biryerde açıkça şunu söyler: 'Bir devrimcinin gerçeği yorumlamayı bilmesi önemlidir.' Nisan grevine işaretle, o anda gerçeği yorumlıyamadığımızı, bu sebeple de felâkete uğradığımızı anlatır. Nisan grevine niçin gidildi? **'Sierra'** ve **'Llano'** dediğimiz hareketler arasında, silâhlı mücadeleler ile ilgili kararların alınmasında çok büyük önemi olan elemanların yorumlanmasında birbirleriyle yüzseksen derece zıt şekilde beliren bir dizi çatışma niçin meydana gelmişti?

Sierra, sık sık savaşa tutuşmaya, savaş arkasından savaş kazanmaya, silâh ele geçirmeye ve Asî Ordu temel olmak üzere bir-

Bugünkü Amerikan denemeleri de, şehir ve dağ kuvvetleri arasında bu gibi anlaşmazlıklar ve bölünmeler olduğunu doğrulamaktadır.

b) **Kır gerillalarının parçalanması.** Tek bir kumanda ve merkezî bir liderliğin bulunmayışı, henüz olgunlaşmamış bir dizi **foco** doğmasına yol açar. Başlangıçta gerici ve popüler kuvvetler arasındaki eşit olmıyan kuvvet nisbeti gözönüne alınırsa, bu bölünme, gerillaları tenkil ordusundan daha da zayıf düşürür. Ordu kuvvetini dağıtmakla gerillalardan daha az müteessir olur; zira o gerilla gruplarına hep birden değil, birer birer saldıracaktır. Böylece her bölgede, gerillaların tek bir **foco** halinde birleşmesine nazaran daha büyük bir mutlak üstünlük kazanacaktır. Peru denemesi bunun en açık örneğidir.

---

gün iktidarı bütünü ile ele geçirmeye hazırdı. **Llano** (şehir) bütün ülkede, savunma Batista diktatörlüğünü sürüp çıkaracak genel bir devrimci grevle tepe noktasına ulaşan toptan bir silâhlı mücadeleye, 'sivil' bir hükûmetin kurulmasına, yeni ordunun politikadan elini eteğini çekmesine taraftardı.

Bu tutumlar arasındaki çatışma devam edip gidiyordu ve bu gibi zamanlarda gerekli kumanda birliğini güçleştiriyordu. Nisan grevi, neticesinde kuşkulu olmakla beraber engel olmıya kendisini muktedir görmeyen **Sierra** liderliğinin muvafakati ve muhtemel tehlikelere zamanında dikkati çeken Komünist Partisinin ihtirazî kayıtları ile **Llano** tarafından hazırlanmış ve emredilmişti.

Devrimci kumandanlar yardım için **Llano**'ya gittiler. Unutulmaz ordu komutanımız Camilo Cienfuegos ilk defa bu münasebetle Bayamo bölgesine akın etmiş oluyordu.

Fikir ayrılıkları taktik anlaşmazlıkların çok ötesindeydi. Asî Ordu zaten ideolojik olarak proleter idi ve her yoksul sınıf gibi düşünüyordu; şehir ise küçük burjuva olarak kalıyor, liderleri arasında geleceğin hainlerini yetiştiriyor ve geliştiği çevrenin etkilerini taşıyordu.» (Che Guevara, El Partido marxista-leninista'ya önsöz).

Geniş bir arazide harekâtta bulunma zorunluluğu gözönüne alınarak, asgari ateş gücüne sahip ufak seyyar bir kuvvetin küçük bir bölgede ancak etkili saldırılarda bulunabileceği öne sürülebilir ise de, kuvvetlerin birleştirilmesi aleyhinde yeterli bir sebep sayılamaz. Venezuella'da 1962'den sonra **foco**'ların sayısı birdenbire arttı, fakat bu sun'i bir artış idi ve ne gerilla harekâtındaki, ne de bu harekâtın taarruz kapasitesindeki gerçek büyümeye tekabül etmiyordu. Doğruyu söylemek gerekirse —tek bir komuta yokluğunun bir sebep ve neticesi olan— bu zoraki büyüme gerillaları zayıflatmıştır. Belki de bu hal, Venezuella gerillalarının kendilerini politik-askerî bir öncü olarak kabul ettirmelerindeki gecikmenin ve nihayet 1966 yılında tek bir komuta altında birleşmelerinin başlıca sebebidir. Ne olursa olsun, —eratı eğitimden geçmemiş ve çoğunluğu ilk aylarda bertaraf edilen— **foco**'ların bu başıboş ve düzensiz dağılışı, Venezuella gerillalarının bir harekât plânına göre faaliyette bulunmıyan birleştirilmiş bir hareket olmadığını göstermektedir. İlk taarruz dalgasından (Falcon, Lara, Truillo, Oriente) sağ çıkan **foco**'lardan hiçbirisi kendi etraflarında geniş bir mücadele çemberi yaratabilecek hızda ve kuvvette gelişememiştir. Böyle olunca da yakın zamana kadar bunlardan hiçbirisi, mevcut siyasî partilerin temsil ettikleri dağınık kuvvet merkezlerine karşı önemli bir denge unsuru olamamıştır. Silâhlı mücadelenin hakikaten yetkili ve etkili tek bir liderlikten yoksun bulunuşu, cephelerin dağılmasına ve bu dağılmalar da tek bir liderliğe doğru ilerlemenin gecikmesine yol açmaktadır.

Bu gecikme kasıtlı olabilir; yani, tek bir liderliğin kurulmasını engellemek için yeni gerilla cepheleri yaratılabilir. Fakat bu durumda amaç faal gerilla cephelerinin kurulması değil, zaferden sonra kullanmak üzere yedek kuvvet biriktirmektir. Amaç bunları savaşa sokmak değil, el altında yedek propagandacı ve politik personel bulundurmaktır. Elde gerilla kuvvetinin bulunması perestiş sağlar. İnsanın sesini yükseltmesi ve iktidar sah-

nesine çıkabilmesi mümkün olur. Birbirleriyle rekabet eden kuruluşlar arasındaki çekişme, ya da kurulmuş bir öncü kuvvet karşısında küçük burjuva duygularına kapılma, gerillaların dağılmasına sebep olur. Kendisine özgü şartlar içinde Küba, tabiî olarak büyüyen tek bir çekirdekten doğan gerilla kuvvetinin ahenkli gelişmesine bir örnektir. Bu çekirdek, birlikleri bölgesel olarak doyurulamıyacak ve ikmalleri sağlanamıyacak hale gelince parçalanırlar. Ana hücreden (Sierra Maestra'dan) tabiî bölünme yoluyla öteki tohum taşıyıcı hücreler koparlar. İlk orijinal kol 120 - 150, kişiye kadar çıkar. Bu rakamdan sonra belli bir bölgenin kaynakları tükenebilir ve birlik, muntazam olmıyan savaşın yürütülebileceği araziye göre çok büyümüş olur. Bu koldan artık 45, 50 ya da 60 kişilik başka kollar doğar. (Sierra Maestra'da 1957 temmuzunda doğan ilk kol Che'nin kumandasına verilmişti). Bu kollar yeni cepheler kurar ve aynı gelişme vetiresiyle yeni taktik birliklerin anası olur. Şayet bu kollardan birisi, ana kolla taktik koordinasyonun mümkün olmadığı uzak bir bölgeye gönderilirse yeni kol başka bir cephe kurarak kollar üretmeye devam eder. Raul Sierra Maestra'dan ayrılarak 60 kişi ile kuzey Oriente'ye hareket etti ve sonunda birkaç kola ayrılan yeni bir cephe kurdu. 1957 martında Almeida, Santiago de Küba bölgesine hareket ederek sonradan Üçüncü Cephe adını alan cepheyi kurdu. 1958 ağustosunda Che, Sierra'dan inerek 120 kişiyle beraber Las Villas'a gitti ve 90 eratla Pinar del Rio'da Batı Cephesini açmak amacıyla Sierra'dan daha önce ayrılan Camilo Cienfuegos'un desteğiyle savaşı adamakıllı kızıştırdı. Fakat aralık ayı başında, savaşın baş döndüren gelişmesi karşısında kesin sonucun alınabilmesi için Camilo'ya, Che'nin Las Villas'da giriştiği harekâta tam bir destek sağlamak hedefiyle bütün birliklerini savaşa sokması emri verildi. Amaç, araziyi ikiye bölerek Doğuda toplanmış Batista ana kuvvetlerini imha etmekti.

Bu kolay ve basit gibi görünen küçükten büyüğe doğru gelişme vetiresinin avantajı, merkezî kumanda sisteminin bozulmaması ve aynı zamanda ayrılan kollara kumanda eden subaylara büyük bir taktik serbestlik sağlamasıdır. Merkezî kumanda ne derece kuvvetli ve uyguladığı strateji ne derece berrak ve sağlam olursa, kendisine bağlı cephelerin ve kolların hareket serbestliği ve taktik elâstikiyeti o derece büyük olur. Kaynakların ve insan gücünün tek bir **foco**'da toplanması, tek bir askerî doktrinin mükemmelleştirilmesine ve eratın muharebe sırasında tatbikî eğitime tabi tutulmasına imkân verir. Bu seviyede **«Askerî doktrin»** etkisi isbat olunmuş ufak taktik kaidelerin bir araya getirilmesi demektir: kıtalara karargâhlarında, ya da mola verdikleri sırada değil, harekât halinde iken saldırmak; düşmanın takviye kuvvetlerine adım adım, yani yürüyüş hattı boyunca pusular hazırlıyarak saldırmak; pusudan sonra çekilen düşman kıtalarına karşı vurucu kuvvet olarak kullanılmak üzere yedek kuvvet ayırmak; savaşçıların çoğunu ateş başlamadan önce silâhlarını doldurmaktan alakoymak; düşmanın öncü kolunu «çifte» pusuya düşürerek ikiye bölmek ve imha etmek; uzun menzilli elektrikli mayınları azamî ölçüde kullanmak; düşmanın imhasından ziyade silhlarının ele geçirilmesini tercih etmek; şaşırtma hareketleri ile tahrik metodlarında değişiklikler yapma konusunda insiyatifi elde bulundurmak, yani düşmanı belli yerlerde aynı çeşitten harekete alıştırdıktan sonra, aynı yerde değişik bir hareketle şaşırtmak; esirleri evlerine göndermek; yaralı düşmanlara iyi bakmak v.b. Böylece subaylar azar azar belli bir moral, politik ve askerî eğitimden geçirilerek günü gelince bir bölgenin, ya da cephenin stratejik liderliğine, faaliyetlerini kontrol gereği duyulmaksızın getirilebilir. Aynı okulda hep birlikte eğitim gören, ortak bir anlayışa ve taktik bilgiye sahip olan subaylar politik ve askerî faaliyet plânını da adım adım öğrenmiş olurlar.

Birkaç defa, herhangi bir şaşırtma hareketinin büyük bir fayda sağlıyacağı anlarda bile Fidel, 1957 mayısında Miranda Şeker Merkezi yakınında kurulmuş bulunan ve felâketle sonuçlanana benzer, henüz olgunlaşmamış gerilla cephelerinin kurulmasına daima karşı çıkmıştır.

Canlılığımızı göstermemiz gerekiyordu, zira Llano tarafından ağır darbelere maruz kaldık; Miranda Şeker Merkezinde başlıyan bir cephenin açılması için gönderilen silâhlar, aralarında Faustino Perez'in de bulunduğu birkaç değerli lideri tutsak olarak elinde bulunduran polisin eline geçti. Fide,l kuvvetlerin parçalanınasma karşıydı ama, Llano'nun baskısı karşısında boyun eğdi. Bu olay üzerine Fidel'in savunduğu tezin doğruluğu ortaya çıktı, kendimizi Sierra Maestra'yı gerilla ordusunun genişletilmesinde ilk adım olarak kuvvetlendirmeye verdik.*

c) **Gelişigüzel kurulan politik cephenin sun'i liderliği.** Kumanda birliğinden yoksunluk bir dizi denge mekanizmasının doğmasına yol açar. Bunlar içinde en gözde olanı da silâhlı kesimin liderliğinin resmen eline bırakılacağı bir millî cephe kurulmasıdır.** Kendisini kuran partinin üyelerinden müteşekkil hayalî bir cephenin meydana getirilmesi için büyük enerji sarfedilir. Tek bir parti, bir cephe kurmaya yetmiyeceği için, parti hesabına yeni teşkilâtlar icadolunur ve tanınmış ilerici «bağımsız şahsiyetlerin» peşine düşülerek isimleri kulaktan kulağa fısıldanır. Silâhlı mücadeleden esirgenen büyük bir enerji ve gayret, bu ismi var cismi yok kuruluşa harcanır. Alışılan tepkiler.. Ardından beylik cevap gelir: yerleşmiş bir kuvvet etrafında belli hedefler için gerçek ittifaklar yapmayınız, sadece gösterişe önem veriniz. Dış ülkelerde muhteşem programlar ilân edilir

---

* Che Guevara, Souvenirs de la guerre revolutionnaire.

** Guatemala'da (1963) Frente Unido de Resistencia ile Edgar İbarra gerilla grubu tarafından yersizliği ortaya konulan FAR'ın ilk sıraları, (daha önce sözü edilen mektuba bakınız).

ama, dahilde kimsenin bunlardan haberi bile olmaz. Bu programları kaleme alanlar bugünü zerre kadar hesaba katmadıkları halde, geleceğe bir yön verdiklerini sanırlar. Program, Cephe İttifaklar... Bütün bu parlak lâflar dikkatleri üzerinde toplar ve politik bir cepheye tarihî özelliğini ve etkinliğini verebilecek olan halk ordusunu faaliyete geçirme hususundaki isteksizlik gözlerden saklanmış olur. Savaş ile propagandayı birbirine karıştırmamamız gerekir. Askerî ve politik liderlik yokluğunun yarattığı boşluğu hiçbir sun'i cephe dolduramaz. Bir boşlukla bir başka boşluk doldurulamıyacağı gibi, olsa olsa boşluğun sayısı ikiye çıkmış olur.

Daha önceki bütün denemelere rağmen, müesseseler aksiyonun bir defa daha önüne geçirilmektedir. Harekete geçmeden önce, emekleme dönemindeki devrimci hareketler ya da üç beş kişilik küçük gruplar, sanki bir devrim hareketi, tâli birliklerin sayısı ile ölçülebilirmiş gibi, bir Bakanlığınkinden daha karışık ve anlaşılmaz kadrolar düzenlenmekte, Emirler, Direktifler hazırlanmaktadır. Teşkilât biçimleri, özden önce gelir ve öz daima teşkilâtlanmamış olarak kalır. Bütün bunların sebebi nedir? Bu gibi kimseler hâlâ kendilerini eski tutkularından kurtaramamışlardır. Bunlar devrimci organizasyonun daima devrimci aksiyondan önce geldiğine inanmışlardır. Anlamaya çalışalım: temelde, seçim afyonuna müptelâ olanlarınkinin aynı budalaca bir idealizm vardır. Bunlar için dikta altında bile, seçmen oylarının yarısından bir fazlası alındığı gün sosyalizm gelecektir. Şu paradoksa ulaşmış oluyoruz: reformistlerin barışçı faaliyetlerini yöneten aynı ipotezler, farkında olmadan silâhlı mücadeleye uygulanmaktadır. Durum bu olunca, yapılan hataların ceremesini gerilla mücadelesinin çekmesine niçin şaşmalı?

Herşeyden önce, küçükten büyüğe doğru gitmek gerekir: tersine gitmeye çalışmak faydasızdır. En küçüğü, halk ordusunun çekirdeği olan gerilla foco'dur. Bu çekirdeği cephe yarat-

maz; tersine, bu çekirdek gelişerek bir devrimci millî cephenin kurulması imkân dahiline girer. Cephe bir kurtuluş programının çevresinde değil, **var olan** bir şeyin etrafında yaratılır. Kitlenin «büyük motorunu», «küçük motor» harekete geçirir ve bir cephe kurulmasına yol açar. Zafer küçük motorların artması ile kazanılır. Fidelist gerilla tecrübesi şu paradoksa işaret etmektedir: devrimci çekirdek ne kadar zayıf olursa ittifaklara o derece az rağbet etmelidir; (Halk Ordusu kontrolu ele aldıkça) kuvvetlendiği ölçüde bu çeşit ittifaklar aramalıdır; prensiplere (yani mücadelenin sebeplerine) sadık kalınmalıdır. Bu anlayış, silâhlı çekirdeğin saflığını ve temizliğini muhafaza için öne sürülmüş olsa sekterce olabilir, fakat insafsız bir taarruz savaşının itici gücü ve lideri olarak anlaşılan dinamik bir çekirdek olarak kabul edilince hiç de sekterce değildir.

Kendi kurtuluşu adına bu küçük grup hareketsiz ve tecrit edilmiş şekilde kalamaz. Herşeyini tehlikeye atar. **Patria o muerte!** (Vatan ya da ölüm). Ya ölecek, ya yenecek, ülkeyi ve kendisini kurtaracak. Bir bakıma Asî Ordu, özellikle savaşın başlangıç safhasında, bir prensibe dayanmıyan gelişigüzel ittifaklara ve diktatöre karşı verilen savaşa katılmaları için başka partilerin militanları ile halkın seferber edilmesine daima karşı koymuştur. Sürgündeki teşkilâtlara yazılmış olan ve Miami Paktını takbih eden mektubu bu konuda örnek olmak üzere bir defa daha hatırlatırız. Mektup şu cümle ile sona eriyordu: «Şerefle ölmek için insanın yanında başkalarının da bulunması gerekmez.»

Bu garip diyelektiğin gerilla kuvveti ile ordu arasındaki ilişkiler üzerinde yankıları olmuştu. Başlangıçta asiler zayıfken, Fidel, hükûmet darbesi teşebbüslerine ve askerî makamlar ile temasa şiddetle karşı koymuştur. 26 Temmuz Hareketi, lehine olsa bile, bir hükûmet darbesi Asî Ordu aleyhine olurdu. Mukabil kuvvet eksikliği sebebiyle bir «kurtuluş» cuntası idareye el koyar ve devrimci oluşumu durdurabilirdi. Sonraları Sierra Maestra

güçlenipte öncülüğü yavaş yavaş halk tarafından teslim edilmeye başlayınca, Fidel askerî makamlarla temasa geçmek için hiçbir fırsatı kaçırmadı. Amacı darbeyi teşvik etmek değil, diktanın devrilmesini hızlandırmak ve ordu içindeki —özellikle küçük rütbeli subaylar ile Havana'daki yüksek kumanda heyeti arasındaki— çelişmeleri kesinleştirmekti. Artık bir darbe bile yapılsa, halkın mücadelesini rayından çıkartamazdı. Darbe gerilla kuvvetlerini değil, düşman kuvvetlerini bölebilirdi ve gerilla kuvvetleri kendisine karşı çıkabilecek askerî kuvvetler ile daha da şiddetle savaşabilirdi.*

1958 ekiminde Fidel teşkilâta dahil bir arkadaşına şöyle yazıyordu: «Devrimcilik hükûmet darbesi sanatı değil, askerî gücün silâhlı mücadele içine katılmasıdır.» (Camacho'ya yazdığı 10 ekim 1958 tarihli mektuptan). Böyle bir katılma orduya sadık kalan askerlere ihanet gibi gelebileceği düşüncesiyle Fidel bunlarla konuşmaya, kendilerini incitmeksizin silâhlarını bırakmıya iknaa daima hazırdı. Konuşmayı kabul etmek, yarı yarıya ikna olmak demekti ve gerilla kuvvetlerinin hücumları arttıkça, Batista'nın asileri asker katili diye etiketlemesine rağmen, subayların, asî kumandanlığın mesajlarına olumlu cevap vermeleri de artıyordu.

Psikolojik savaş, eğer savaşın içinde eritilebilirse etkilidir. Askerî baskı kısa bir süre için bile olsa hafifletilince, karşı taraf üzerindeki politik etkisi de kaybolmaktadır. Askerlerin her gün öldüğünü, kendi hayatlarının da daimî bir tehlike altında bulun-

---

* Frank Pais'e yazılan 21 Temmuz 1957 tarihli mektuptan: «Hiç acelemiz yok. Burada, gerektiği sürece savaşacağız. Mücadelemiz ya ölümle son bulur, ya da devrim için zafere kadar sürer. Eski kaygı ve kuşkular yokoldu. Bir askerî rejim tehlikesi azalıyor, çünkü halkın teşkilâtlı gücü her gün artıyor. Bir darbe olur, ya da cunta kurulursa buradan programımızın uygulanmasını isteriz. Ve eğer savaşa devam edersek hiçbir cunta karşımızda dayanmaz.»

duğunu gören Batista ordusu subayları, Fidelistler ile konuşmaya yanaştılar. Karşı taraftan gelen konuşma isteğini artık bir yana itemiyorlardı. Sızma ve baskı savaştığınız, saldırdığınız sürece faydalıdır. Bir ordunun, halk silâhlı kuvvetlerinden gelen vatanseverce ve devrimci taleplere kulak vermesi için bu kuvvetlere saygı duyması gerekir. Ve bir asker, ancak korktuğunu sayar. Barış sözü ancak savaşırken edilebilir. İşte ancak bu yoldan barış sloganı, ayaklananlara değil ezenlere karşı kullanılabilir.

Bu sırada Fidel barış sloganını ortaya attı ve iç savaşı sona erdirmek üzerine olan genel isteği dile getirdi. Aynı zamanda, sadece Batista ile dikta rejiminin bu barış yolunu tıkadığını belirtmeyi de ihmal etmedi.

Bir nokta daha var: düşünce ve teoriden öteye geçemiyen politik bir cephe bir halk savaşının liderliğini yüklenemez; ancak teknik bakımdan muktedir ve aynı ekonomik temel üzerinde birleşmiş bir yürütme organı, yani kısacası devrimci bir kurmay heyeti bu işi yapabilir. Yapısı itibariyle mütecanis olmıyan bir millî cephe sonu gelmiyen politik tartışma ve çatışmaların ve geçici uzlaşmaların hüküm sürdüğü bir yerdir. Bu cephe ancak kaçınılmaz tehlikeyle, ya da düşmanla burun buruna gelince birleşir ve bir varlığa kavuşur. Bu birleşme halinde bile her parçanın faaliyeti ayrıdır ve aralarında bir irtibat yoktur. Zafer kazanıldıktan sonra her parça, içinde taşıdığı zıt çatışmalar ile birlikte hareket serbestliğini tekrar ele almış olacaktır. Ne olursa olsun bir cephe ancak savaşın diplomatik yönetimini üzerine alabilir, hareket liderliğini değil. Cephenin başkanı, ya da direktif veren uzvu aradaki uzlaşma var oldukça yaşıyabilir. Cepheyi kuranlar iktidara geçmek için liderlere yardımcı olabilirler ama iktidarı devam ettirmek liderlere düşen bir görevdir. Lider ise gökyüzünden inerek sınıflı toplumlardan seçip beğendiği birisinin başına geçivermez; liderlik vasıflarını zamanında etrafa kabul ettirerek bu sıfata lâyık olur.

Açıktır ki, bu çalışma metodunun politik bir orijini vardır. Aksi takdirde nereden gelmiş olabilir? Moral yoksunluğundan mı? Militanların morali vardır, hem de hayran olunacak bir morali. Bu metodun felâkete sebep olduğu ülkelerde savaşın asıl yükünü taşıyan militan sosyalistlerdi. Kayıp listelerini incelersek hemen hemen bütün ölülerin (ve hapse atılanların) Parti üyesi olduklarını görürüz. Ne var ki, fedakârlık politik bir ikna yolu olmadığı gibi, şehitlik de bir delil teşkil etmemektedir! Şehitlerin listesi uzayıpta cesurca her hareket bir şehitlik ile son bulunca, bu, işlerin yanlış yürütüldüğünü gösterir. Bunun sebeplerini aramak, ölen ya da hapse atılan dostlara saygılarımızı sunmak derecesinde bir ahlâkî ödevdir.

Bütün bunların temelinde, şüphesiz, yıpranmış, yanlışlığı ortaya çıkmış ve fakat gene de inadını devam ettiren eski politik kavramlar vardır: (1) Millî burjuvazi de dahil dört sınıfın müttefikliği üzerine olan eski teori; (2) «Millî demokrasi» kavramı, yani, sonradan sosyalizme dönüşümü isteyecek olan kitlelerin kontrolu altında, bütün emperyalist müdahelelerden arınmış kapitalist üretim ilişkilerinin devamı; (3) böyle bir görünüş kendilerine gerçekten de cazip gelmiyen köylü tabakalarını küçümsemek.

Bu politik teşkilâtlardan çoğu, Lâtin Amerika ülkelerinde hüküm süren üretim biçimlerinin, bu üretim biçimlerinin bugünkü karışımlarının, bir üretim biçiminin ötekiler üzerinde kurduğu hakimiyet şekillerinin somut bir analizini yapmamışlardır bile. Oysa, sınıflar arasındaki ilişkileri ancak bu analizler ortaya koyabilir. Bu eksiklikler bilinmektedir. Sosyal gerçeklerin kötülenmesi bunların düzeltilmesini sağlamaz. Zaten bizi burada ilgilendiren pratik sonuçlardır.

«Silâhlı mücadele» sözü kalıplaştırıldı; programlarda, kâğıt üzerinde boyuna tekrarlandı, ama bu tekrarlar, birçok yerlerde silâhlı mücadeleyi yürütme **azmi** ile bu mücadeleye tekabül eden

stratejinin kesin bir tarifinin yokluğu gerçeğini gizleyemez. Strateji sözü ile ne demek istiyoruz? Görev ve ödevlerin önceliklerini tayin eden birinci ve ikinci derecedeki meseleler arasındaki fark. Başıboş bir faydacılık her çeşit mücadelenin sürüp gitmesini ve aralarında bir anlaşmaya ulaşmalarını öngörür. Bir noktada, stratejinin olumsuz bir tarifi yapılabilir: bazı şartlar altında, silâhlı kitle mücadelesine tabi kılınan barışçı kitle mücadelesi biçimleri, öncü partinin politik hareket çizgisinin askerî stratejiye, yani partinin silâhlı organına bağlanması sonucunu doğurmuş, parti liderliğini askerî liderliğe tabi hale getirmiştir. Aslında mesele böyle değildir. Bütün lâf kalabalığına rağmen, gerilla savaşının aslında politik bir mücadele olduğu, bu sebeple de politik olan ile askerî olanın zıt şeylermiş gibi karşı karşıya getirilemiyeceği gerçeği bir defa daha unutulmuştur.

«Teknisizm» ve «militarizm» terimleri, her türlü mücadeleyi gerilla savaşı muhtevası içine sokmak isteyenlerle, politik hareket çizgisini askerî stratejiye, politik liderliği askerî liderliğe karşı tutanlara haksız olarak mı takılmış isimlerdir? Bunlar idealist geleneğin etkisi altında gerçekten dualist, çifte bir âlemde yaşamakta, politik olanı bir tarafta, askerî olanı öte tarafta görmektedirler. Halk savaşı, «saf» teorik, «saf» politik bir «süper teknik» olarak düşünülen politik bir çizgiye tabi olan ve kır yerlerinde yürütülen bir tekniktir. İdealistlerin dediği gibi, gökyüzü yeri, ruh bedeni, baş elleri yönetir. Söz, hareketten önce gelir. Sözün dünyevileştirilmiş şekilleri —konuşma, palavra, gevezelik— önde gelir ve gökyüzünden askerî faaliyeti yönetir...

Herşeyden önce, bugün Latin Amerika'da bir politik liderlik nasıl olur da savaşın teknik problemlerinden uzak kalabilir? Aynı zamanda askerî olmayan sadece politik bir kadronun bulunabilmesi de aynı derecede akıl almaz bir iş. Bunu, şartlar, bugünkü ve gelecekteki şartlar gerektiriyor: diktatya karşı silâhlı kitle mücadelesinin «kadroları» mücadeleye katılan ve savaş ala-

nında liderlik güçlerini isbat edenlerdir. Kaç politik lider kendisini, dünya sendikacılığı ya da «uluslararası demokratik teşkilâtlar» gibi kendi dertlerine düşmüş konulardan kopartıpta öz halkının savaşı ile ilgili askerî meselelerin ciddi ve somut incelemesine verebilmektedir? Üstelik askerî teknik bugün Lâtin Amerika'da özel bir önem kazanmıştır. Çin ve genellikle Asya ülkelerinin aksine, devrimci güçler ile bunları ezmeye yönelmiş mekanizmanın kuvveti arasındaki büyük nisbetsizlik ve kır bölgelerindeki sefaletin halk üzerindeki etkileri silâh ve tekniğin yerini halk kitlelerinin ve savaşçı sayısının doldurmasını engellemektedir. Aksine, başlangıçtaki bu nisbetsizliği telâfi etmek için tekniğin bu sahadaki uzmanlıkla birleşmesi gerekmektedir. Örneğin, mayınların, patlayıcı maddelerin, bazokaların, modern otomatik silâhların bu sahadaki rolleri diğer sahalardan daha önemlidir. En ufak teferruatın ve her dakikanın önemli olduğu bir pusuda modern otomatik silâhların kullanılması, ateşlenme plânları, ateş programlarının koordinasyonu devrimci taraftaki insan gücü eksikliğini telâfi edebilir. Bugün artık birkaç saniye içinde üç çeteci, otuz asker taşıyan bir kamyonu imha edebiliyor; oysa eski tip silâhlarla bu iş için aynı sayıda çeteciye ihtiyaç vardı. Aynı sebepten dolayı bir gerilla grubunun ilk amacı, silâhlarını ele geçirmek için gerektiği haller hariç, düşmanı yoketmek değil, silâhlarını elde etmektir. Kısacası politik-askerî liderin en ufak teferruatına kadar herşeyle uğraşması, herşeye gözkulak olması gerekir.

Sonra, şurası isbat edilmiştir ki, devrimci kadroların eğitimi için savaş, gerilla tecrübesinden yoksun politik faaliyetten çok daha faydalı olmaktadır. Bugün Lâtin Amerika'da geleceğin liderleri gençtir ve gerillalara katılmadan önceki politik tecrübeleri sınırlıdır. Hâlâ «politik kadroyu», «askerî kadroya», «politik liderliği», «askerî liderliğe» karşı görmek gülünçtür. Saf «politikaçılar» —hele saf kalmayı akıllarına koyanlar— silâhlı halk mücadelesini yönetmeyi akıllarından çıkartmalıdırlar. Bu

işi ancak saf «askerî kişiler» yapar ve bir gerilla grubunu yönetirken kazandıkları tecrübe ile «politikacılığı da» öğrenmiş olurlar. Küba denemesi ile daha yakın zamanda Venezuella, Guatemala ve öteki ülkelerin denemeleri göstermiştir ki, halk —hattâ küçük burjuvalar ya da köylüler— gerilla savaşlarında, eğitim okullarında aynı sürede öğrendiklerinden çok daha fazlasını öğrenmektedirler. Bu gerilla savaşlarının politik karakterine özgü bir sonuçtur. Parti içinde, sendika mücadelesinde, ya da millî olsun milletlerarası olsun politik okullardaki «geleneksel» eğitime nazaran iki katlı bir avantaj sağlanmaktadır. Böyle bir politik kursta (teferruat hariç) hiçbir askerî eğitim gösterilmez, üstelik politik eğitimin de en iyisi olduğunu söylemek güçtür. Örneğin Küba'da, Asî Ordu ile yeraltı faaliyeti Devrime öncü kadrolar ile faal unsurların bir çekirdeğini temin etmiştir. Bugün bile bu öncülüğün cephe hatlarında, Devrimdeki en radikal ve sosyalistçe görüşleri savunmaktadır. «Politikacıların» anladıkları anlamdaki «askerî kişiler» için bu çok garip bir kader değil midir?

Gene de bazı ülkelerde «politikacılar» bu gerçeği unutur görünmektedirler. Lâtin Amerika şartları altında abes olan bu «politikacı», «asker» ayrımını hâlâ sürdürüyorlar. Bu konuda birkaç örnek verelim :

— Belli bir parti liderliği önemli miktarda savaşçıyı gerilla kuvvetinden çekiyor ve bunları yabancı bir ülkedeki politik kadroların yetiştirilmesine mahsus bir okula gönderiyor.

— Başka bir liderlik, askerî kadroların etrafını şehirden yeni gelme «politik komiserler» ile çevirerek bunların politik gelişmelerini durduruyor ya da «kontrol altına» alıyor. Böylece, ikili bir liderlik kurulmasa bile gerilla grubunun bağrında iki tip «kadro» bulunmuş oluyor. Bu hâl, iyi yetişmiş politik - askerî liderlerin tabiî bir şekilde ortaya çıkmalarını baltalıyor. Bu tutum Küba savaşı sırasında Fidel'in tutumu ile zıt düşmektedir :

«Askerî kabiliyet gösterenlere politik sorumluluklar da veriniz» Bu tutum, tehlikeyi göze almıya değer: Raul, Castro, Che Guevara, Camilo Cienfuegos ve bugün devrimin önde gelen birçok simaları bu yolla yetişmişlerdir.

Fakat burada saklanmaması gereken bir gerçek var: liderleri bu tarzda çalışan —yani, çekirdek halindeki orduyu dıştan kontrol eden, ikili bir kuruluşu sürdüren, gerilla kuvvetlerinden çektiği kimseleri politik eğitim için yabancı ülkelere gönderen— partiler ya da teşkilâtlar, Marksist teoride bulunan ve askerî-politik arasındaki tefriki gerektiren kutsallaştırılmış prensiplere dayanmaktadırlar. Bunlar üstelik, Çin ve Vietnam'daki uzun süreli halk savaşlarında ortaya çıkan uluslararası teamüle göre hareket etmektedirler. Prensiplerin kötü uygulandıkları, kabahatin prensiplerde olmadığı söylenebilir. Politik bir prensibi teşkilâtın özel bir biçimi ile, ya da bazı partiler dahilindeki geçici durumlarla mı karıştırıyoruz yoksa? Partinin farklılığını, iktidarı ele geçirmeden önceki safhada halk ordusu üzerindeki hâkimiyetini öngören kutsallaştırılmış bir prensibi, prensibin kötü bir şekilde uygulandığı bahanesine dayanarak kötülemiş olmuyor muyuz? Yoksa bu prensip her yerde geçerli değil mi?

Bu meseleyi köküne inerek inceleyelim.

II

BUGÜN İÇİN ALINACAK DERS

I. Bugün hangisi kuvvetlendirilmeli? Parti mi, yoksa halk ordusunun çekirdeği gerillalar mı? Zincirin sonuca etkili halkası hangisidir? Gayretin büyüğü nereye harcanmalıdır?

Gerilla hareketinin olduğu Lâtin Amerika'nın öncü milletlerinde militanları bölen sorular bunlardır.

Yarın diktaya karşı çıkacak öteki milletlerin militanları da aynı sorunlarla karşılaşacak.

Bugün bu sorular bir çıkmazı dile getiriyorlar.

Bu sorunlar Marksizmin tarihinde ve genel tarihte standard cevaplarla karşılandılar. Cevaplar öylesine değişmezdi ki, soruyu bu şekilde ortaya koymak bile çoğuna küfür gibi gelebilir. Cevap şöyleydi: halk ordusunun yaratıcısı ve çekirdeği olan Partinin kuvvetlendirilmesi gerekir. Ancak, bilime dayanan ve politik bir çizginin teminatı olan işçi sınıfının Partisi, hakiki halk ordusunu yaratabilir ve işçilerin çıkarına olarak iktidarı ele alır.

Teorik katılık: Esneklikten yoksun bir görüşle sorun şu şekilde ortaya konmaktadır. Amaç, sosyal yapıyı değiştirmek için orduyu imha etmek değil, devlet gücünü ele geçirmektir. Burjuva devlet iktidarının ezici (tenkilci) organları ile karıştırılmaması gerekli olan kendi üst yapısı (politik, hukukî, anayasaya bağlı v.b.) vardır. Eğer mesele **mevcut** politik iktidarı kırmak ve onu sömürülenlerin demokratik diktatörlüğünün bir aleti haline getirmekse, devrimci iç savaş ta dahil, **politik** mücadeleyi

yürütmek, sömürülen sınıfların temsilcilerine ve öncü durumundaki işçi sınıfına düşer. Böyle olunca, bir sınıfı askerî bir kuruluş değil, bir politik parti temsil eder. Proleteryayı temsil eden bu parti onun sınıf ideolojisi olan Marksizm - Leninizmi ifade eder. Ancak bu partinin liderliği sınıf menfaatlerini bilimsel olarak savunabilir.

Sosyal yapının bütününe müdahele etmek sözkonusu olunca, toplumu bütün karmaşıklığı içinde, her yanıyla (politik, ideolojik, ekonomik v.b.) ve gelişme halinde bilimsel bir incelemeye tabi tutarak bilmek gerekir. Bu her seviyede toptan bir mücadeleyi yürütmenin ilk şartıdır. Öteki seviyeler arasında tek bir seviyeyi temsil eden askerî mücadele, burjuva toplumuna karşı halk kuvvetlerinin bütün seviyelerde giriştiği savaşın muhtevası içinde bir anlamı olabilir. Sosyal yapı ile mevcut şartların bilimsel anlayışına dayanan işçi partisi ancak sloganları, hedefleri tesbit eder ve o an için gerekli ittifakları kurar. Kısacası, politik muhteva ile izlenecek yolu parti kararlaştırır, halk ordusu sadece bir uygulama **aracıdır.** Halk ordusunu partinin yerine koymak, aracı amaç diye kabul etmek olur. Bu hal teknokrasiye yaraşan bir karıştırmadır ve bu sapmaya da «teknisizm» ve «militarizm» denir.

Tarihî katılık: Bu prensipler şimdiye kadar, politik öncülük ile askerî uygulama aracının birbirlerinden ayrılması şeklinde ve politikanın askerî yürütmeye tam bir üstünlüğü şeklinde çağımızın devrimci mücadelelerinde başarıyla uygulanmıştır. 1917 ekiminde Bolşevik Kızıl Muhafızlar, Parti Askerî Komitesinin emri altında olup o da Merkez Komitesinin kontrolu altındaydı. Bu örneğin yerinde olmadığı, zira bir halk savaşını değil, bir şehir işçileri ayaklanmasını anlattığı söylenebilir. Öyleyse, şimdi de şehir dışında başlıyan ve uzun bir halk savaşını sürdüren sosyalist ülkeleri ele alalım. Askerî uygulama aracının politik öncülüğe tabi tutulması hâli Çin ve Vietnam'da en keskin

biçimiyle görülebilir. Çin'de (Mao Çe-tung'un) «politika silâha yön verir» prensibinin, Partinin orduya sağladığı uyanık liderlik ile nasıl uygulandığını hep biliyoruz. Vietnam'da ise Giap şöyle yazıyor:

Ordumuzu kurmada ilk temel prensip, ordunun, Parti liderliği altına konulması, Parti liderliğinin ise durmadan kuvvetlendirilmesi gereğine dayanır. Parti, ordunun kurucusu, teşkilâtçısı ve eğitmenidir. Ancak Partinin liderliği ordunun bir sınıf çizgisini tutmasını, politik yönünü devam ettirmesini ve devrimci görevini yerine getirmesini sağlar.*

Bu prensibin uygulanışını Vietnam Kurtuluş Ordusundaki politik komiserler ile Parti komitelerinde görebiliriz. Bunlar sadece politik yardımcılar değil, askerî birliklerin fiilî liderleridir. Yetki konusunda, birlik kumandanları, kollektif liderlik ve kişisel sorumluluk prensipleri gereğince bütün kademelere direktifler veren Parti Komitesine karşı sorumludur. Giap, «ufak birlikler zayıfsa bölük de zayıftır.» diyor.

Çin'de, Parti Komitesi alay seviyesinde faaliyet gösterir ve yedi ilâ dokuz üyesi vardır. Alay komutanı ile politik komiserin rütbeleri aynıdır. Bu Parti komitesi ast birlikleri yönetir. Takım ve bölüklerde Parti komitesi yoktur; fakat militanları çeşitli mangalarda görevlendiren politik yönetmen vardır. Prensip, en üst kademede de en alt kademede de uygulanır. Kurmay Heyeti, kapitalist ordularda olduğu gibi dört beş servise değil, iki ana kola ayrılmıştır: lojistik ve politik-askerî. Politik kol ile hareket kolunun rütbeleri eşittir.

Kısa olsun diye sembollere başvuralım. Politik ve askerî arasındaki ayrım bazı isimler ile sembolleşmiştir: Mao Çe-tung ve Çu Teh devrimci iç savaş ile Uzun Yürüyüş; Ho Şi Minh ile Giap, Fransızlara karşı savaş sırasında. Buraya Sovyetler Birliğine

* Guerre du peuple, armée du peuple, s. 123.

emperyalistlerin giriştikleri müdahele savaşı sırasında Lenin ile Troçki'nin isimlerini de belki katabiliriz.

Küba'da askerî (harekât) ve politik liderlik tek bir adamda, Fidel Castro'da toplanmıştı. Bu, sadece önemsiz bir tesadüf müdür, yoksa tarihî bakımdan farklı bir durumun belirtisi midir? Bu, bir istisna mıdır, yoksa temel bir sebebi mi yansıtmaktadır? Lâtin Amerika'daki bugünkü denemelere ne gibi bir ışık tutmaktadır? Bu denemeyi zamanında çözmeli ve hazır prensiplere uymuyor diye tarihi suçlamamalıyız. Daha yakınlarda Fidel diyordu ki:

Sapma ile suçlanıyorum. Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğum söyleniyor. Hımm! Devrimci doğruya sahip çıkma konusunda birbirleriyle kedi köpek gibi döğüşen sözde Marksist kuruluşlar, bizi Küba formülünü mekanik olarak uygulamak istemekle suçluyorlar. Bizi partinin rolünü anlamıyoruz diye azarlıyor, Marksist-Leninist kampta bir sapık olduğumuz için kötülüyorlar.

Gerçek şudur ki, hazır formülleri Lâtin Amerika gerçeğine mekanik olarak uygulamak isteyenler tamamen bu aynı «Marksistler» dir, çünkü yavuz hırsız ev sahibini daima bastırmak çabasındadır. Pekî, Fidel Castro'nun, «sapık», «sübjektif», «küçük burjuva» diye suçlanmasına sebep olan sözleri nelerdir? Fidel'in hangi patlayıcı bildirisi, hepsi de «telepati ile devrimci savaş yapma» ya da «hiçbir prensibe bağlanmama» taraflısı olan, Amerika'nın kapitalist, Avrupa ve Asya'nın sosyalist kişilerini Küba Devrimine karşı bir koro halinde birleştiriyor?

«Lâtin Amerika'da devrimi kim yapacak? Kim? Partili ya da partisiz halk, devrimciler!» (Fidel).

Fidel Castro açıkça, öncüsüz devrim olamıyacağını söylüyor; bu öncü mutlaka Marksist-Leninist parti değildir, diyor. Devrim yapmak isteyenin, bu partilerden bağımsız olarak kendilerini öncü olarak kabul ettirmeleri hakları ve ödevleridir.

Gelenekle zıt düşen doğruları yüksek sesle söylemek cesaret işidir. Öncülük = Marksist-Leninist parti, diye bir metafizik denklem yoktur. Sadece belli bir görev —tarih içinde öncülük— ile belli bir teşkilât —yani Marksist-Leninist parti— arasında diyalektik bir bağ vardır. Bu bağ tarihten önce var olduğu gibi tarihe de dayanır. Partiler burada, yeryüzünde var olur ve dünyamıza mahsus diyalektiğe tabidirler. Doğdukları gibi ölebilir ve başka biçimlerde yeniden doğabilirler. Bu yeniden doğuş nasıl olabilir? Tarihî öncülük hangi biçimde yeniden ortaya çıkabilir?

Sistematik olarak ilerliyelim.

İlk soru: Bugünkü şartlar altında «parti ile ya da partisiz» bir devrim olabileceğini nasıl düşünebiliriz ya da söyliyebiliriz? Bu soru (dünyanın dört bir yanındaki karşı devrimcilerin işine pek gelecek) faydasız ve kısır anlaşmazlıkları tazelemek amacıyla değil, ikinci sorunun cevabı kendisine bağlı bulunduğu için sorulmak zorundadır.

İkinci soru: Tarihî öncü ne biçimde ortaya çıkabilir?

Bugünkü dünküne dayanır, yarınki bugünküne dayanacaktır. Bugünkü halleri ile partiler sorunu bir tarih sorunudur. Bu soruna cevap vermek için geçmişe bakmamız gerekir.

Bir parti, doğuş şartlarıyla, gelişmesiyle, temsil ettiği sınıf ya da sınıflar ittifakiyle ve içinde geliştiği çevreyle bir özellik kazanır. Parti ve gerilla ilişkileri için geleneksel formulün uygulanmasına müsait tarihî şartları ortaya çıkartmak amacıyla aynı zıt örnekleri, Çin ile Vietnam'ı ele alalım.

1) Çin'deki ve Vietnam'daki partiler daha işin başında devrimci bir iktidar kurma sorunuyla ilgiliydiler. Bu bağ teorik olmayıp **pratik** idi ve ilk yıllarda çok acı tecrübeler şeklinde ortaya çıkmıştır. Çin Partisi 1921'de, Sun Yat-sen'in burjuva devrimi —bu devrime Kuomingtang ile ittifak halinde olduğu için

katılmıştı— itibarlı olduğu bir sırada kurulmuştu. Kuruluşu ile birlikte, önce Jóffe, sonra Borodin'in başında bulunduğu Sovyet heyetlerinden direk yardım görmüştür. Borodin, Whampoa Askerî Akademisindeki Çinli subayların eğitimini organize etmiş ve Mao'nun 1938'de söylediği gibi «askerî konuların önemlerinin kavranmasına» yardımcı olmuştur. Kurulmasından üç yıl sonra ilk devrimci savaşın (1924 - 1927), şehir ayaklanmasının felâketli neticeleriyle ve öncü bir rol oynadığı Kanton grevi ile karşı karşıya geldi. Bu tecrübelerden faydalandı ve Mao Çe - tung'un önderliği altında kendi kendisini eleştiren bir anlayışa ulaşarak, Üçüncü Enternasyonalin kır bölgelerine çekilme ve Kuomintang ile ilişkilerini kesme tavsiyelerine bile kulak asmıyarak zıt bir hareket çizgisini benimsedi.

Vietnam partisi 1930'da kuruldu ve derhal bastırılan köylü ayaklanmaları tertipledi. İki yıl sonra Ho Şi Minh'in başkanlığı altında ilk hareket programını tesbit etti : «kurtuluşun tek yolu silâhlı halk mücadelesidir.»

«Partimiz» diyordu Giap, «Vietnam devrimci hareketi tepe noktasında iken kuruldu. Başlangıçtan beri köylüleri ayaklanmıya ve bölgelerinde bir halk yönetimi kurmaya teşvik etti. Böylece, daha işin başında devrimci iktidarın ve silâhlı mücadelenin sorunlarını anlamıştı.»

Kısacası bu partiler kuruluşları üzerinden daha birkaç yıl geçmeden, herbiri kendi politik çizgisi olan, uluslararası sosyal kuvvetlerden bağımsız ve halklarıyla sıkı irtibat halinde öncü partiler haline geldiler.

2) Daha sonraki gelişmeleri sırasında uluslararası çelişmeler bu partileri —birkaç yıl önce Bolşevik Partilerde olduğu gibi— yabancı emperyalizme karşı verilen halk mukavemetinin başına geçirdiler : Çin'de 1937'de Japon istilâsına karşı; Vietnam'da 1939'da gene Japonlara ve 1945 de Fransız sömürgecilere karşı. Feodalizme karşı isyan böylece anti - emperyalist bir

başkaldırma halini aldı ve ikinci hareket hızını birinci hareketten almış oldu. Sınıf mücadelesi, vatanseverlik biçimine girdi ve sosyalizmin kurulması millî bağımsızlığın kazanılmasıyla eş bir anlam kazandı. Yabancılara karşı halkın giriştiği savaşın öncüsü olan bu partiler anayurdun sancaktarı olarak yerleştiler ve onun ayrılmaz bir parçası halini aldılar.

3) Bu aynı kurtuluş savaşının şartları başlangıçta öğrenciler ile elit işçilerden kurulmuş bazı partileri de kır bölgelerine çekilerek işgal kuvvetlerine karşı gerilla savaşı sürdürmeye itti. Böylece tarım işçileri ve küçük çiftçilerle kaynaştılar. Kızıl Ordu ile (Vietminh) Kurtuluş Kuvvetleri işçi sınıfı partisinin liderliği altında köylü orduları haline geldiler. Çoğunluk sınıfı ile öncü sınıfın ittifakı —işçi köylü ittifakı— uygulamada başarılmış oldu. Komünist Partisi bu ittifakın sonucu ve aynı zamanda yaratıcı kuvvetiydi. Liderleri de öyle. Geleneksel şekilde kongre ya da komite tarafından sun'i olarak atanmamıştı, zafere ulaştırdıkları o müthiş mücadele içinde pişmiş ve bu yere yükselmişlerdi. Görev görevliyi yaratır, fakat paradoksal olarak, yalnız tarihî bireyler «tarihi yapar.»

Teferruata girmeden şunu söyliyebiliriz ki, tarihî şartlar Lâtin Amerika Komünist Partilerinin çoğu zaman aynı şekilde kökleşmelerine, ya da gelişmelerine izin vermedi. Kuruluş ve gelişme şartları ile sömürülen sınıflarla ilişkileri açıkça farklıdır. Herbirinin kendi tarihi olabilir, fakat şurası kesindir ki kuruluşlarından beri iktidarı ele geçirme tecrübeleri Çin ve Vietnam partilerininki gibi olmamıştır. Biçimsel de olsa sözde politik bağımsızlığa sahip ülkelerde kuruldukları için bir millî kurtuluş savaşını yönetme fırsatından yoksun kalmışlar ve bu sebeple de tarihî şartlardan doğma bir işçi-köylü ittifakını gerçekleştirememişlerdir.

Tarihin bu tabiî sonucu, doğma ve büyüme şartlarına uyan bir yönetim ve iç yapıya sahip olmuşlardır. Ne var ki, tarihî du-

rumlar değişmez değildir. Küba Devrimi ile bu devrimin Lâtin Amerika kıtasında harekete getirdiği oluşumlar eski perspektifi alt üst etmiştir. Devrimci silâhlı bir mücadele nerede olursa olsun, barış zamanı uygulamalarında temelden bir değişikliği gerektirir. Bilindiği gibi savaş, özel usul ve metodlarla politikanın bir devamıdır. Silâhlı bir devrim mücadelesinin liderliği, yeni bir çeşit liderliği, yeni bir organizasyon metodunu ve liderlerin olsun militanların olsun yeni bir fizik ve ideolojik tutum içine girmelerini gerektirir.

Yani, **yeni bir tip liderlik.** Gerilla savaşının, her türlü tehlikenin bütün sorumluluğunu kabul eden bir lider ile dıştan değil içten yönetildiği açıkça ortaya konulmuş bulunuyor. Böyle bir savaşın geliştiği ülkede, teşkilât liderlerinin çoğu, şehirleri bırakarak gerilla ordusuna katılmak zorundadır. Bu herşeyden önce politik liderlerin hayatlarını emniyet altına alan bir güvenlik tedbiridir. Lâtin Amerika partilerinden birisi bu kararı almış bulunmaktadır. Aynı parti merkez yürütme kurulunun yaşlı üyelerinden çoğunun yerine savaşa ya da şehirlerde yeraltı mücadelesine doğrudan doğruya katılmış gençleri getirmiştir. Parti bir yandan yeniden kurulurken bir yandan da gençleştirilmektedir.

Silâhlı mücadelenin günün bir numaralı konusu olduğu Lâtin Amerika ülkelerinde, biyoloji ile ideoloji arasında sıkı bir bağ vardır. Bu ilişki ne denli saçma ya da şaşırtıcı görünürse görünsün, sonuç üzerinde kesin etkisi olan bir unsurdur. Şehir hayatına alışkın, başka şartlar ve amaçlara göre bir kalıba girmiş yaşlı bir kimse ne dağ hayatına, ne de şehirdeki yeraltı faaliyetine kolay kolay adapte olamıyacaktır. Moral faktöre —kanaatlere— ilâveten fizikî elverişlilik gerilla savaşı için en gerekli unsurdur. Moral ve fizikî faktör el ele giderler. Başlangıçta mükemmel bir Marksist eğitime mutlaka ihtiyaç yoktur. Militanlığı sabit bile olsa —üstelik devrimci eğitimden de geçmiş bulunsa— yaşlı bir insan ne yazık ki, özellikle ilk safhadaki gerilla ha-

yatına uyamıyacaktır. Fizikî uygunluk, aranan öteki vasıflardan önce gelmektedir. Bu, teorik bakımdan önemsiz bir nokta gibi gelir ama, zaten teori, silâhlı mücadele hakkında pek az şey bilmektedir.

Yeni bir teşkilât: Partinin, tarihî görevine uyan etkili bir direktif organı haline getirilmesi, millî, bölgesel ve mahallî seviyelerdeki her çeşit kongrelerden, konferanslardan hazırlık oturumlarından, toplantılardan, komisyonlardan, sekreterliklerden, kısacası bürokrasi enflâsyonundan kurtarılmasıyla mümkündür. Olağanüstü hallerde ve askerî bakımdan organize bir düşman karşısında bu mekanizma en iyi ihtimalle engelleyici, en kötü ihtimalle büyük bir felâketi davet edici mahiyettedir. Fidel'in sözünü ettiği «derin düşüncelere dalma» kusurunun sebebi, merkezî düşey metodların engelleyicisidir. Oysa bu metodlar ile birlikte, talî grupların taktik bağımsızlıkları askerî harekâtın başarıyla yürütülmesi için elzemdir.

Bu yeniden kurulma parti içi demokrasinin geçici olarak kaldırılmasını ve demokratik merkezcilik prensiplerinin gene geçici olarak lağvedilmesini gerektirir. Yeni durumda parti disiplini askerî disiplin halini alır. İçinde bulunulan durum analiz edildikten sonra demokratik merkezcilik bir hareket çizgisi tesbitine ve bir kurmay heyeti seçilmesine yardımcı olur ve artık seçilen hareket çizgisinin uygulanması için kaldırılır. Tabi birlikler kendi yollarına gider ve yeraltı çalışmasının geleneksel kaideleri gereğince liderlik ile temaslarını asgariye indirirler. Kabul edilmiş olan genel hareket çizgisinin izlenmesi yolunda kendilerine tanınan insiyatifi en geniş ölçüde kullanırlar.

Yeni ideolojik refleksler: Bazı tutumlar objektif bir savaş halinin şartları altında artık yersiz olmaktadır: bütün bir politik çizgiyi, düşman sınıflar ya da aynı burjuva sosyal sınıfı içinde menfaatleri farklı sınıflar arasındaki mevcut çelişmelere dayandırma; bunun sonucu, burjuvanın şu ya da bu kesimi ile itti-

fak peşinde koşma ve neticede daima hâkim sınıfların kârlı çıkacağı politik pazarlıklara, seçim manevralarına girme; yavaş yavaş partinin yaşamasını Devrimden daha kutsal bir hale sokan, devrimci prensip ve çıkarlara aldırmaksızın her ne pahasına olursa olsun birliğin muhafazası; geçmişin mirası olan mevki hırsı ve bununla birlikte güvensizlik, bencillik ve sekterlik.

Batista'ya karşı girişilen mücadele sırasında Che Guevara partili arkadaşlarına şöyle diyordu: «İşkence ve savaşa gık demeden dayanabilecek kadrolar yetiştiriyorsunuz da, bir makinalı tüfek yuvasını ele geçirebilecek bir kadro yetiştiremiyorsunuz.» Bu sözler herşeyden önce politik bir kıymetlendirmedir. Bu, cesaretin yerine korkaklığın ya da bir ideoloji yerine başka bir ideolojinin konulması değil, bir cesaret şekli yerine bir başkasının, bir aksiyon örneği yerine bir diğerinin konulmasıdır. Yani, bir militandan başka çeşit aksiyonlar ve kendi sinir sisteminden farklı cevaplar talep etmeye kadar varan ve kişinin koyduğu prensipleri sonuna kadar götürmesini öngören bir davranışı kabul etmektir.*

Şimdi artık ikinci soruyu sorabiliriz.

Bu aksiliklerin nasıl üstesinden gelinebilir? Bu partiler hangi şartlar altında gerilla savaşı da dahil öncülük görevini deruhte edebilir? Kendi politik çalışmaları dışında başka bir eğitim tarihî bakımdan gerekli midir? Gelecekle ilgili bu sorulara kar-

---

* Bu sözlerimizi biraz açıklayalım: Devrimci olmak için «Partide» olmanın yettiğine inanma devri artık geçmiştir. Devrimci olmak için «anti-Parti» olmanın gerektiğini savunanların ters, hırslı ve kısır tutumlarına bir son verme zamanı da gelmiştir. Bu iki tutum da aynı kapıya çıkar. Parti manyaklığı (Parti dışında devrim olmaz) anti-Parti manyaklığında (Parti ile devrim olmaz) kendi yansıyan yüzünü görür: her ikisi de miskinliğe varır. Bugün Lâtin Amerika'da bir devrimci Parti ile olan resmî ilişkileri ile —yani ya Partiden yana, ya da Partiye karşı olması ile— tanınmaz. Devrimcinin değeri tıpkı Parti gibi yaptığı iş ile ölçülür.

şılık verebilmek için geçmişe değil bugüne bakmalıyız. Kısacası, sorun şöyle konmalıdır :

II. Öncü bir parti nasıl teşekkül eder? Bugün Lâtin Amerika'da mevcut şartlar altında Parti halk ordusu yaratabilir mi, yoksa öncü yaratmak halk ordusuna mı düşer? Bunlardan hangisi hangisinin çekirdeğidir?

Ellerinde olmayan sebeplerden dolayı Lâtin Amerikan Komünist Partilerinden çoğu 30-40 sene önce yanlış bir çıkış yaparak, karmaşık bir durum yaratmışlardır. Ne var ki, partiler sınıf mücadelesinin araçlarından başka bir şey değildir. Aracın amaca hizmet etmediği yerlerde sınıf mücadelesi durmalı mı, yoksa yeni bir araç mı yapılmalı?* Çocukça bir soru : çünkü buna kimse karar verecek durumda değildir. Bugün özellikle Lâtin Amerika'da sınıf mücadelesi saptırılabilir, yıpratılabilir ama durdurulamaz. Halk elinde ne varsa onunla kendi öncülerini yaratmaktadır ve devrimcilerin görevi bu gelişmeği hızlandırmaktır. Fakat kesin olarak **neyi** geliştirmeli?

Bugün şurada burada acayip tersliklere tanık olmaktayız. Che Guevara, gerilla hareketinin ne tek başına bir amaç, ne de tantanalı bir macera olmadığını, bir amaca —politik iktidarın ele geçirilmesi amacına— yönelmiş bir araç olduğunu yazmaktadır. Fakat gelin görün ki, gerilla kuvvetleri çeşit çeşit maksatlara hizmet etmektedir : burjuva hükûmetleri üzerinde bir çeşit baskı; politik at cambazlığında bir faktör; ihtiyaç halinde öne sürülecek bir koz... İşte bazı liderlerin gerilla hareketine yükledikleri ödevler. Devrimci metod reformcu amaçlar için kullanılmaktadır.**

---

* Bizim analizlerimiz, iktidar için ciddi bir mücadele yokluğunun politik kuruluşları böylesine gerilimlere itmediği ülkelere uygulanamaz.

** Bak : El Caiman Barbudo'da Fernandez Y Zanetti'nin yazdıkları «Politica Y Guerrillas» makalesi, No. 8, Havana.

Bu gidişin sonu neye vardı? Bir süre bekliyen gerillalar, dışarıdan empoze edilen bu hedeflerden yüz çevirdiler ve politik liderliklerini kendi ellerine aldılar. Kendisiyle uyuşabilmek için gerilla kuvveti politik bir liderlik olarak kuruldu ve çelişmelerini bu şekilde çözümleyerek askerî bakımdan gelişmeye başladı. Şurası gözden ırak tutulmamalıdır ki, hiç bir gerilla hareketi yeni bir parti kurmaya kalkışmadı, tersine saflarındaki doktrinci ya da partici bölünmeleri ortadan kaldırmaya çalıştı. Birleştirici faktör savaş ve savaşın getirdiği politik hedeflerdi.

Gerilla hareketi, artık politik görevler haline gelmiş bulunan en acil askerî vazifeler etrafında bir birlik yaratmasıyla başlar. Guerrilleros içinde temsil olunan partili partisiz bütün elemanlar bu birliğin içindedir. En kesin politik ayrım, Silâhlı Kurtuluş Kuvvetlerine bağlı bir gerilla birliğine üye bulunmaktır. Böylece bu küçük ordu, büyüdükçe ve ilk zaferlerini kazandıkça, bütün partiler arasında bir birlik yaratır. En sonunda geleceğin Halk Ordusu, teorik bakımdan kendisinin bir aleti durumunda bulunacağı partiyi doğurur; ve bu parti ordudur.

Küba Devrimi de bu aynı paradoksla karşılaşmadı mı? İktidarı elde etmenin herzamanki aracı olan partinin, iktidarın kazanılmasından sonra geliştiği, bir iç burukluğu ile söylendi. Fakat hayır, parti zaten embriyon halinde, Asî Ordu biçiminde vardı. Başkomutanı Fidel, tâ 1959 yılı başında gayri resmî parti lideri idi. Yabancı bir gazeteci Küba'da birgün parti liderlerini sırtlarında savaş elbiseleri ile görünce şaşırmıştı. Ona göre savaş elbisesi ile tabanca, Devrimin anıları arasındaydı ve şimdi artık göstermelik diye giyiniliyordu. Zavallı adam! Bunda hiçbir göstermece yoktu; gözlerinin önündeki manzara devrimin tarihi ve büyük bir ihtimalle Amerika'nın gelecekteki tarihiydi. Tıpkı sosyalizmin adı devrime resmen bir yıllık sosyalist uygulamadan sonra uygulandığı gibi, partinin adı da emekçi partisi üniforma içinde üç yaşını doldurduktan sonra kullanılmaya başlandı.

Küba'da, Vietnam'da olduğunun aksine, parti halk ordusunun direktif veren çekirdeği değildi. Partiyi meydana getiren çekirdek Asî Orduydu. İlk parti liderleri 26 Temmuz 1953'de Moncada'da doğmuştu. Parti devrimle yaşıttı; 26 Temmuz 1967'de ondört yaşına basmıştı. Moncada hem Asî Ordunun, hem partinin döl yatağıydı. Bu çekirdek etrafında ve bu çekirdeğin politik-askerî bir liderliği bulunması sebebiyle öteki politik kuvvetler etrafında toplanabildi ve hem tabanını, hem başını gerilla ordusundan gelme silâh arkadaşlarının teşkil ettiği bugünün Küba Komünist Partisi kurulabildi.

Lâtin Amerika devrimi ile bu devrimin öncüsü Küba Devrimi böylece devrimci tecrübeye kesin bir katkıda bulunmuş oldu.

Belli şartlar altında politik ve askerî ayrı ayrı olmayıp, çekirdeği gerilla ordusu olan halk ordusundan ibaret tek bir organik bütünü teşkil ederler. Öncü parti, gerilla «foco» biçiminde zaten mevcuttur. Gerilla kuvveti, embriyon halinde bulunan partidir.

Bu, Küba devriminin getirdiği sarsıcı bir yeniliktir.

Ve gerçek bir katkıdır. Bazıları bunu, ilerisi için herhangi bir özellik taşımayan o günkü istisnaî durumun ve şartların bir neticesi sayabilirler. Tam tersine, kıtadaki silâhlı mücadelenin öncülüğünü yapan ülkelerdeki yeni gelişmeler bunu hem doğruluyor, hem de kuvvetlendiriyor. Asî Küba Ordusunun ideolojisi, Marksist olmadığı halde yeni gerilla kumandasının ideolojisi açıkça böyledir ve amaç edindikleri devrim de sosyalist bir devrimdir. Tuttukları yolun bu denli açık ve kararlarının kesin olması sebebiyle, mevcut öncü partilerden bir yerde ayrılmak zorunda kalmışlar ve muhtemel bir anlaşma zemini olarak kendi politik ve organizasyon fikirlerini, ya Guatemala'da olduğu gibi güzellikle, ya da Venezuella'da olduğu gibi zorla kabul ettirme yolunu tutmuşlardır. Kısacası, her iki halde de politik par-

tilere organik bağlılığa bir son verilmiş ve gücünü yitirmiş politik öncülerin yerine geçilmiştir. Başka bir deyişle Küba Devriminin başlangıç noktasına gelinmiştir.

Böylece devrimci teori ile devrimci pratik arasında birkaç on yıldır süren ayrılık sona ermiştir. Bu birliği, kendi politik liderliğini bizzat kendi ellerinde bulunduran gerilla hareketi temsil eder. Bu bir avuç insan için, «ölüm ya da zafer dışında bir tercih bulunmadığı gibi, çoğu zaman zaferin bir hayal olmasına karşılık, ölüm binlerce defa daha gerçek bir kavramdır.» (Che) Bu insanlar ölebilir, ama yerine yenileri geçer. Tehlikeyi göze almak gerek. Teori ile pratiğin birliği bir kaçınılmazlık değil bir savaştır ve hiçbir savaş peşinen kazanılamaz. Eğer bu birliğe burada ulaşılamaz ise hiçbir yerde ulaşılamaz.

Bir gerilla kuvveti şayet topyekûn bir politik savaşın peşinde ise görev ve iktidar bölüşülmesine uzun süre göz yumamaz. Che Guevara birlik fikrini o derece ileri götürmektedir ki, Amerika'da ayaklanma mücadelesini yöneten askerî ve politik liderlerin mümkünse «tek bir kişi olmasını» teklif etmektedir. Bu, Fidel'de olduğu gibi tek bir kişi ya da kollektif olabilir; fakat asıl önemli olan taraf, liderlik, askerî ve politik birlikte homojen olmalıdır. Meslekten askerler halk savaşı sürecinde politik liderler olabilirler (örneğin, yaşasaydı Luis Turcios böyle olabilirdi). Militan politik liderler, savaşarak savaş sanatını öğrenir ve askerî lider olabilir, (örneğin Douglas Bravo).

Her ne olursa olsun, bu işin üstesinden gelecek insan olmaları gerekir. **Bir gerilla kuvveti, politik bir öncü olamaz ise, askerî seviyede de gelişemez.** Kendi hareket çizgisini kendisi çizemedikçe, bir politik baskı grubu, ya da aracı olarak kaldıkça, faaliyetleri kısmî olarak başarılı olsa bile yaptığı zaman israfından başka birşey değildir. İnsiyatifi nasıl ele alabilir? Manevî bütünlüğünü hangi temel üzerine kuracaktır? Halkın bütün eğilim ve enerjisine katalizörlük etmesine müsaade etmek suretiy-

le direktif veren bir kuvvet olmasına meydan vermekle «çok ileri» gitmiş olmıyacak mıyız? Gerilla hareketi kitle mücadelesinin en radikal şekli olduğu için **askerî** zafere ulaşabilmesi için sömürülen sınıfların çoğunluğunu **politik bakımdan** etrafında toplamak zorundadır. Halkın aktif ve organize katılması olmaksızın zafer imkânsızdır; zira genel bir grev, ya da diktatöre karşı şehirlerdeki genel bir ayaklanma bu rejime son darbeyi indirecek, —son anda bir hükûmet darbesi, yeni bir cunta, seçimler gibi— son manevralarını boşa çıkartacaktır.

Fakat bu son noktaya ulaşmak amacıyla, dağ kuvvetlerinin her çeşit mücadeleyi koordine etmek, milisler ile muntazam kuvvetlerin faaliyetlerini ahenkleştirmek, şehir gerillalarının gerilerde giriştiği sabotajları, ana gerilla grubunun yürüttüğü harekâtla birleştirmek için uzun ve sabırlı bir gayret sarfetmesi gerekmiyecek midir? Ve silâhlı mücadelenin ötesinde, ülkenin sivil hayatında gitgide daha fazla bir rol oynamak için bir çaba gösterilmiyecek midir? Bütün bunlardan, gerilla kuvvetlerinin emrinde bir radyo vericisinin bulunmasının önemi belirmiş olur. Radyo, harekât sahası dışında oturan halkla, karargâhın günlük temasını tesise yarayacaktır. Böylece halk, askerî başarılar arttıkça yeni politik talimatları ve istikametleri kolayca öğrenebilecektir.

Küba'da 1958'de yayına başlıyan **Radio Rebelde,** sık sık Fidel tarafından kullanılmış ve Asî Ordu Genel Kurmayının devrimci hareketin direktif veren organı olduğunu teyit etmiştir. Gitgide katoliklerden komünistlere kadar herkes, güvenilir haber almak, «ne yapılacağını» ve «harekâtın nerelerde geçtiğini» bilmek için Sierra'ya bakmışlardır. Devrimci metodlar ile hedefler radikalleştikçe halk da radikalleşmiştir.

Batista kaçtıktan sonra Fidel başkentte hükûmet darbesi için girişilen manevraları radyo ile takbih etmiş ve hâkim sınıfı son dakikada son kozlarından mahrum bırakarak nihaî zaferi pekiş-

tirmiştir. Zaferden önce bile, bugün gerilla savaşı veren bütün ülkelerde uygulanan hükûmet sansürünü askerî harekât üzerine bilgiler vermek yoluyla etkisiz hâle getirmiştir. Radyo vasıtasıyla ancak gerilla doğru haberleri halka ulaştırabilir. Bunun için de **Radio Rebelde**'nin uyguladığı ilkeleri benimsemesi gerekir: yanlış haber yayınlamamak, yenilgileri gizlememek, zaferleri olduğundan büyük göstermemek. Kısacası, radyo gerilla hareketinde bir kalite değişmesi meydana getirir. Bugün bazı parti liderlerinin gerilla hareketinin bu propaganda aracını kullanmalarına üstü kapalı ya da açık bir şekilde karşı çıkmalarının içyüzü böylece açığa çıkmış olur.

Küçük motorun kitlelerin büyük motorunu harekete getirebilmesi için halkın gerillayı kendilerinin tek yorumcusu ve rehberi gibi görmeleri gerekir. Bunun başarılamadığı yerlerde halkın gücü parçalara bölünmüş ve zayıflamış olacaktır. Halkta bu güveni uyandırabilmek için gerillalar politik ve askerî otoritenin bütün görevlerini yüklenmelidir. Lâtin Amerika'da halk savaşını sonuna kadar izlemek ve gerektiğinde muntazam bir ordu haline gelerek bir hareket ve mevzi savaşına başlamak isteyen her gerilla hareketi, liderliğin temel elemanlarının askerî kumandada bulunduğu rakipsiz politik bir öncü haline gelmek zorundadır.

Bu «sapma» nasıl haklı gösterilebilir? Gerilla hareketi, bu politik sorumluluğu tek başına yüklenme hakkını nereden almaktadır?

İşte cevap: başarılması mümkün tek sınıf ittifakı; iktidarı ele alabilecek ve yürütebilecek, ortak hedefleri sosyalizm olan ittifak işçiler ile köylüler arasındaki ittifaktır. Gerilla ordusu politik liderliğin gerektirdiği sorumluluğu yüklenmekle kendi sınıf muhtevasına uygun bir harekette bulunmakta ve geleceğin tehlikelerine göğüs germektedir. Halk iktidarının zaferden sonra dejenere edilmiyeceğini ancak o garanti eder. Kendi kurtuluşu

sırasındaki politik liderliği üzerine almazsa savaş bitince bu liderliği artık bir daha alamaz. Emperyalistlerin gerekli desteği ile burjuvazi hiç şüphesiz bu durumdan istifade edecektir. İçerdeki mücahitler ile ülke dışındaki hükûmet arasındaki görev taksimi sebebiyle Cezayir'in bugün karşılaştığı güçlüklere bir göz atmamız yeter. Sosyalist bir öncü parti yokluğunda, askerî ve politik görevlerin ayrılmasından doğan tehlikelere bundan iyi örnek bulunamaz. Yeni toplumun tarihî unsurlarını devrimci iç savaş kuvvetlendirmektedir. Lenin son notlarında şöyle diyor: «iç savaş, işçi sınıfı ile köylüleri bir araya **kaynattı; yenilmez bir gücün garantisi** budur.»*

İşçiler, köylüler ve aydınlar ilk defa dağlarda karşılaşıyor. Kaynaşmaları başlangıçta kolay değil. Her yerde sınıflara bölünme olduğu gibi gerilla kampında bile böyle bir bölünme ortaya çıkabilir. Köylüler, hele Kızılderili soyundan iseler, bir araya toplanır ve aralarında kendi dillerini (Quechua ya da Cakchiquel) konuşurlar. Ötekiler, yani okur yazar takımı hemen bir çevre kurarlar. Güvensizlik, çekingenlik ve âdetler, liderlerin örnek olacakları yorulmak bilmez bir politik çalışma ile yavaş yavaş ortadan kaldırılmalıdır. Herkesin birbirinden öğrenecek birşeyi vardır. Hepsinin aynı hayat şartlarına uyma zorunda oluşu ve aynı dâvaya katılışı sebebiyle birbirlerine alışmaları mümkün olacaktır. Bir arada bulunma, savaşlar, beraberce çekilen sıkıntılar dostluk kuvvetinde bir birliğin doğmasına yardımcı olur. Üstelik, gerilla hayatının ilk kanunu kimsenin bir başına hayatta kalamıyacağıdır. Grubun menfaati herkesin, herkesin menfaati grubundur. Yaşama ve yenme, hep birlikte yaşama, hep birlikte yenmedir. Tek bir savaşçı bile, yürüyen bir kolun gerisinde kalsa bu bütün kolun hızına ve güvenliğine etkili olacaktır. Ardınız düşman: arkadaşınızı ne geride bırakabilirsiniz, ne de eve gönderebilirsiniz. Bu durumda onun yükünü paylaşmak ken-

* 1922 Aralığında toplanan Rus Sovyetleri Onuncu Kongresinde yapacağı konuşmanın taslağı.

disine yol boyunca yardım etmek herkese düşer. Bu şartlar altında sınıf egoizmi uzun süre dayanamaz. Küçük burjuva psikolojisi yaz güneşi gören kar gibi erir ve kendisiyle birlikte o sınıfın ideolojisini de eritir. Böyle bir karşılaşma böyle bir ittifak başka nerede kurulabilir? Bir gerilla grubunun benimseyebileceği tek hareket çizgisi bu «kitle çizgisidir». Bu çizgi onların desteği ve hergünkü teması ile yaşıyabilir. Bürokratik yüreksizliğe yer yoktur. Geleceğin sosyalist lideri ve kadroları için bu en iyi eğitim şekli değli mi?

Devrimciler, devrimci iç savaşı yaparlar, fakat daha geniş ölçüde, devrimci iç savaş, devrimcileri yaratır.

Lenin şöyle yazar: «İç savaş eğitir ve sertleştirir. (Denikin ve ötekiler **iyi öğretmendir**; herşeyi iyi öğrettiler; **en iyi militanlarımız orduda idi**).»

En iyi öğretmen, halk savaşında yüz yüze gelinen düşmandır. Çalışma ve çıraklık gereklidir, fakat muhakkak gerekli değildir. Akademik eğitim görmüş kadro yoktur. Devrimci kadrolar, ortak muharebe tecrübelerinden uzak teorik okullarda yetiştirilmez. Tersini düşünmek, Batı Avrupalı için hoşgörülebilir bir saflık, başkaları için affedilmez bir budalalıktır.

Gerilla grubunun politik bir liderliği yüklenme ya da böyle bir liderliği kurma sorumluluğu ilk kurtarılmış bölgeyi organize ederken, daha da açıkça kendini gösterir. Geleceğin devrimci tedbirleri (Oriente'de İkinci Cephe'de olduğu gibi) bu bölgede denenir: tarım reformu, köylü kongreleri, vergi salımı, devrimci mahkemeler, ortak hayatın disiplini gibi. Kurtarılmış bölge, geleceğin devleti için bir prototip ve örnek, idarecileri devletin gelecekteki liderleri için model olur. Böyle bir sosyalist «provayı» silâhlı halk kuvvetlerinden başka kim yapabilir?

İşçi-köylü ittifakı çoğu zaman gerilla kumanda kadrosunun büyük bir kısmının devşirildiği burjuva menşeli bir devrimci

grup ile irtibat halindedir. Sosyal sınıfların kutuplaşması sebebiyle artık bu eğilim azalmakla beraber tamamen ortadan kalkmış değildir.

Sınırlı bile olsa sömürgeleştirilmiş ülkelerde «eşdeğerini alma» yasası işte budur. Sınırlı büyüklükte, ya da reformcu bir sendika aristokrasisinin etkisi altında bir işçi sınıfını tecrit edilmiş ve aşağılanmış bir köylü kesimi, burjuva menşeli de olsa, politik liderliğe kabul eder. Köylüleri uyandıran ve harekete getiren mücadele sırasında iktidar adayı olarak geçici bir delegasyon ortaya çıkar.* Bu tarihî görevi üzerine almak ve geçici süre için kendisine düşen bu vazifeyi gaspetmiş olmamak için, bu ilerici küçük burjuvazi, Amilcar Cabral'ın sözleriyle, «halkının en derin arzularını sezebilen devrimciler olmaları sebebiyle yeniden dünyaya gelmek için sınıf olarak intihar etmelidir.» Bu intihar için en uygun zaman ve yer gerilla harekâtı sırasında gerillaların yanıdır. Burada şehirlerden gelen küçük gruplar dağ gerçekleri ile ilk defa temasa gelirler, çevreye yavaş yavaş alışırlar ve halkın arzularını anlamaya başlarlar. Lâf ebeliğini bir yana iterek bu arzuları hareketlerinin rehberi haline getirirler. Bu deri değiştirme, bu yeniden doğma bir gerilla ordusundan daha iyi nerede olabilir?

Politika kelimesi burada ete kemiğe bürünür. Devrimci ideal formüllerin bulanıklığından sıyrılır ve gün ışığında gerçek bir varlık kazanır. Bu dirilme insanı şaşırtır ve Çin'de, Vietnam'da, Küba'da ve başka yerlerde bu canlanmaya tanık olanlar hayretlerini gizliyemiyorlar.

Canlara can katan ruh, elbirliği ile en iyiye ulaşma arzusu, daha iyi günlere olan inanç, hiç eksiksiz ve hergün de gelişmek-

---

* Bu konuda bak: El Caiman Barbudo dergisinde Rachid'in yazdığı «Tercer Mundo e Ideologia» başlıklı makale. No. 2 (Havana).

te. Bunları duyar, sözlerin, soyut çekiciliğine kapılırdık, fakat şimdi içinde yaşıyoruz, bütün duyumlarımız ile algılıyoruz onu. Gerçekten eşsiz bir şey. Onun inanılmaz gelişmesini bizim küçücük dünyamız Sierra'da gördük. Çoğu zaman belirsiz bir anlamda kullanılan «halk» kelimesi burada, yaşıyan, olağanüstü ve göz kamaştırıcı bir gerçek oluyor. Şimdi artık halkın kim olduğunu biliyorum: heryerde etrafımızı çeviren o yenilmez kuvvette görüyorum onları. Otuz kırk kişilik çeteler halinde ellerinde fenerleri, sırtlarında 30 kiloluk yükleriyle bize yiyecek getirmek için sabahın ikisinde üçünde çamurlu yamaçlardan iniyorlar. Bunları böylesine fevkalâde organize eden kim? Bu kadar büyük kabiliyeti, azmi, cesareti ve fedakârlığı nereden elde etmişler? Kimse bilmiyor. Bu, hemen hemen bir sır! Kendi başlarına ve birden bire teşkilâtlanıyorlar. Tek adım atmıya halleri kalmımış yorgun hayvanlar oldukları yere yığılınca, heryandan insanlar peydahlanıyor ve yükleri taşıyorlar. Kuvvet, bunları yenemez. Hepsini, son köylüye kadar öldürmek gerek, bu da imkânsız. Diktatörün gücü buna yetmez. Halk da bunu biliyor ve her geçen gün kuvvetinden daha emin hale geliyor.*

Bir arada işleyen bütün bu faktörler, bazı fotoğraflarında pek renkli görünen ve aptallığımız sebebiyle sadece kılık kıyafetleri ile uzun sakallarının etkisi altında kaldığımız acayip bir çeteye şekil verdi. Bunlar zamanımızın militanları; şehitleri değil, dövüşçüleri. Ne bir makinenin yaratıkları, ne de sahipleri; bu safhada sadece kendileri birer makine. Saldırgan insanlar,

---

* Fidel Castro'nun 21 Haziran 1957'de Sierra Maestra'dan Frank Pais'e yazdığı son mektuptan alınmıştır. Bugün, Turcios'un, Douglas Bravo'nun, Camilo Torres'in ve öteki gerilla liderlerinin mektuplarında gene aynı hayranlık ifadeleri görülmektedir. Tabiî bu köylü desteğinin hemen kolaylıkla kazanıldığı anlamına gelmez. Fakat bir defa kazanıldı mı, mucizeler yaratır. Fidel bu mektubu Sierra'ya çıkışının sekizinci ayında ve birkaç defa köylü ihanetinden kaçtıktan sonra yazmıştır.

hele geri çekilirken.. Kararlı ve sorumlu, herbiri bu silâhlı mücadelenin anlam ve amacını, sırtlarında her gün kendileri gibi aynı yükü taşıdığını gördükleri, yürüyüşte aynı ayakkabı vurgunundan ve susuzluktan acı çeken ve kendileri gibi birer savaşçı olan liderlerinden öğrenmişler. **Rousseauvari** bu imaja bıkkın insan gülümsiyecektir. Fakat şurasını işaret etmemiz gerekir ki, bunları buraya, dağa sürükliyen ne tabiat aşkıdır ne de mutluluk bulma umudu; onları buraya tarihî bir zaruret itmiştir. İktidar şehirde ele geçirilir ve elde tutulur, fakat sömürülenleri iktidara götüren yol dağdan geçmek zorundadır. Özelliği sertlik olan savaş ve askerî disiplinin **Social Contract** (Toplum Sözleşmesi) için bilinmiyen birşey olduğunu burada hatırlatmıya lüzum var mı? Bu disiplin gerilla için muntazam ordudan da lüzumludur. Gerilla gruplarından bazıları öncü rolünü üzerlerine almadan yokolmuşlardır.

Büyük tehlikelere gebe bu çeşit bir mücadelede ilk emekleme döneminde bu yenilgiler normaldir. Önemlerini bütün Lâtin Amerika —Venezuella, Guatemala, Colombiya— ülkelerine kabul ettiren öteki gruplar artık yerleşmişler ve ileriye doğru adım atmaktadırlar. İşte bu gibi ülkelerde bugün tarih yürüyüş halinde. Yarın bunlara başka ülkeler katılacak ve öncülük rolünde onların yerini alacaklardır.

Şurası bilmem farkedildi mi, hemen hemen bütün bu gerilla hareketlerinin ne siyasî komiserleri var, ne de bunu istiyorlar. Savaşçıların çoğu sosyalistler arasından geliyor. Bunlar, siyasî komiser sistemini benimsemeyen ilk sosyalist gerilla kuvvetleri. Bu sistemin Lâtin Amerika gerçeğine uymadığı görülüyor.

Eğer bütün bu söylediklerimiz bir anlam taşıyor ise politik işlerde uzmanlaşmış bir insanın bu yokluğu askerî işlerde uzmanlaşmış kimsenin yokluğunu doğrulamaktadır. Halkın ordusu, kendi kendisinin politik otoritesidir. **Guerrilleros** birbirinden

ayrılmaz bu iki rolü de oynamaktadırlar. Komutanları, savaşçılar için politik eğitimcileri; politik eğitimcileri, komutanlarıdır.

Şimdi özetliyelim: Bu durumun teorik ve tarihî yeniliğini iyice anlamamak silâhlı mücadelenin tam göbeğinde tehlikeli hatalara yol açar. Mevcut partiyi, gerilla kuvvetleriyle birlikte büyüyen yeni tip partiden farklı ve ona üstün sanmak mantıken şu iki tutuma çıkar:

1) **Gerilla kuvveti partiye tabi kılınmalı.** Siyasî komiser sistemi bu tabi kılmanın bir sonucudur. Yani, gerilla ordusu kendisini yönetmeye muktedir sayılmıyor, dışarıdan güdülme gereği duyuluyor. Devrimci yön, eskiden mevcut öncü içindeki bir liderden öğrenilecek demektir ki, bu varsayım maalesef bugünkü gerçeğe uymuyor.

2) **Gerilla kuvveti partiyi taklit etmeli.** Diğer bir deyimle, halk ordusu geleneksel parti modeline göre kurulmalıdır. Organizmanın fonksiyonu yaratabileceği inancı ile teşkilâtlânma konularını, harekât görevlerinin üzerine çıkartan bu sistemin bir etkisini daha önce görmüştük. Başka bir netice, hücre toplantılarını taklit eden savaşçı toplantılarında görülür. Bu «demokratist» metod, parlamento, sosyalist demokrasi için neyse, **guerrilleros** arasındaki demokrasi için de aynı şeydir. Tamamen yabancı bir metodun tutturulması gayretinin ötesinde tehlikeli bir oyundur da. Muharipler arasında politik ve ideolojik tartışmalar için toplantılar yapılmasını teşvik etmek tabiidir. Fakat, askerî ve disiplin sahalarında açık ve sağlam hükümleri olması gerekli kumandanlara ait kararlar vardır. Her adımda toplantı yapmak, savaşçıların hem kumandana ve hem de kendilerine olan güvenlerinin kaybolmasına yol açar. Bilinçli disiplin gevşer, birlikler arasında ahenksizlik ve zıtlaşmalar başgösterir ve askerî gücün önemli bir kısmı ziyan edilmiş olur.

İspanya'daki savaşın hikâyesinden öğreniyoruz ki, Cumhuriyetçi askerler, verilen emirleri bazan savaşın en kızıştığı sıra-

da tartışıyorlarmış. Bir mevziye saldırmayı ya da geri çekilmeyi reddediyor, düşman ateşi altında taktik meseleler üzerinde toplantılar yapıyorlarmış. İspanya iç savaşının sonunu çok iyi biliyoruz. Küba'da, savaşın başında ara sıra benimsenen bu metod, silâhı kazara ateş alan ve bir arkadaşının ölümüne sebep olan etrafının saygısını kazanmış bir yüzbaşının neredeyse hayatına malolan bir halk mahkemesi vesilesiyle, gerilla grubundan silâh terkederek kaçmalara yol açmıştır. Buna benzer pek çok örnek sayılabilir.

Yeni durumlar yeni metodları gerektirir. Yani, gerek hatalı, gerekse eskimiş olması sebebiyle, yeni öze uygun düşmeyecek olan hareket biçimlerini benimsemeye karşı kendimizi korumalıyız.

Başlangıçta ortaya attığımız çıkmazı şimdi artık çözebiliriz. Uzun sürede Amerika'nın bazı bölgeleri diyalektik sebeplerden dolayı, öncü bir parti ile bir halk ordusu arasında bir seçme yapmak ihtiyacında değildir. Bugün için tarihî temele dayanan bir **görev sırası** vardır. **Halk ordusu partinin çekirdeği olacaktır, parti halk ordusunun değil.** Gerilla kuvveti **çekirdek halinde** politik öncüdür, bu çekirdeğin gelişmesiyle gerçek parti meydana gelir.

İşte bu yüzden politik öncünün gelişmesi için gerilla kuvvetinin gelişmesi şarttır.

Gene işte bu yüzden, bugünkü durumda, **bütün dikkatler mevcut partilerin kuvvetlendirilmesi ya da yeni partilerin yaratılması üzerinde değil, gerilla savaşının geliştirilmesi üzerinde toplanmalıdır.**

Ayaklanma ve başkaldırma faaliyeti bugün bir numaralı politik faaliyettir.

III

GELECEK İÇİN BAZI SONUÇLAR

Buradan bir hareket çizgisi çizilebilir.

Buradan, Küba devriminin benimsemekle bir an tereddüt etmediği tarihî bir sorumluluk çıkartılabilir.

Che Guevara bir defa daha ayaklanma işine giriştiği zaman, Küba devriminin lideri Fidel Castro'nun temsilcisi olduğu hareket çizgisinin sonuçlarını uluslararası bir seviyede kabul etmiştir.

Che Guevara'nın yeniden gerilla hareketinin başına geçişini, **bu hareketin politik ve askerî liderliğini bir arada ele alması** şeklinde yorumlamak hiç de yanlış olmıyacaktır.

Küba'nın Lâtin Amerika devrimci hareketlerine bu katkısının genel sonuçlarını bugün artık herkes özetliyebilir.

1) Politik **foco**'ların değil, askerî **foco**'ların kurulması, gelecek için kesin sonuçlar veren ilk adımdır. Pratik sonuçları bakımından kritik olan bu ayrımı basit bir farkın çok ötesindedir. Askerî **foco** ile politik **foco** arasında sadece bir öncelik ya da sonuç üzerinde etkili olmak bakımından fark yoktur: **bu fark,** önce klâsik kaidelere uygun olarak Marksist-Leninist ya da milliyetçi politik bir cephe kurmak suretiyle bir ayaklanma cephesi açılmasını hazırlıyabileceğini zannedenler başta olmak üzere herkes tarafından iyice anlaşılmalıdır.

Hayır! Bu, **yeni bir diyalektik görev** konusudur. Şematik olarak anlatmak için, askerî **foco**'dan politik harekete geçilmesi gerektiğini söyliyebiliriz. Bu, aslında politik olan silâhlı mücadele-

nin tabiî bir genişlemesidir. Fakat çok istisnaî olarak «saf» politik bir hareketten askerî bir foco'ya geçilebilir. Burjuvazi kendi arazisinde yenilemez. Silâhlı mücadele şartlarının bulunduğu çoğu ülkelerde askerî bir foco'dan politik bir foco'ya geçmek mümkündür, fakat ters yönde hareket etmek hemen hemen imkânsızdır.

Şu klâsik sözler hep tekrarlanır: yeni bir devrimci teşkilât sahneye çıkar, kendisine bir isim yapmak ve böylece silâhlı mücadele şartlarını hazırlamak için bir süre «normal» politik faaliyete katılacaktır. Fakat, yağma yok, normal faaliyetlerinin alanı haline gelen bu politik hayatın çarkına çok geçmeden kapılıp gidecektir. Birkaç üye, birkaç eylemci devşirir, ilk kongresini yapar, bir gazete ve birkaç bülten basar. Ardından yüzlerce yıllık kongre, binlerce politik gösteri, «ilk uluslararası temaslar», dış ülkelere delege gönderilmesi (mübarek, katılınacak ne de çok kongre vardır!.), öteki kuruluşlarda daimî temsil ve halkla ilişkilerin sağlanması. Bilânço sonucu hep olumludur: görevliler görevini yerine getirmiş, matbaacılar basmış, delegeler seyahat etmiş, uluslararası dostluk artmış, liderlerin işleri başlarından aşmış; kısacası makine boyna çalışmıştır. Masrafın maşallahı var! Teşkilât «kuvvetleniyor.»

Mücadele tasarıları yavaş yavaş tozlanıyor, önce birkaç ay, sonra birkaç yıl erteleniyor. Zaman geçiyor, bazı şeyler değişiyor, ve çatışmaya girişmek bir nevi saygısızlık, bir çeşit macera, henüz olgunlaşmamış bir iş gibi görülmeye başlıyor. Sabrı taşan ve hesap sormıya başlıyan militanların yatıştırılması da lâzım: küçük bir «askerî kadro» hazırlanıyor; yüksek liderliğin yürüttüğü bu «faaliyet» kulaktan kulağa fısıldanıyor. Militanlar arasında bir umut doğuyor. Ne yazık ki, zaman henüz erken ve arada bilinmiyen faktörler var. Bir anda silâhlı mücadeleye girişmenin, teşkilâtın kutsal birliğini bozacağını, kanunîliğini sabote edeceğini ve liderlerin hayatlarını tehlikeye atacağını militanların da takdir etmeleri gerek.

Kısacası, artık politik kuruluş bir amaç olup çıkmıştır. Evvelâ, öncü bir parti olarak sağlamca yerleşene kadar beklemek gerektiği için, silâhlı mücadeleye geçmiyecektir. Oysa, silâhlı mücadele dışında hiçbir şey partinin öncü olarak kabul edilmesini sağlıyamıyacaktır. Bu kısır çember yıllar yılı devrimci mücadelenin başına belâ olmuştur.

Bütün bunların sonucu şunu söyliyebiliriz ki, mevcut politik kuruluşların kan damarlarına mikrop kırıcı ilâçların şırınga edilmesi faydasızdır : fırsatçı cerahata engel olunmak şöyle dursun hem artacak, hem şiddetlenecektir. Bazı politik ya da ideolojik mücadelelerin, açık polemiklerin dikta idaresine karşı girişilecek kesin sonuçlu kitle mücadelesini geciktirdiği isbatlanmış bir gerçektir. Bir tane daha politik **foco** daha yaratmak, zaten seferber olanı seferber etmektir : birkaç militan ile bir avuç eski lider bir partiden ötekine geçmiş olacak, aynı meslek içinde bazı ince ayarlamalar yapılacak, fakat mücadelenin seviyesinde bir yükselme olmıyacaktır. Hattâ böylece seviye daha da düşecektir zira mücadele gerçek bir temele dayanmıyacak —**milli gerçekler** bakımından zaten böyle bir temele dayandırılmamıştır— şahsî dedikodulara, çekememezliklere, kırgınlıklara dayanacaktır. Bu değişiklikler, olup bitenden zaten habersiz olan işçileri ve köylüleri ilgilendirmeyecek ve yönetici sınıfın kılını bile kıpırdatmasına sebep olmıyacaktır. Olsa olsa iltihabın yayılmasını önleyici tedbirler alacaklardır. Başkentte hepsi de yasalara uygun bol bol kongreler, konferanslar, bülteniler, afişler vardır. Bu sırada aynı ülkelerde, aynı hükûmetler **sessiz fakat etkili** olarak çalışmakta olanları anlamaya devam edeceklerdir.

Yeni aşılar, üslerde, kitleler seviyesinde, bunlara ulaşabilecekleri gerçek alternatif hedefler teklif edilerek yapılmalıdır. İşte o zaman mevcut politik liderlik değişecektir. Lâtin Amerika ülkelerinin çoğunda silâhlı mücadele başladığı ya da başlamak üzere olduğu zamanlarda, devrimi saklandığı delikten çıkartmak, akademik gevezelik seviyesinden kurtarmak, profesyonel gezgin-

ci lâf ebelerinin dilinden çekip almak mümkün olmaktadır. Felsefî bir deyişle, Küba Devriminden beri belli bir **problematik** yokolmuştur. Yani, sorunları, muhtemel bütün karşılıkları kapsıyacak şekilde ortaya koymaktan vazgeçilmiştir. Zaten değiştirilmesi gerekli olan cevaplar değil, soruların kendisidir.

Bu «Marksist-Leninist» bölünmeler, ya da partiler, burjuvazinin koyduğu **problematikler** dahilinde çalışmaktadırlar; ve bunu değiştirecekleri yerde, iyice yerleşmesine yardım etmişlerdir. Sözde problemlerin içinde boğulmuşlar, fırsatçı **problematik**'in suç ortaklığını etmişlerdir. Sol kuruluşlarda öncelik ya da makam çekişmeleri, seçim sırasında cepheler kurma, sendika manevraları, kendi üyelerine karşı şantaj hep bu sahte **problematik**'in sonuçlarıdır. Buna da politika yapmak deniliyor. Bunlardan kurtulmanın tek yolu, içinde yaşanılan havanın ve âlemin değişmesi ile mümkündür.

Yeni **politik** kuruluşlar —Küba Devriminden beri kurulan bütün «Marksist-Leninist» partiler ya da gruplar— hepsi de «revizyonistlerin» sabote ettikleri silâhlı mücadeleyi hızlandırmak amacıyla kurulduklarını iddia etmişlerdir. Hedeflerine varamadıkları gibi, emekçilerin öncülüğü rolünün tek sahipleri olmak iddiasını haklı göstermek için bu kuruluşlar, nerede varsa silâhlı mücadeleleri sabote etmekle son bulmuşlardır. Propagandalarını uygulama cesaretini gösterenleri itham ederken kendilerini ilişkilerini kestikleri partilerin (sözde hasımları olan fakat aslında aynı oyunu oynıyan ortaklarının) liderleri ile aynı tarafta bulmuşlardır. Eğer Lâtin Amerika'ya özgü bir hesap varsa, bölmenin, çarpmaya eşit olduğunu söyliyebiliriz. Bu **yalancı alternatif**, karşı çıktığını iddia ettiği kötülüğü arttırmaktadır. Kendilerini özellikle Çin modeline göre kurduklarını söyliyen kuruluş ya da partilerin başarısızlıklarını incelemek çok sıkıcı ve uzun bir iş olacaktır. Kuruluşun ilk safhalarında, programları ile vaitleri yüzünden samimi ve kararlı militanları çekmeyi ba-

şarmaktadırlar. Çok geçmeden çalışma metodları, politik çizgilerinin şamatacı fırsatçılığı, kendi resmî tutumlarının silâhlı mücadeleyi sinsice sabote etmesi, devrimcileri ve özellikle gençleri bunlardan uzaklaştırmaktadır.* Ardından kendilerini başka bir politik teşkilâtla boğuşur bulmaktadırlar.

Söylemesi acı ama, bazı ülkelerde, silâhlı mücadele için ciddi hazırlıkların ortasındaki devrimci gruplar, içlerinden çıktıkları bu «Marksist-Leninist» partilerden çektiklerini kendilerini ezmekle görevli makamlardan çekmemektedirler. Bu gruplar, uluslararası polemiğin sonucu olarak Komünist Partiler içindeki bölünmelerin yanlış meseleler üzerinde olduğunu, bir yanda devrimci marksistler ile öte yanda geri kalanın toplandığı asıl tarihî bölünmenin başka bir cinsten olduğunu ve başka bir âlemde cereyan ettiğini anlamışlardır.

Böylece olunca «bölücülüğü» kötülemek, bir politik liderliği ya da ideolojik tutumu bir diğerine karşı tutmak değil, bir metodu, bir devrimci mücadele formunu, kısır, etkisiz ve öne sürdüğü hedeflere zıt olduğu için kötülemektir. Yani, hem çıkmaz sokağı göstermek, hem kestirme yola işaret etmektir.

Amerika'da silâhlı politik öncülüğün bulunduğu yerlerde artık devrimle sözlü-ideolojik ilişki kurmaya ya da polemiklere girişmeye yer yoktur. Yeni bir zemin üzerinde yeni sorunlarla karşı karşıyayız. Emperyalizme fiilen karşı konulan her yerde bölünen gruplar yeniden bir araya gelmekte, devrimciler halk savaşına bağlanan metod ve amaçlar üzerinde birleşmektedir.

Gelin biraz da sosyoloji yapalım. Böyle bölünmüş gruplara «öncülere» faal gerilla hareketinin bulunduğu ülkelerde —Vene-

* 1965'de Peru'nun «pro-Çin» Komünist Partisi (Bandera Roja) nın gençlik kolu partiden ayrılarak FALN'ı kurmuşlardır. Böylece zayıflayan parti sonradan birkaç dar fırkaya bölünmüştür. Aynı şeyler başka yerlerde de olmuştur.

zuella'da, Guatemala'da, Colombiya'da— rastlanmamaktadır. Bu ülkelerin gerilla hareketleri, savunucuları, moral ve politik ideal-leri olarak Küba Devrimine bakmaktadırlar. Bu gruplara, silâhlı mücadelenin tarihin gündeminde bulunduğu ülkelerde —Peru, Bolivya, Brezilya v.b.— rastlanmaktadır. Bunlar silâhlı mücadeleden uzak, belirli bir devrimci öncünün faaliyette olmadığı ülkelerde bir dereceye kadar varlık göstermektedir. Başka bir deyişle, bu «Marksist-Leninist» grupların öncüleri, bulundukları ülkenin devrimci durumlarıyla ters orantılıdır. Sınırlı başarılarını tutarlı devrimci olmalarına değil orada mevcut duruma borçludurlar.*

İşte bundan, gayret ve kaynakların «saf»'politik, «saf» ideolojik cephelere yöneltmekten kaçınmak, devrimci enerjinin sekterce rekabet ve düşmanlıklar içinde kaybolup gitmesine engel olmak gereklidir.

İşte bundan, Lâtin Amerikan ülkelerinin çoğunda pek çok kimse devrimci hareketin dikta yönetimine karşı bir ayaklanma ile başlıyacağına, bütün gayretlerin politik-askerî teşkilât üze-

---

* Hayalimizi zorlıyarak «Çin taraflısı» bir grubun, Guatemala'da, ya da Venezuella'da etrafına elli kadar budalayı topladığını farzetsek bile bunlar iki hafta bile dayanamazlar. Colombiya'lı ya da Guatemala'lı guerrillero ile Santiyago ya da Montevideo'lu «Çin taraflısı» kimseler arasında ortak bir dil yoktur. Tesadüfen bir araya gelince birbirlerinin konuşmasını bile anlıyamıyorlar. Aşağı yukarı aynı olaya Afrika'da da rastlanabilir. Böylece bir paradoks ile karşı karşıya bulunuyoruz: «anti-revizyonist» teşkilâtların bu biçimleri, teorik bakımdan Avrupa'da daha uygun bir atmosfer bulmaktadır; burada epeyce samimi ve tutarlı Marksist-Leninist'i bir araya getirebilmektedirler. «Fırtına merkezleri» ve devrimci öncüleri Çin'li arkadaşlarının ilham ettiği teşkilât ve propaganda biçimlerinden uzaklaşmaktadırlar. Buna karşılık Avrupalı militanlar arasında ve politik bakımdan sakin bölgelerde daha uygun bir zemin bulmaktadırlar.

rinde toplanması gereğine inanıyor. **Devrimci politika, önlenemese bile, sadece politika olmaktan kurtarılmalıdır.** Politik kaynaklar hertürlü polemiğin üzerine çıkılarak, **aynı zamanda** hem askerî ve hem de politik olan teşkilâta tahsis edilmelidir.

2) Silâhlı mücadele olmaksızın belirli bir öncü yoktur. Uygun şartlara rağmen silâhlı mücadelenin bulunmadığı yerlerde bunun sebebi henüz politik bir öncünün olmamasıdır. (Halen silâhlı mücadele için şartların bulunmadığı, fakat buna karşılık kuvvetli ve militan kitle hareketinin var olduğu Uruguay'da örneğin durum böyle değildir.)

Bu ülkelerde yerleşmiş bir öncü olmamasının sebebi bütün sol kanat kuruluşlarının öncülük makamında eşit olarak hak iddia etmelerindendir.

Eğer bunların hepsi de bu makama aynı derecede lâyık iseler, bunların içinde sadece bir tanesi ile ilişkileri sürdürecek, gerçekten temsil kabiliyeti olan bir öncünün kurulması kolay olmıyacaktır. Bu gibi şartlar altında sekterlik hem gülünç hem de temelsizdir.

Fidel daha geçenlerde, «Ne bir tarikata, ne uluslararası mason cemiyetine, ne de herhangi bir kiliseye bağlı değiliz.» diyordu.

Devrimci zorunluluklarını yerine getirmeyen Marksist-Leninist partiler, tehlikeye düşen çıkarları korumak üzere bir birlik kurarak yeni teşkilâtlar ve devrimci hareketleri önleyici bir hâle gelmekten alakonulmalıdır. Taşıdıkları isim ve benimsedikleri ideoloji ile halk öncülüğünün yerini işgal etmektedirler; fakat eğer bu yeri **bilfiil** işgal etmiyorlarsa, boş tutmalarına da izin verilmemelidir. Devrim, kimsenin tekelinde değildir.

Fidel son aylarda tekrar tekrar, «Politikamız, bütün Solla ve halk kuruluşları ile, Havana Deklarasyonu gereğince aktif ilişki kurmaktır.» diyordu.

Bir seçim süresi için kurulan bir ittifak ya da burjuva grupları arasında kaybedilen iktidarın ele geçirmek üzere bir pakt olmayıp hakiki bir devrimci cephe olmak niyetinde ise böyle bir cephenin silâhlı mücadeleden önce kurulması çok güçtür. Geniş bir anti-emperyalist cephe ancak halk savaşı yoluyla kurulur.

Öteki ülkelerin aksine, devrimci Küba ondan destek isteyenlere sadece şu şartı öne sürmektedir: öncülük iddiasında, emperyalizme karşı sadece sözle değil eylemle de karşıkonulmak suretiyle bulunulabilir. Üçüncü Enternasyonale katılmak isteyen bütün Marksist kuruluşlar için Lenin de aynı şartı koşmuştu. «Marksist-Leninistler» Lenin'in şu sözlerini de kendilerine uygulamalıdırlar: sosyal demokratların ne düşündüklerini bilmek için ellerine bakınız, dillerine değil.

3) Bugün Lâtin Amerika'da emperyalizme karşı mücadelenin sonuç üzerinde kesin etkisi olduğunu hiçkimse görmemezlikten gelemez. Mademki bu mücadele sonuç üzerinde bu derece kesin rol oynuyor, başka şeyler hepsi de ikinci derecede önemlidir demektir.

Kitlelerin emperyalizme karşı silâhlı mücadelesi, uzun sürede, halkı sosyalizme götürebilecek bir cepheyi kendiliğinden yaratabilecektir; kendisini reformculuk ya da mevcut öteki kuruluşlarla ilişkiler çerçevesi içinde değil, emperyalizmle olan ilişkileri bakımından değerlendirmelidir. Faaliyetlerinin hızını reformcuların hareketsizliğine göre ayarlarsa yalnız zaman kaybetmekle kalmaz, sonuç üzerinde kesin olanı, ikinci derecede olan şeylere feda etmiş olur.

Üstelik, tereddüde son vermenin en iyi yolu şartların olgunlaştığı yerlerde hemen emperyalizme ve onun yerli ajanlarına karşı taarruza geçmektir. Böylece mesele tersine çevrilmiş olur. Durumlarını devrimcilerin zıddına değil devrimcilere göre ayar-

lamak artık ara yerde kalanlara düşecektir. Gerçeğe ve ortadaki bir **emrivakiye** göre hareket çizgilerini çizmek zorunu duyacaklardır. Eğer emperyalizme karşı mücadeleye katılırlarsa bu herkesin yararına olur; yok böyle yapmayıp geri dururlarsa kendilerine yazık olacaktır, çünkü bunların bir kıyıya atılmaları için tarih gereğini yapacaktır. Başarılı bir pusu harekâtı, bir işkencecinin katli, ele geçirilen bir silâh sevkiyatı, şu ya da bu Amerikan ülkesinde ortaya çıkabilecek reformcu yüreksizler için en iyi cevaptır.

Küba Devriminden ve Santa Domingo'nun istilâsından beri Lâtin Amerika'da **olaganüstü bir durum** vardır. Deniz piyadeleri, hareket eden herşeye hangi partiye bağlı olduğuna bakmaksızın ateş etmektedir. Hem bu, olağanüstü durum, hem de prensip bakımından silâhlı bir devrimci cephe zorunluluktur. Kavganın yükselen bir çizgiyi izlediği ve halk kuvvetlerinin olağanüstü hale cevap verdiği yerlerde kuvvetler manyetik birlik alanına doğru hareket etmektedirler. Başka yerlerde dağınık ve zayıf durumdadırlar. Olaylar, bütün gayretlerin sosyalist prensipler temeli üzerinde bir birliğe ulaşmak amacıyla silâhlı mücadelenin pratik olarak organizasyonu üzerinde toplanması gereğine işaret etmektedirler.

Bugün Lâtin Amerika'da silâha sarılanlar bu hareket çizgisi etrafında toplanmışlardır. Silâhlı mücadeleye yaklaşan bütün gruplar da bu çizgiye doğru dönmektedirler. Bunda ne tesadüfün rolü vardır, ne de «fesat yuvalarının.» Oligarşilerin zannettikleri gibi kimsenin işaret falan verdiği yok. Bu aynı çizgide buluşma sadece aklın bir gereğidir. Belli bir tarihî durumda, devrimden söz açmanın binlerce şekli olabilir ama, devrimi yapmıya karar verenler arasında tek bir ortak nokta üzerinde birleşmek zorunluluğu vardır.

REGİS DEBRAY
İLE RÖPORTAJ

HAPISANEDE BİR KONUŞMA

LEE HALL

Kumral saçlı ve sırtı hafifçe öne eğik adam, kırmızı kiremitli odaya mahpuslara özgü ayak sürüyüşüyle girdi. Geniş alnında daha iyileşmemiş bir yara belli oluyordu. Yüzünün alt yanı kocaman, uçları aşağıya sarkık bir bıyık ve karmakarışık bir sakalla örtülmüş gibiydi. Sırtında soluk mavi bir gömlek, ayağında kahverengi kadife bir pantalon, onun altında sürüye sürüye topukları iyice aşınmış siyah bir ayakkabı vardı. Başını kaldırmadan elini gönüllü gönülsüz uzattı ve mırıldandı : **«Muy buenos dias.»**

Bu, parlak Fransız Marksisti, Fidel Castro ile Che Guevara'nın yakın dostu, Bolivya hükûmetinin Nisandan beri hiç kimselerle görüştürülmeyen mahkûmu, dünyanın pek çok yerinde aydın çevrelerin meşhur davası Jules Régis Debray idi.

Debray yavaş ve adeta uyuşuk bir tavırla, kırmızı boyalı çarpık masanın ardındaki duvarda asılı duran Simon Bolivar ile Bolivya Cumhurbaşkanı Rene Barrientos'un resimlerini inceledi. Odaya yayılmış filit kokusunu kokladı ve bazıları mukavva ile kaplanmış üç gözlü pencerenin yanındaki yeşil tahta sandalyeye kendisini koyverdi. La Paz'ın 400 mil güneydoğusundaki Cuevo köyüne demiryolu istasyonluğu da eden, İspanyol sömürgecilerinden kalma beyaz binanın dışında, Dördüncü Bolivya Topçu Alayı nöbetçileri bir toz bulutu içinde gidip geliyorlardı.

Debray'ın yanında, mahkûmu korumak ve dışarı ile ilişkilerini düzenlemekle görevli yeşil üniformalı, asık suratlı Binbaşı Ruben Rocha oturuyordu. Binbaşının hatırı için konuşmanın İspanyolca olması gerekiyordu.

***

Debray birden canlandı ve sandalyesi üzerinde dikildi. «Babamı görmek istiyorum!» diye yarı bağırdı. «Avukatım ile de görüşmek istiyorum. Kimseyle görüştürmemelerini protesto için açlık grevine yattım, ama kâr etmedi. Anamı üç ayda yalnız yarım saat gördüm. Bir avukatla etrafım askerlerle sarılı olarak ancak üç dakika konuşabildim. Söyliyecek başka şeyim yok!» Sustu ve sonra acı acı gülümsedi. «Evet, birşey daha diyeceğim: derginizden ve onun savunduğu şeylerden bilhassa nefret ederim; Amerika'nın propaganda aracından başka birşey değil.» Binbaşı Rocha bu patlama sırasında hareketsiz oturmuştu; Debray'ın tutukluluğu süresince bu boşalmayı birçok defa dinlemiş olmalıydı.

Birkaç dakika sonra Debray sakinleşti ve ben de bu arada Debray'ye ortak bir dostumuzun yazdığı bir mektubu verdim. Ardarda sıraladığı bu sözlerine, daha şimdi çıktığı sekiz günlük hücre hapsinin sebep olduğunu söyledi. Hızlı fakat sakin bir konuşmayla, 20 Nisanda Muyapampa köyünde yakalanmasından beri en uzun konuşmayı yapmayı kabul etti.

Felsefe öğretmenliğinden geldiğini yansıtan hafifçe bilgiç bir tavırla, «Aydın olarak bütün eksikliğime rağmen, ben aydın bir devrimciyim» diye başladı. «Gözü ileride olan bütün aydınlar devrimci, bütün devrimciler aydın olmalıdır. Her devrimci, aydınca bir temele dayanarak dünyayı değiştirmeye gönül vermelidir. Bir kişide birleşince, aydın ve devrimci eşit bir önem kazanır.» Sözlerini vurgulamak için sağ elini dizine vurdu.

«Tutuklanmamdan beri politik düşüncelerimi değiştirmediğimi bilmenizi isterim» diye devam etti. Konuşurken hafifçe ke-

keler gibiydi. «Burada, dağlara giderken, en azından yaralanacağını bilerek bir intihar muharebesine tutuşan asker gibiydim. Hâlâ Marksistim ve belki eskisinden de kuvvetli bir Marksist. Gazeteci olarak objektif haber vermeye inanmıyorum, çünkü hakikat ancak...» eliyle yukarıya doğru işaret etti. «Gazeteci, o, ya da şu tarafa düşerim korkusuyla bir duvar üzerinde yürümeye hiç kalkmamalıdır. Doğruyu, bütünüyle göstermese bile, hep ideolojik adeseler ardından görürsünüz. Bir kitap yazdım, hepsi bu. Ve işte bunun için kovuşturuluyorum.» Duygularına kapılarak birden Fransızca konuşmaya başladı: **«Si c'était à refaire, je le refairais!»** (Gerekseydi tekrar yazardım!)

Bolivya dışındaki aydınların çoğu Debray'nin bu yargısını doğruluyorlar. Bolivya hükûmetinin 26 yaşındaki bu felsefe öğretmenine karşı kızgınlığından, hiç değilse bir kısmı, **Révolution dans la Révolution?**'u yazmasından ileri geliyor. Kitap bu yıl aynı zamanda Havana'da ve Paris'te yayımlandı. Debray, 1965'deki sert ayaklanmalar sırasında, Bolivya'yı maden işçileri küçük birlikler halinde teşkilâtlansalar ve komşu şehirlerdeki dükkânlara saldırsalardı, sınırsız olarak dayanabilirlerdi diye yazıyor.*

Daha genel olarak, Debray, şehir sokaklarında ayaklanmaların klâsik Marksist modelini izleyen devrimlerden ziyade, bütün Lâtin Amerika'da seyyar ve uzak üslerden hareket eden ufak gerilla çetelerini savunmaktadır. Bu gerilla topluluklarının «küçük motoru» şehirdeki kitlelerin daha geniş motor kuvvetini harekete getirecektir görüşünü öne sürüyor.

Bu kitapta Debray Castro ve Guevara'nın devrim teorisini büyütüyor ve öyle anlaşılıyor ki, bugünkü hükûmet sistemlerine bakılmaksızın bu teorinin her Lâtin Amerika ülkesinde uygulanmasını istiyor.

---

* Okuyucular, röportajcının bu ve benzeri yanlış yorumlarını herhalde farkedeceklerdir. (ç.)

Lâtin Amerika ülkeleri üzerinde genellemeler yapmakla kendisini suçladığım zaman —aynı yanlışı pek çok Amerikalı da yapmaktadır— Debray soğuk bir karşılık verdi. «Lâtin Amerika'da birçok talî bölgesel farklar vardır, fakat kıta bir birlik gösterir: önce İspanyollar ve Portekizliler tarafından sömürgeleştirilmiş, sonra da Amerika. Amerikan Devletleri Teşkilâtı (OAS) gibi grupları kurarken bu gerçeği Amerika bile kabul ediyor.»

Debray, Bolivya'da yapılan bir LM sigarası daha yaktı ve devam etti. «Sanırım kitabım Lâtin Amerika'da olmuş ve olacak şeyler üzerinde doğruyu söylüyor. Devrim için plânlar çizmedim. Mevcut şartlardan sonuçlar çıkarttım. Örneğin, Bolivya'daki bugünkü şartları gözleriyle gören herkes bunu yapabilirdi. Şunu da söylemeliyim ki, eğer belli bir ülke için somut devrim plânlarım olsaydı, bunları açıkça bir kitapta yazmazdım.»

Bitişik odada iki er harf harf yüksek sesle bir mesajı sökü-yorlardı. Debray sesini yükseltti. «Lâtin Amerika'daki tek başarılı devrim, şüphesiz Küba'da, Fidel Castro'nunkidir. Fidel'in önce komünist olmadığını tabiî bilirsiniz, fakat devrimi sürdüren, bu adımları yavaş yavaş atmıştır. Yarı devrim ölü devrimdir ve Fidel bunu anlıyacak kadar zekidir. Bak, örneğin Bolivya 1952'deki devrimini tamamlamaya çabaladığı zaman ne oldu? Madenciler, oligarşik diktanın ordusunu yendiler, liberal bir hükûmet kurdular fakat sonra yavaş yavaş burjuvaziye döndüler. Amerika işçi hareketini bu zayıf halinde yoketmek emrini verince hemen yokedildiler.»

Debray konuşurken, sessizce sigarasını içen Binbaşı Roche birden canlandı. «Olay burada geçti ve böyle olmadı» dedi. «Bolivya hükûmeti eğitilmiş bir halk kitlesi ile işbirliği yapmıyordu. Tek düşünceleri karınlarını doyurmak olan cahil campesinos ile, madenciler ile çalışmak zorundaydı. Bu ülkenin halkının senin aydın Küba Komünizmi ile ateş alacağını bana anlatamazsın!»

Debray bir anlık sessizlikten sonra, «Ben sadece bir gerçeği anlatmıya çalışıyorum» dedi. «Gerçek benim dediklerime uymuyorsa, kabahat gerçeğin değil anlatılanların. Senin gibi insanlar gerçeğe bakmak istemedikleri zaman, **responsibles extranjeros*** ararlar. Diktatörlerin de yaptıkları aynı şey. Halk isyan edince, bu ayaklanmayı açıklamak için kendi diktatörlüklerinin yarattığı hakikate bakacaklarına, sebebi bundan başka heryerde ararlar.»

Tutuklu ile tutuklıyanın devrimci teoriyi tartıştıkları bu Kafkavari sahneyi seyrederken, bir yandan da Jules Regis Debray'yi bu noktaya getiren uzun ve çetin yolu düşünüyordum. Paris'de zengin ve tutucu katolik bir ailenin oğlu. Çocukluğunda izcilik yapmış. Şimdi de bir Bolivya köyünün bu kırmızı tuğlalı odasında Marksist devrimci diye tutuklu...

Örnek bir burjuva olarak yetiştirilen genç Debray'nin çevresinden ilk kopuşu 1957'de Cezayir Savaşı sırasında oldu. Sert bir politikacı olan annesi Janine Alexandre-Debray, II. Dünya Savaşı sırasında mukavemetçilerle beraber mücadele etti, Fransız politikasında aşırı sağı destekledi ve Cezayir'in Fransız kalmasına kuvvetle inandı. Oğlunun üzerinde büyük bir etkisi olduğu halde, (Avrupalı annelerin, oğullarını çok kuvvetle etkilediklerini düşünüyorum bazan, diyordu Debray bana) Debray, Cezayir'in Fransa'ya bağlı kalması politikasını desteklemiyordu. Cezayir'de hizmet etmek için askere alınsa ordudan kaçacağına yemin ediyordu (oysa, askere falan alınmadı).

«Cezayir Savaşının» diyor Debray, «düşüncelerim içinde yararlı bir gelişmesi oldu. Tıpkı Vietnam'ın birçok Amerikalı için yararlı olması gibi. Şüphesiz inançlarımı felsefî ve teorik çalışmalar ile de geliştirdim.»

*
**

* Sorumlu yabancılar.

Mükemmel bir orta öğretimden sonra genç Debray ünlü École Normale Supérieure girdi. Sınıfının birincisiydi ve sonraları ideali olan Nietzsche'nin «üstün adam» felsefesini burada keşfetti. Camus'nün ekzistansiyalist romanları, üzerinde büyük etkiler yapıyordu; daha da önemlisi, şimdiki Fransız Kültür Bakanı André Malraux'nun kişiliğinde bulduğu yazar-eylemci tipine hayran oldu. Yakın bir okul arkadaşı o yılları hatırlıyarak narin ve yakışıklı Debray için şöyle diyordu, «O, sıralarda bile Régis bir kahraman olmanın yolunu arıyordu. Kendisini aşmak, hayatını durmadan tehlikeye atmak ister gibiydi. Sanki bir ölüm arzusuna kaptırmıştı kendisini.»

1961 haziranında Debray, hızlı arabalar, caz ve barlar üzerinde bir uzman olmaya adaylığını koyabilirdi, fakat felsefe doktorluğu için Sorbon'daki sınavı kazanamamakla bu ilk nitelikleri de yitirmiş oldu. Çevresinden ve bu başarısızlığından kaçmak için önce New York'a geçti, oradan otostopla Miami'ye ve oradan da Küba'ya. Küba'da köy eğitim seferberliğinde öğretmenlik yaptı, Fidel Castro ile tanışarak saatler saati konuştu ve Küba'nın gençlik, tropik ve devrimci efsanesine kendisini kaptırdı.

Aile etkisi onu bir yıl sonra Paris'e döndürecek kadar kuvvetliydi, fakat Küba'nın etkileri de besbelliydi. «İş ayakkabıları ile keten bir ceket giyiyor ve hep elleriyle yemek yiyordu» diyor bir arkadaşı. «Geveze-aydın Fransa'dan nefret ediyordu ve hayatını Lâtin Amerika'nın incelemesine vermeye karar vermişti.»

Debray, Lâtin Amerika üzerine denemeler ile bazı kısa hikâyeler yazdı ve École Normale'in parlak teorisyeni Louis Althusserin kurslarına katıldı. Doktora tezini **«Diderot'da deha fikri»** üzerine yazdı ama, asıl sevdikleri Marx, Hemingway, sol Fransız aydın yazarları ve Dos Passos idi.

1962 Temmuzunda Debray, Venezuella'daki gerilla faaliyetleri üzerinde belgeli bir filmin çekilmesinde rejisörlük işini bul-

du. Rejisör olma fikri hep aklına takılır dururdu, hattâ **Chronique d'un Ete** filminde rol bile almıştı. Gerillalar ile arazide haftalar geçirdi ve güzel gerilla Elizabeth Burgos'a rastladı, kıza âşık oldu, bir yıl Lâtin Amerika'yı beraberce dolaştılar.

Fransa'ya döndükten sonra Debray birkaç yazı yazdı, bunlardan birisi, hayranlarından Jean-Paul Sartre'ın yönettiği **Les Temps Modernes**'de yayımlandı. Nancy'de kısa süren bir felsefe öğretmenliğinden sonra tekrar Küba'ya gitti. 1965'de, Fransız-Küba kültür değişimi programı altında öğretmenlik buldu. Castro ile arkadaşlığını yeniledi. Genç Fransız romantiği ile ayağı yerde, faydacı Kübalı devrimci teoriyi tartıştıkça, bu arkadaşlık yakın bir dostluğa döndü.

Küba'dan sonra Debray doğru Bolivya'ya gitti ve üniversitede konferanslar vererek ve Bolivya'nın politik sorunlarını inceleyerek La Paz'da birkaç hafta kaldı. Bolivya'lı öğrencilerden birisi, Debray'nin egzistansiyalizm üzerine verdiği konferansı hâlâ büyük bir hayranlıkla hatırlıyor.

Tekrar Havana'ya döndü ve bu yılın başında Şili'deki Antofagasta yoluyla ve elinde geçerli bir pasaport ile Bolivya'ya girdi ve ortadan kayboldu.

***

Debray, Bolivya'da devrim teorilerini araştırabileceği canlı bir laboratuvar buldu. Son 142 yılda ülkede 180 kadar devrim olmuştu. En yeni ayaklanma geçen yıl başlamıştı. Başlarında gözünü budaktan sakınmayan Roberto ve Guido Peredo kardeşlerin bulunduğu bir grup Bolivya'lı, La Paz'ın 400 mil güney doğusundaki tenha Siles sıra dağlarındaki Nancahuazu'da bir çiftlik satın aldılar. Bu bölge, Castro'nun ilk gerilla birliklerini kurduğu Sierra Maestra'ya, insanın huzurunu kaçıracak bir benzerlik gösteriyordu. Alçak, birbiri üzerine binmiş dağların sayılı geçitlerini de coşkun akarsular kapıyordu. Yamaçları örten ko-

yu yeşil ağaçlar, havadan gözetlemeye karşı pek güzel bir örtü teşkil ediyordu. Yer yer tropik ağaçlar, ormanı girilemez hâle getiriyordu.

16 martta, Bolivya devlet petrol şirketinin bir memuru, Nancahuazu yakınlarında avlanırken üniformasız bir grup insanın askerî eğitim yaptıklarını gördüğünü bildirdi. Dördüncü Tümene bağlı birlikler durumu araştırmaya gittiler ve 23 martta altı er pusuya düşerek kayboldular.

Bolivya ordusu sık sık rivayet edilen gerilla tehlikesini daha ciddiye almıya başladı. Ordu komutanları gerillalarm mahallî komünist elemanlar ile pek az temasları olduğuna inanmakla beraber, insan ve malzeme ikmali Nancahuaza'ya, Brezilya'dan, Küba'dan ve muhtemelen Arjantin'den geliyordu.

Debray'nin anlattığına göre, 20 nisan sabahı saat sekiz gibiydi. «Şehrin dışındaki gerilla grubu ile röportaj yaptıktan sonra Muyupampa köyüne doğru gidiyordum. Yanımda, Şili'de yaşıyan İngiliz fotoğrafçısı George Andrew Roth ile, Arjantinli ressam Ciro Roberto Bustos vardı. Üzerimde şimdi gördüğünüz elbise vardı. Elimdeki çantada da pasaportum, söfor ehliyetim ve yeni çalışmaya başladığım bir Meksika dergisinin basın kartları vardı.» (Bolivya hükûmeti çantada 2.600 dolar olduğunu iddia ediyor.)

«İşimizi bitirmiş Camiri'ye dönecek araç arıyorduk. Fakat şehrin merkezine gelince polis bizi yakaladı.»

Debray yeşil sandalyeye dayandı. «İlk anlarda» diye hatırladı, «ne şanssızlık» diye geçirdim içimden. Mahkemeye verileceğimi, ya da böyle muamele edileceğimi hiç aklıma getirmemiştim.»

Binbaşı Roche bir an için odadan çıktı. Debray eğildi ve fısıldadı, «İlk üç gün işkence ettiler bana.» (Bolivya makamları,

kimlikleri tesbit edilene kadar üç kişinin de fena muamele gördüklerini kabul ediyor.)

Debray arkadaşlarından Camiri şehrinde ayrıldı ve hemen iki ay kimseyle görüştürülmedi. «Önceleri, Ordu beni vurur diye düşündüm. Sorguya çekenler, ölüm haberini bildiren bir gazete gösterdiler. Gülüyorlardı. (Bu haberi doğrulasak sanki ne ne çıkar?) diyorlardı.»

Geçirdiği o günleri hatırlıyarak Debray yaralı alnını oğuşturdu. «Sorgucuların bir dahaki gelişlerinde, Küba ile, kitabımda belirttiğim idealleri kötüleyen bir demeci imzalarsam beni serbest bırakacaklarını söylediler. (Sözlerini geri al, seni hemen hudut harici edelim!) diyorlardı. Tekliflerini kabul etmedim. Gerilla faaliyetleri ve ilerdeki bir komünist istilâsı üzerine de benden zorla bilgi almak istediler. Bu da boşa gitti, çünkü böyle bir bilgim yoktu. Hiçbir şeyi kabul etmedim.»

Ordu bir yandan Debray'yi sorguya çekerken, bir yandan da sahte pasaport ile memlekete giren Roth ve Bustos'u konuşturmaya çalışıyordu. Roth'un kanunî bir gazeteci olduğu kabul edildi. Birçok kereler orduyla beraber çalışmıştı ve gerillalarla beraber 12 saatten az kalmıştı.

Bustos'u ise, ordu hernedense sıkı bir muhafaza altına aldı. Arjantin Komünist Partisinin bu 35 yaşındaki dikbaşlı üyesi, inanılmaz bir hikâye anlatmıştı. Bustos bu hikâyeyi Camiri'deki küflü hücresinde, etrafı yarıya kadar su dolu şişelerle çevrili kirli yatağının üzerinde bana da anlatmıştı. «Buenos Aires'den, La Paz'daki bir politik toplantıya gitmiştim. Oraya vardığımda liderler toplantının Cochabamba'da olacağını söylediler. Cochabamba'da da, toplantı Santa Cruz'da, dediler. Ben de Muyupampa'ya geldim. Gerillalar ile birkaç gün kalmam gerekiyordu, ama kalmadım. İlk fırsatta onlardan ayrıldım.»

Debray ile kendisi, Castro'nun devrimi bütün Lâtin Amerika ülkelerine yaymakla görevli elçisi Che Guevara'yı görmüşler miy-

di? «Muyupampa kampındaydı» diyor Bustos, «sanırım hâlâ da oralardadır.»

Guevara'yı görüp görmediğini Debray'ye sormuştum. Konuşmaya başlıyalıberi Debray ilk defa gülümsedi, «Bu» diye duraladı, «bir gazetecilik sırrı.»

Oysa daha önceki sözlerinde Debray, Guevara'nın kampta bulunuşunu hem doğrulamış, hem de yalanlamıştı. Belki de Bustos'un tanıklığı sebebiyle (Bustos, Debray ile birlikte yargılanacak), La Paz'daki Amerikalı askerî gözlemciler iki yıldır ortalardan kayıp Guevara'nın gerçekten Bolivya'lı gerillaları yönettiğine inanmıya başlamışlardır. Debray'nin çelişmeli ve bilmece gibi cevapları da, Guevara'yı Muyupampa'da gördüğüne delil diye kabul ediliyor.

*
**

Debray'nin kesin olduğu noktalar da yok değil. Hapisten bırakılmamasının Amerikan Merkez İstihbarat Teşkilâtının (CIA), Bolivya hükûmeti üzerindeki baskısından ileri geldiğine kesinlikle inanıyor. Bu kadar kesin konuşmasının nedeni sorulunca, «Beni sorguya çeken Amerikalıların sordukları sorulardan anlıyorum» diyor. Debray'nin tutuklu bulunduğu Dördüncü Tümenin komutanı Albay Luis Reque Teran, «Federal Araştırma Bürosu ajanlarının yakınlarda Debray'yi sorguya çektiklerini itiraf etti. Albay Reque Teran, «FBI» nın Debray'ye neler sorduğunu açıklamayı reddetti, fakat ajanların ilgisinin Guevara üzerinde toplandığı pekâlâ tahmin edilebilir.

CIA ilişkisine inanan bir başkası da Debray'nin annesi. Hâlen Paris Belediye Meclisi üyesi olan Madam Debray, CIA'nın ahtapot gibi kollarını oğlunun etrafına doladığına inanıyor. Oğlunun hayatta olduğunu öğrenir öğrenmez Regis'nin çocukluk dadısıyla beraber hemen uçakla La Paz'a gelmiş.

La Paz'ın, Copacabana Otelinde bir dairede oğlunun fotoğrafları arasında oturan Madam Debray, «Oğlumun tutuklanma-

sından 48 saat sonra, CIA'nın hazırladığı gizli bir dosya Başkan Barrientos'un masası üzerinde hazırdı. Oğlunun alıkonulması için Bolivya hükûmeti üzerinde baskı yaptılar» diyor.

Çevresinde sayılan Parisli bir avukat olan Mösyö Debray ilâve ediyor, «Bolivyalılar, Regis'in davasını, Dreyfüs meselesi haline getirmek istiyorlar.»

Bolivya resmî makamlarının Debray'nin hapsedilmesi üzerinde haliyle başka bir görüşleri var. Bolivya Cumhurbaşkanı Barrientos şöyle diyor: «Debray âdi bir suçlu. Gençlik yanılmaları, insanlığa karşı işlenen suçları örten koruyucu bir kalkan olamaz. O bir maceracı, ama macerası burada sona erecek!» Barrientos, Bolivya'da ölüm cezasının özellikle Debray için yeniden yürürlüğe konulmasını istemiştir.

Gerilla hareketi ve Debray davası üzerindeki kızgınlık, Barrientos rejimine ciddi endişeler vermektedir. Temmuz ayı ortasında Bolivya Cumhurbaşkanı bütün yüksek rütbeli subayları bir hafta süreyle La Paz'a toplıyarak gerillaların nasıl yenileceği ve Debray'ye ne yapılacağı üzerinde görüşmelerde bulunmuştur. Subaylar, en az iki bölgedeki seyyar üslerinden harekâtta bulunan yüzden fazla gerillanın halen Bolivya'da faaliyette olduğunu söylemişlerdir. La Paz toplantısına katılan Albay Reque Teran bu rakamın çok daha yüksek olduğunu sanıyor. «Sadece benim bölgemde ve tam kuzeydeki bölgede muhtemelen 250 gerilla var» diyor.

Barrientos'un gerillalar ile savaşmak için silâh istemesi üzerine Amerika'dan Bolivya'ya son günlerde iki tane F-51 avcı uçağı gönderilmiştir. Bolivya'daki Amerikan askerî makamları, daha fazla silâh alabilmek için Bolivya'lıların gerilla tehdidini mübalâğa etmelerinden kuşkulanmalarına rağmen, gerillaların «kökünü kazıma» harekâtına tahsis edilen 2.500 Bolivya erinden 30 tanesi ölmüş, Lagunillas'daki hastane, bazıları binayı çevreleyen bahçede koltuk değneklerine dayanarak dolaşan yaralılarla dolmuştur.

Bir yandan gerilla savaşı şiddetini arttırırken, Debray'nin salıverilmesini sağlamak için gitgide artan daha barışçı çabalar da yapılmaktadır. Fransız Cumhurbaşkanı De Gaulle, Başkan Barrientos'a yazdığı şahsî bir mektupta Debray'ye insanca davranılmasını rica etmiştir. Fransız yazar ve aydınları Debray için yazılan bir dilekçeyi imzalamışlar, otuz iki Amerikalı bilim adamı Fransız öğretmenine âdilce davranılmasını istemişlerdir. Aralarında romancı Mary McCarthy ve şair Robert Lewell'in de bulunduğu bir grup tanınmış Amerikalı, Debray'ye avukat tutma hakkının tanınmasını ve sivil bir mahkemede yargılanmasını istemişlerdir.

La Paz'da, Mösyö ve Madam Debray, oğullarının serbest bırakılması için Başkan Barrientos'a durup dinlenmeden duygulu ricalarda bulunurken, Fransa'nın Bolivya'daki büyükelçisi Dominique Ponchardier de daha yoğun ve pragmatik çabalar sarfetmektedir.

«Regis'nin gerilla olmadığına eminim» diyor Büyükelçi. «Fakat, Bolivya, İspanyol ve Kızılderililerin karışımı tutklu bir ülkedir, bura halkı kolay kızar. Kendimi, Bolivya hükûmeti ile Regis'nin arasına zorla sokmak istemem, fakat yasaların uygulanmasını istemek de görevimdir. Bolivya anayasasının aksine, tutulmasından beri Regis, Fransız elçiliğinden kimseyle görüştürülmemiştir. Regis'nin bir kitap yazması, hattâ Che Guevara ile teması, kimse ile görüştürülmeden hapsedilmesine yeter sebep midir? Regis'yi görürseniz Fransız büyükelçisinin uyumadığını söyleyiniz. Şimdi artık iyi bir avukat tutabileceğini de ilâve ediniz.»

Ne tuhaftır ki, bir süre için Debray'nin avukatı vardı, fakat baba Debray tarafından «ihanetle» ve oğluna sigara parası diye gönderdiği 25 doları çalmakla suçlanan avukattan Debray'nin vekâleti geri alınmıştır.

***

Uzun süredir geri bırakılan dava kısa zaman içinde görülmeye başlanacaktır. Bu, herhalde Camiri'de yapılan askerî bir mahkeme olacaktır. Savcılık yerini işgal edecek subayın sıralıyacağı bazı noktalar aşağı yukarı bellidir. Debray herşeyden önce Bolivya hükûmetinin gözünde pişmanlık duymayan bir suçludur. Cuevo'daki görüşmemizde Debray üzüntülü bir sesle şöyle diyordu: «Bir gerilla hareketini aynı şekilde yazmam için gene fırsat çıksa, bu fırsatı hiç kaçırmazdım. Bu benim hayatım. Tabiî, serbest bırakılsam bile bir daha Lâtin Amerika'ya girmem çok güç. Sahte bir pasaport kullanabilirim ama yüzümü de değiştirmem gerekecek.»

Lâtin Amerika'ya dönebilse yapacağı ilk iş ne olurdu? «Devrimi kuvvetlendirmek isterdim, bir de burada olup bitenleri dünyaya duyurmak. Bu da bir çeşit devrimcilik. Devrimi yönetemem —zaten bunu dışarıdan hiç kimse yapamaz— fakat kendi devrimlerini yönetmek için halka yardım edebilirim.»

Debray'nin Küba devrimine ve liderlerine olan sevgisi ve hayranlığı hiç eksilmemişti. Şu sözleri söylerken sesi iyiden iyiye yumuşamıştı: «Günümüz kahramanlarını düşünürken, ben şahsen Lâtin Amerika'daki iki insanın, Fidel Castro ile Che Guevara'nın birey olarak bütün insan haysiyetini, politik lider olarak gelecek için her türlü adalet ve umudu kişiliklerinde topladıklarına inanıyorum.» Bu gibi sözlerin, hakkında verilecek hükmü hafifletmiye hiç yardımı olmıyacağı ortada.

Sonra, Debray'i yargılıyacak olan Divanıharp herhalde Bolivya gerilla hareketinde oynadığı rolü de gözönüne alacaktır. Kendi sözleriyle «devrimci bir aydın» Muyupampa civarındaki gerilla grubu için elinde karabinası olandan herhalde daha az faydalı değildir.

.....

Debray, davasının her yerde reklâm edilmesi sebebiyle azamî cezaya çarptırılacağını söyledi. «Çok şaşıyorum doğrusu» di-

yordu alaylı bir sesle, «ordunun elinde o kadar çok tutuklu olduğu halde herkesin gözü benim üzerime dikildi. Bu reklâm korkarım aleyhime işleyecek. Beni, herkese örnek olsun diye cezalandıracaklar.»

Gene de görüşme sona erdiğinde Debray canlı, hattâ keyifli görünüyordu. Binbaşı Rocha'nın masasına öğle yemeğine oturduk. Debray zevkle söylendi, «İlk defa burada yemek yiyorum. Doğrusu, Cuevo'ya geleli beri masada yemek yememiştim.»

En son havadisleri sordu: «Amerika'da, başka ırk ayaklanmaları oldu mu? General De Gaulle ne işler çeviriyor?»

Yemekten sonra dışarıda birkaç poz verdi ve tekrar hücresine götürdüler. **«Adios»** diyordu elini sallarken, **«hasta pronto!»**

İÇİNDEKİLER

İngilizce Basımın Önsözü 5

İspanyolca Basımın Önsözü 9

Giriş 11

I. BUGÜNÜ DÜNDEN KURTARMAK 15

Silâhlı Savunma 24

Silâhlı Propaganda 44

Gerilla Üssü 57

Parti ve Gerilla 64

II. BUGÜN İÇİN ALINACAK DERS 91

III. GELECEK İÇİN BAZI SONUÇLAR 117

REGIS DEBRAY İLE RÖPORTAJ 129

LATİN AMERİKA VE DEVRİMDE DEVRİM

Dünya nüfusunun üçte ikisi daimî açlık çekiyor. Halkı aç olan memleketlerin başında gelir Lâtin Amerika ülkeleri. Adam başına düşen ortalama yıllık gelir, azgelişmişliğin sınırı olan üçbin liradan az. Örneğin Guatemala'da 1500 lira. Gene Guatemala'da örneğin dört kişiden biri ancak ayakkabı giyebiliyor.

Bu açlığın ve yoksulluğun nedeni toprağın verimsiz, toprakaltının madence fakirliği mi?. Değil. Güney Amerika toprağının eşine az rastlanır verimliliği, ekime elverişliliği bir yana, toprağının altı da demirden petrole, petrolden altına kadar çeşit çeşit madenlerle dolu. Halkının yoksulluğunun gene de nedeni galiba bu toprak. Kuzey Amerika yalnız 1959 yılında Güney Amerika'dan 775 milyon dolar kâr sağlamış.

Yani Güney Amerika, ikiyüz yıldır İspanyollar, Portekizliler derken, şimdi de Amerika Birleşik Devletleri tarafından sömürülüyor. Güney Amerikalılar bu sömürmeye boyun eğmişler mi?. Eğmedikleri, son 142 yılda 180 kez ayaklanmalarından belli. Bugün de Güney Amerika dağlarında, ormanlarında silâhlı çeteciler, emperyalizmle işbirliği eden diktatörlere karşı ayaklanma halindeler.

Felsefe öğretmeni ve gazeteci Regis Debray bu ülkelerdeki kurtuluş mücadelesini yakından izlemiş, edindiği deneylerin sonuçlarını anlatan bir kitap yazmış : **Devrimde Devrim.** Bu kitap yüzünden şimdi Bolivya diktatörünün elinde tutsak. Debray ile hapishanede görüşen **Life** dergisi muhabirinin ilginç bir röportajını, okuyucuyu aydınlatır diye kitabın sonuna koyduk.

Genç Fransız aydını Debray, devrim teorisinde devrim yapmak gibi büyük bir iddia ile çıkıyor ortaya. Bunda başarıya ulaşıp ulaşmadığını kestirmek okuyucuya düşüyor.

TOPLUM YAYINEVİ

7.5 Lira

İPEK Matbaası - Ankara Tel : 17 37 92